

POLITIHØGSKOLEN

POLITIET OG KRIMINALITETSOFRE

EN STUDIE AV FORMELT ANSVAR OG PRAKSIS

Camilla Louise Giske

MASTER I POLITIVITENSKAP 2014

Innhold

SAMMENDRAG	4
FORORD	5
1. INNLEDNING	6
1.1. VALG AV TEMA	6
1.2. PROBLEMSTILLING OG BEGREPSAVKLARING	8
TRYGGHETSPROGRAMMET	9
1.3. AVGRENSNING	10
1.4. OPPBYGNING	11
2. FORSKNINGSMETODE OG FORSKNINGSETIKK	12
2.1. FORSKNINGSMETODE	12
2.2. KILDER	14
2.3. FORBEREDELSE, GODKJENNING OG TILLATELSE	16
2.4. UTVALG	17
2.5. INTERVJUPROSESSEN	18
2.6. TEMABASERT ANALYSE	20
2.7. FORSKNINGSETIKK	21
2.8. ROLLEKONFLIKT	22
3. TEORETISK PERSPEKTIVER	25
3.1. TRYGGHET	26
3.2. TILLIT	31
3.3. GJENTATT VIKTIMITISERING	32
3.4. OPPSUMMERING OG MINE PERSPEKTIVER	35
4. TRYGGHET SOM FORMELL ANSVARSOPPGAVE FOR POLITIET	38
4.1. INTERNASJONALE FORPLIKTELSE	38
4.2. POLITILOVEN – GENERELT, MEN IKKE KONKRET ANSVAR	39
ENDRING I POLITIETS ANSVAR FOR OFRE; FRA GJERNINGSMANN TIL OFFER	41
4.3. ANSVAR FOR OFRE – SEDVANE?	42
4.4. RETTS- OG PRAKSISUTVIKLING, ØKENDE FOKUS PÅ OFRE	43
VENDEPUNKT	45
«Æ E ITJ FORNÆRMA, Æ E FORBANNA», KONKRETISERING AV BEHOV.	46
VITNEOPPFØLGING PÅ AGENDAEN, EN FORLØPER TIL TRYGGHETSPROGRAMMET?	48
OFFERET SOM PART? BEHOV AVDEKES. TILTAK UTEBLIR.	48
ENDRET STRAFFEPROSESSLOV GIR ØKTE RETTIGHETER	50
FRA HANDLINGSPLAN TIL HANDLING, MOT VOLD.	52
HANDLINGSPLAN MOT VOLDTEKT, POLITIET FÅR SJEKKLISTE.	53
TRYGGHET I NÆRE RELASJONER VERSUS TRYGGHET I DET OFFENTLIGE ROM.	53
SARA; POLITIETS HJELPEVERKTØY I DEN PRIVATE SFÆRE.	54
FRA ERKJENNELSE TIL PRIORITERINGSLISTE. GJENNOMFØRINGSEVNE?	55
TRYGGHETSPROGRAMMET PÅ AGENDAEN	56

POLITIANALYSEN OG FRAVÆR AV OFFEROPPFØLGING	58
NY POLITISK VILJE	58
<u>5. INSPIRASJON FRA SVERIGE OG NORSKE PROGRAM.....</u>	60
5.1. SVERIGE, ET FOREGANGSLAND I OFFEROPPFØLGING?.....	60
SVERIGE	60
DANMARK	62
5.2. RÅDGIVINGSKONTORENE FOR KRIMINALITETSOFFRE (RKK)	63
5.3. STØTTESENTER FOR FORNÆRMEDE I STRAFFESAKER.....	64
<u>6. TRYGGHETSPROGRAMMET SER DAGENS LYS .....</u>	66
6.1. BAKGRUNN.....	66
6.2. TRYGGHETSGUIDENS REFLEKSJONER OG ERFARINGER AV ROLLER	68
6.3. INDRE ELLER YTRE MOTIVASJON	69
6.4. FORVENTNINGER FRA ORGANISASJONEN	72
6.5. ANERKJENNELSE OG TILLITSBYGGING	73
6.6. BETYDNING FOR FORELDRENE.....	75
6.7. UTFORDRINGER I ROLLEN SOM TRYGGHETSGUIDE	76
<u>7. I HVILKEN GRAD BIDRAR TRYGGHETSPROGRAMMET TIL MÅLOPPNÅELSE? .....</u>	79
7.1. REETABLERING AV TRYGGHETSFØLELSE	79
7.2. RESULTAT EVALUERINGSSKJEMA	82
UNGDOMMENES TILBAKEMELDINGER	83
FORELDRENE'S TILBAKEMELDINGER	84
7.3. GJENTATT VIKTIMITISERING.....	87
7.4. TRYGGHETSGUIDE I ET FOREBYGGENDE PERSPEKTIV.....	90
<u>8. AVSLUTNING .....</u>	93
8.1. FRA RETORIKK TIL REALITET	93
8.2. POTENSIELL OVERFØRINGSVERDI?	95
8.3. LÆRINGSPUNKTER	96
LITTERATURLISTE	98
VEDLEGG.....	103

Sammendrag

I denne oppgaven stiller jeg spørsmålet om hvilken rolle og ansvar politiet har, formelt og i praksis, for kriminalitetsofre. I jakten på svar er det gjennomført en omfattende dokumentanalyse av gjeldende regelverk som omhandler dette ansvaret, samt offentlige utredninger og handlingsplaner fra de siste 30 år som berører tematikken. Undersøkelsen har resultert i en kronologisk utviklingsanalyse som gir en oversikt over historiske sammenhenger - og mangel på sammenhenger - når det gjelder føringer fra sentralt hold. Noen steder er ansvaret formulert i generelle ordelag, andre steder må ansvaret innfortolkes for å gi teksten konkret meningsinnhold. Trenden viser at ofre for kriminalitet er viet gradvis større oppmerksomhet både i strafferettssystemet, innen forskning og i mediene de siste tiårene. Det har skjedd en endring der vi har gått fra å være opptatt av ofre som vitner, til at ofre skal ivaretas for å redusere gjentatt viktimisering, skape trygghet og forebygge kriminalitet.

Det er få eksempler på praktiske tiltak. I masteroppgaven går jeg i dybden av Trygghetsprogrammet som er et strukturert oppfølgingsverktøy for unge ofre og vitner til vold, ran, trusler, seksuelle overgrep og hatkriminalitet, utviklet ved Manglerud politistasjon i Oslo. For å belyse politiets innsats for unge kriminalitetsofre har jeg gjennomført en kvalitativ intervjuundersøkelse av åtte utvalgte polititjenestepersoner ved Manglerud politistasjon. Disse har, i kraft av rollen som trygghetsguider, erfaring med oppfølging av unge kriminalitetsofre. Min målsetting har vært å få innsikt i betjentenes erfaringer med å operasjonalisere ansvaret for ofre gjennom Trygghetsprogrammet. Undersøkelsen har vist at politibetjenter som har vært engasjert som trygghetsguider opplever at de får anerkjennelse fra brukerne og blir motivert til videre innsats gjennom de positive tilbakemeldingene de får. De anser det å være trygghetsguide som en utviding av politirollen og føler at de gjør en meningsfylt jobb fordi de bidrar til å reetablere trygghetsfølelsen hos unge ofre og deres foreldre etter et lovbrudd.

I tillegg til å få kunnskap om betjentenes erfaringer, har jeg også undersøkt hvilke erfaringer ungdommene og deres foreldre har med å være brukere av Trygghetsprogrammet. For å få kunnskap om dette har jeg undersøkt samtlige anonymiserte evalueringsskjemaer som er returnert til politiet av brukerne i perioden 2009-2012. Evalueringsskjemaene er utarbeidet ved Manglerud politistasjon og svarprosenten har dessverre vært lav. Men de knappe 30 prosentene som har svart på evalueringen er meget godt fornøyde med oppfølgingen de har fått fra politiet. Et lærepunkt er å forenkle evalueringsskjemaene betydelig for å tilstrebe økning av svarprosenten. Dette vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag for fremtiden.

Forord

Jeg skal ikke legge skjul på at det har vært en lang, ensom og til tider svært krevende prosess å komme i havn med denne masteroppgaven. Jeg har blitt kjent med sider av meg selv jeg ikke visste jeg hadde, og det har vært lærerikt både på godt og vondt. Det har gått med utallige timer til leting, lesing, grubling, skriving, omveier, blindveier, tvil og tro på veien til ferdig produkt. Takket være en stadig dårligere hukommelse, er jeg allerede i ferd med å glemme de krevende utfordringene og jeg er i skrivende stund utelukkende lettet og takknemlig for å ha fått muligheten til å fordype meg i et spennende og hittil utforsket tema knyttet til politiets ansvar og rolle i samfunnet.

To personer er direkte medvirkende til at jeg har kommet i havn med arbeidet. Min eminente veileder, professor Helene O. I. Gundhus, har vist et engasjement og pågangsmot jeg er dypt takknemlig for. Tusen takk for at du overbeviste meg med din urokkelige tro både på meg og prosjektet mitt. Uten deg hadde jeg ikke kommet i havn!

Erik Nadheim, direktør i Kråd, fortjener også en stor takk for bistand, oppmuntring og et sylskarpt petimeterblikk ved korrekturlesning. Uten dine små og store innspill hadde ikke oppgaven blitt som den er. Tusen takk for din klokskap og tid.

Jeg vil også takke informantene mine for at jeg fikk bruke av deres tid og for at dere tok så godt i mot meg. En spesiell takk til trygghetskoordinator Jane Bechmann Dahl for alltid å respondere positivt på mine henvendelser om småting jeg har lurt på underveis.

Damene på biblioteket fortjener også takk for sin hjelpsomhet og imøtekommenhet. Vi er privilegerte som har dere på huset.

Jeg vil også takke mine gode kolleger og venner som har oppmuntret meg og dratt meg ut av skriveisolatet og vist forståelse for at jeg i perioder ikke har vært mentalt og sosialt på høyden. Til advarsel; jeg er i ferd med å gjenerobre herredømme over fritiden min og vil få mye tid til samvær, latter og hygge fremover 😊

Og til min kjære familie på øya i havgapet, takk for tålmodigheten. Nå lover jeg å komme hjem på besøk oftere!

1. Innledning

Innledningsvis vil jeg gjøre rede for valg av tema, problemstilling og formål med oppgaven. Jeg vil videre redegjøre kort for Trygghetsprogrammet, samt forklare hvordan oppgaven er avgrenset og strukturert.

1.1. Valg av tema

Hovedgrunnen til at jeg i utgangspunktet valgte å satse på en yrkeskarriere i politietaten, var interessen for politiets rolle i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Nyutdannet og ivrig startet jeg karrieren på landsbygda, for så å dra tilbake til Oslo med målsetning om å heve både real- og formalkompetansen innen kriminalitetsforebyggende politiarbeid. Drivkraften var et idealistisk ønske om å bidra til å hindre rekruttering til kriminalitet og kriminelle miljøer, samt å medvirke til å snu en negativ utvikling der den allerede var i gang. I forlengelsen av dette engasjementet har jeg blitt stadig mer interessert i, og spørrende til, hvem og hva som faktisk blir prioritert i det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet.

I en rekke sentrale styringsdokumenter er det fremhevet at barn og unge skal være en prioritert målgruppe i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Det er også gjennomført mye forskning nasjonalt og internasjonalt om temaet ungdom, kriminalitet og forebygging. De senere årene har det også blitt økt oppmerksomhet på å inkludere større deler av befolkningen, samt det fysiske miljøet, i den forebyggende innsatsen. Ulike strategier for forebyggende innsats har vært presentert og diskutert.

Til tross for et noe utvidet nedslagsfelt i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, har det imidlertid både i kriminalpolitikken og i politiets arbeid vært tradisjon for å rette oppmerksomheten mot den rettskrenkende part – mot lovbyteren. Fokus har i langt mindre grad vært rettet mot ofrene og hvordan de har opplevd situasjonen og klart seg etter et lovbrudd. På flere områder har man etter hvert fått en økt forståelse for at ofrene har spesifikke behov som går ut over at staten påtar seg oppgaven å etterforske forbrytelsen og eventuelt føre saken for retten. Dette har vekket min nysgjerrighet og fått meg til å reflektere over om politiets oppmerksomhet har vært for snever i det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet. Har vi glemt ofrenes behov? Og er ofre for kriminalitet politiets ansvar, og i så fall på hvilken måte?

Jeg ønsket å se nærmere på de overnevnte spørsmål ved å foreta en dokumentanalyse og redegjøre for gjeldende lovverk, instruksjer, retningslinjer, utredninger og handlingsplaner som berører politiets rolle og ansvar for kriminalitetsofre. Videre ville jeg drøfte disse føringene i lys av politiets overordnede ansvar for å skape trygghet i samfunnet. Jeg har også presentert sentrale føringer og praksis i våre nærmeste naboland som det er naturlig å sammenlikne med.

Politivitenskap er forskningsbasert kunnskap om politiet og politisær virksomhet. Det finnes mye erfaringsbasert og verdifull taus kunnskap i politiet, som i liten grad har vært gjenstand for systematisk refleksjon og dokumentasjon (Politihøgskolen, 2005).

For å belyse politiets praksis med tanke på å følge opp ofre for kriminalitet, har jeg valgt Manglerud politistasjon som eksempel for å få kunnskap om politirollen i denne typen praksis. Manglerud var ved oppstart av mitt prosjekt den eneste politistasjonen som hadde et strukturert oppfølgingsprogram for kriminalitetsofre i Norge, kalt «Trygghetsprogrammet». Trygghetsprogrammet har i løpet av perioden jeg har jobbet med oppgaven fått mye positiv oppmerksomhet og blir betegnet som en suksess av de som har kjennskap til det, inkludert lokal presse. Jeg har forsøkt å finne frem til begrunnelser for suksessfølelsen, hva som var motivasjonen bak opprettelsen av Trygghetsprogrammet, samt å undersøke utfordringer knyttet til politiets rolle som trygghetsguide.

For å få kunnskap om caset har jeg intervjuet åtte polititjenestepersoner som har vært eller er trygghetsguider. Videre ønsket jeg å utforske programmet i et kriminalitetsforebyggende perspektiv. I hvilken grad bidrar politiets innsats i følge trygghetsguidene til å hindre at unge ofre utsettes for gjentatt viktisering, eller hindre at de søker beskyttelse i kriminelle miljøer og selv blir gjerningsmenn? For å belyse dette har jeg fått innsikt i trygghetsguidenes og trygghetskoordinatorens erfaringer, tanker og refleksjoner. I tillegg har jeg gjennomgått innsendte evalueringsskjemaer fra ofre og deres foreldre. Dette for å ha et bredest mulig datagrunnlag for å kunne si noe om erfaringene knyttet til Trygghetsprogrammet både fra politiets og brukernes ståsted.

Siden dette er en oppgave som ligger innenfor politivitenskapen, har det vært av interesse å se trygghetsguidenes erfaringer med tanke på politiets tiltenkte rolle. Valg av tema må begrunnes ut i fra både samfunnsmessige og forskningsmessige hensyn (Grønmo, 2004).

Temaet bør være aktuelt og av interesse å se nærmere på. I statsbudsjettet for 2013 står det at Justis- og beredskapsdepartementet vil se nærmere på de erfaringene som er gjort ved Oslo politidistrikt med trygghetssamtaler og trygghetsguider i oppfølging av unge ofre (Justis- og beredskapsdepartementet, 2010, s. 93). Dette punktet i stortingsproposisjonen ble operasjonalisert ved at daværende Justisminister Grete Faremo besøkte Manglerud politistasjon 11. februar 2013. Faremo uttalte etter besøket at hun vil:

«[...]sette ofrene i sentrum og forsøke å innføre programmet i andre deler av Oslo, og deretter i andre deler av landet. Vi må hindre at ofre for kriminalitet selv blir gjerningsmenn gjennom at de søker hevn eller beskyttelse gjennom støtte i kriminelle miljøer.»

(Dagbladet, 12.02.13)

Politiet er en viktig samfunnsaktør og er den samfunnsinstitusjonen som ansvarliggjøres mest eksplisitt for den allmenne tryggheten i samfunnet. Ytterligere forskning på politiets arbeidsmetoder og prioriteringer vil av den grunn ha samfunnsmessig betydning.

Det forskningsmessige hensynet handler om hvorvidt min problemstilling vil kunne bidra til å videreutvikle det aktuelle kunnskapsområdet. Ingen har så vidt meg bekjent undersøkt politiets formelle rolle og ansvar gjennom en kronologisk utviklingsanalyse slik jeg har gjort ved min gjennomgang av lovverk og sentrale føringer. Ingen har heller evaluert Trygghetsprogrammet. Oppgaven vil dermed kunne bidra til økt innsikt i politiets arbeid med unge ofre for kriminalitet. Resultatene fra oppgaven, og virkningen av denne innsatsen, vil forhåpentligvis være et bidrag til intern kunnskapsutvikling i politiet. Funnene vil også kunne bidra til å danne et bredere grunnlag for å vurdere om programmet bør videreføres og eventuelt tas i bruk i andre politidistrikter enn Oslo, jamfør Faremos intensjoner.

1.2. Problemstilling og begrepsavklaring

Basert på gjennomgangen av tema over, ble hovedproblemstillingen formulert som følgende: Hvilken rolle har politiet formelt og i praksis i forhold til ofre for kriminalitet? Dette ble igjen operasjonalisert i to forskbare underordnede problemstillinger, som til sammen skal belyse politiets rolle i forhold til ofre for kriminalitet på de to nivåene:

1. *Hvilket ansvar har politiet for oppfølging av kriminalitetsofre?*

2. *I hvilken grad opplever deltakerne at «Trygghetsprogrammet» bidrar til å skape trygghet, forebygge gjentatt viktimisering og hindre at ofre blir gjerningsmenn?*

Med denne tilnærmingen ønsker jeg først å få inngående kunnskap vedrørende det formelle rammeverket for politiets ansvar for ofre, samt undersøke hva forskere innenfor området har vært opptatt av både nasjonalt og internasjonalt. Deretter vil jeg belyse praksisfeltet ved å undersøke hvilke erfaringer politiet i rollen som trygghetsguider og ungdom og foreldre som har vært med i Trygghetsprogrammet har. Sistnevnte vil bli undersøkt med utgangspunkt i Trygghetsprogrammets egne uttalte målsetninger. Sentrale begreper som trygghet, tillit og viktimisering vil bli vektlagt gjennomgående i oppgaven fra og med kapittel 3. Begrepet Trygghetsprogram ønsker jeg imidlertid å redegjøre nærmere for allerede nå da det er en forutsetning at leseren har kjennskap til programmet i den videre gjennomgang av oppgaven.

Trygghetsprogrammet

Trygghetsprogrammet er en systematisk og planlagt gjennomføring av samtaler mellom polititjenestepersoner og unge ofre og vitner for utvalgte lovbruddkategorier. Målgruppen er primært fornærmede og vitner under 18 år som er utsatt for vold, ran, trusler og seksuelle overgrep. I 2014 ble målgruppen utvidet til også å omhandle ofre for hatkriminalitet, uavhengig av alder. Programmet er forankret i statsbudsjettet for 2012-2013, Bystyremelding nr. 2/2007: *Trygg By – kriminalitetsforebygging i Oslo* og Oslo politidistrikt (2012): *Tiltaksplan for forebygging og bekjempelse av voldtekt*.

Trygghetsprogrammet er en del av SaLTos¹ handlingsprogram og har vært benyttet i bydelene Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand i Oslo politidistrikt siden 2008. I løpet av arbeidet med oppgaven har det blitt besluttet at samtlige politistasjoner i Oslo skal tilby Trygghetsprogrammet (tiltak 12 i Justis- og beredskapsdepartementet, 2013).

Hovedmålsettingen med programmet er at unge ofre og vitner skal få tilbake sin trygghetsfølelse i det offentlige rom (SaLTo, 2014).

Koordinator for programmet går ukentlig gjennom kriminalitetsstatistikken som viser alle ofre og vitner i anmeldte straffesaker. Ofre og vitner under 18 som bor i stasjonskretsen, og som er utsatt for ovenfor nevnte lovbruddkategorier, blir kontaktet per telefon og invitert til en

---

¹ SaLTo er forkortelse for «Sammen lager vi et trygt Oslo» og er benevnelsen på SLT-samarbeidet i Oslo. SLT er forkortelse for «Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak», en samordningsmodell mellom politi og kommune som er innført i knapt 200 norske kommuner.

trygghetssamtale på stasjonen. Samtalen ledes av koordinator for Trygghetsprogrammet. En trygghetsguide, som er tiltenkt videre oppfølging, kan også være til stede. Trygghetsguidene kan være ansatt i politiet eller samarbeidende etater, som eksempelvis utekontakt, helsesøster eller sosiallærer.

I den første samtalen kartlegges behovet for videre oppfølging. Det er trygghetsguiden som tar ansvar for eventuell videre oppfølging av ungdommen. Dette skjer ved at de utveksler kontaktinformasjon, og at trygghetsguiden tar kontakt per telefon eller fysiske møter så lenge det er behov for det. I tillegg kan ungdommen, og foreldre om de ønsker, selv ta direkte kontakt.

Oppfølging i saker som er anmeldt koordineres med etterforsker. Men oppfølging blir ofte igangsatt før etterforskning av saken. Selv om de fleste oppfølgingssaker er anmeldte, kan også oppfølging tilbys i tilfeller som ikke er anmeldt, forutsatt at politiet har kjennskap til forholdet og behovet.

1.3. Avgrensning

Innledningsvis beskrev jeg hva jeg ønsket å fokusere på i min undersøkelse. Politiets rolle som trygghetsleverandør i vid forstand er ikke mitt anliggende. Derfor vil sikkerhetsbegrepet i en utvidet forståelse av trygghet og sikkerhet, herunder samfunnssikkerhet og rettssikkerhet, ikke bli belyst. Jeg har avgrenset oppgaven ved spesifikt å se nærmere på politiets overordnede ansvar for kriminalitetsofre gjennom å redegjøre for gjeldende internasjonale forpliktelser, norsk lovverk, instruks, offentlige utredninger, handlingsplaner og aktuell litteratur som omhandler dette ansvaret. Dette kan fortelle noe om rammene for praksisfeltet. Videre har jeg belyst aspekter i forhold til hvordan dette ansvaret kan følges opp i praksis ved å undersøke hvilke erfaringer politibetjenter ved Manglerud politistasjon har med å være trygghetsguider for unge kriminalitetsofre.

I perioden jeg foretok intervjuene var også to helsesøstre engasjerte som trygghetsguider for barn i alderen 7-10 år, samt en utekontakt som hadde en allerede etablert relasjon til en ungdom som trengte oppfølging. I tillegg ble minoritetsrådgivere brukt i saker som har tilknytning til skole dersom det allerede var en etablert relasjon. I min undersøkelse har jeg intervjuet kun politiansatte. Dette fordi jeg ønsket å belyse politibetjentes erfaringer som

trygghetsguide som del av politirollen, sett i forhold til formelt ansvar for ofre og det å skape trygghet for disse.

1.4. Oppbygning

Kapittel 2 omhandler forskningsmetode og forskningsetikk. Her redegjør jeg for hvordan jeg har gått frem i oppgaven for å finne svar på min problemstilling. Jeg har valgt å benytte meg av ulike datakilder og har derfor tilstrebet å gjøre metodekapittelet mest mulig transparent. Spesielt arbeidet med intervjuundersøkelsen er detaljert beskrevet. Dette fordi jeg fant det nødvendig da jeg intervjuet kolleger fra mitt tidligere arbeidssted. Av samme årsak har jeg også diskutert forskningsetiske utfordringer og belyst temaet rollekonflikt.

Kapittel 3 omhandler teoretiske perspektiver. Med bakgrunn i problemstillingen min har jeg valgt å fokusere på forskning som omhandler trygghet, tillit og gjentatt viktimisering. Disse hovedtemaene drøftes gjennomgående i oppgaven, og danner det teoretiske bakteppet som problemstillingen min drøftes opp imot.

I kapittel 4 har jeg gjennomført en kronologisk utviklingsanalyse av politiets formelle ansvar for kriminalitetsofre siden 1981. Lovverk og forarbeid blir presentert og kommentert, samt offentlige utredninger og handlingsplaner fra den første politirollemeldingen i 1981 til og med politianalysen av 2013. Dette for å få en systematisk oversikt over den historiske utviklingen som omhandler politiets formelle ansvar for kriminalitetsofre.

I kapittel 5 redegjør jeg kort for hvilke retningslinjer som gjelder for våre naboland som det er naturlig å sammenligne seg med når det gjelder ansvar for oppfølging av kriminalitetsofre. I tillegg har jeg undersøkt hvilke beslektede ordninger som eksisterer i Norge, som kan være forløpere til Trygghetsprogrammet.

Nevnte program vil bli redegjort for og undersøkt nærmere i kapittel 6 og 7. Her blir min intervjuundersøkelse presentert og funnene blir forløpende drøftet opp i mot relevant teori og programmets målsetning om å gjenskepe trygghet, hindre gjentatt viktimisering og hindre at ofre selv blir gjerningsmenn.

I kapittel 8 samles funnene fra undersøkelsene knyttet til mine to ulike forskningsspørsmål som til sammen belyser politiets formelle ansvar og hvordan ansvaret blir operasjonalisert. Jeg tillater meg også avslutningsvis å luften noen mulige læringspunkter i politiets arbeid med kriminalitetsofre.

2. Forskningsmetode og forskningsetikk

I denne delen av oppgaven vil jeg redegjøre for selve forskningsprosessen og begrunne mine metodiske valg. Videre vil jeg gi en kort fremstilling av den vitenskapsteoretiske tradisjonen casedesign, da min undersøkelse og fremgangsmåte er inspirert av dette forskningsdesignet. Avslutningsvis i kapitlet vil jeg belyse tema forskningsetikk og drøfte noen etiske prinsipper som har vært spesielt viktige i arbeidet med å forske i egen organisasjon.

2.1. Forskningsmetode

Halvorsen har definert metode som læren om de verktøyene vi kan benytte oss av for å samle inn informasjon. Metode er en systematisk måte å undersøke virkeligheten på. Det handler om å samle inn, organisere, gjennomarbeide, analysere og tolke sosiale fakta. Arbeidet skal gjøres på en slik måte at andre skal kunne kikke forskeren i kortene (Halvorsen, 2003, s. 12-13).

Metoden *”angir hvordan vi skal fremskaffe kunnskapen og utvikle teoriene, og hvordan vi skal sikre at kunnskapen og teoriene oppfyller kravene til vitenskapelig kvalitet og relevans på det aktuelle fagområdet”* (Grønmo, 2004, s. 27).

I samfunnsvitenskapelig metodelitteratur skilles det mellom kvalitative og kvantitative metoder. På en svært forenklet måte kan det sies at kvalitativ metode forholder seg til data i form av tekster med vektlegging på fortolkning av dataene, mens kvantitativ metode forholder seg til data i form av kategoriserte fenomener og vektlegger opptelling og utbredelse av fenomener (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2010, s. 101). Det er undersøkelsens forskningsspørsmål som styrer valg av metode og som avgjør hvor vellykket forskningsprosjektet er, fordi det angir de spørsmål som undersøkelsen forventes å gi et svar på. Alle beslutninger vedrørende utvalgsstrategi, rekruttering av informanter, utarbeidelse av intervjuguide, datainnsamling, analyse, tolkning og rapportering styres av forskningsspørsmålet (Johannessen et al., 2010, s. 60).

Det er langt fra enighet blant forskere om hva som er det beste kvalitative forskningsdesignet. Kvalitativ metode er kjennetegnet av nettopp fraværet av én analytisk hovedretning. Fordi kvalitativ forskning kan gjennomføres på mange forskjellige måter, blir transparens et viktig krav til rapportering av kvalitative forskningsresultater (Johannessen et al., 2010, s. 80). Mitt forskningsspørsmål var todelt. Det omhandlet på den ene siden hvilket ansvar politiet har for oppfølging av kriminalitetsofre. I tillegg undersøkte jeg i hvilken grad Trygghetsprogrammet, gjennom politifolks oppfatninger og erfaringer, kan bidra til å skape trygghet, forebygge

gjentatt viktigmisering og hindre at ofre blir gjerningsmenn, jamfør programmets målsetting. For å kunne besvare disse spørsmålene på en grundig måte, gjorde jeg en analyse av sentrale dokumenter, gjennomførte semistrukturerte intervjuer og kartla resultatene av samtlige tilgjengelige evalueringsskjemaer utarbeidet og innsamlet av prosjektdeltakerne. I tillegg har jeg sammenholdt funnene med eksisterende forskning. Denne brede angrepsvinkelen ble valgt for å kunne belyse mitt forskningsspørsmål fra ulike kunnskapskilder, noe som forhåpentligvis vil gi mer nyanserte og informative svar.

Undersøkelsen min kan sies å være inspirert av casesdesign, som innebærer et studium av en case over tid gjennom detaljert og omfattende datainnsamling. Casestudier gjennomføres ofte ved hjelp av kvalitative tilnæringer, men det kan også anvendes kvantitative data som eksempelvis strukturerte spørreskjema. Caseundersøkelser kan med fordel gjennomføres ved å kombinere forskjellige metoder for å skaffe seg mye og detaljerte data (Johannessen et al., 2010, s. 84). Jeg har som nevnt valgt å benytte meg av ulike datakilder for å få kunnskap om både gjeldende retningslinjer for politiets ansvar overfor ofre for kriminalitet, politiets erfaringer i rollen som trygghetsguide, samt ofrenes erfaringer. I dette har jeg påtatt meg en fortolkende rolle og på den måten plassert meg selv i en hermeneutisk tradisjon. Hermeneutikken fremhever betydningen av å fortolke folks handlinger gjennom å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som er umiddelbart innlysende. Tilnærmingen vektlegger at fenomener kan tolkes på flere nivåer, og at mening bare kan forstås i lys av den sammenhengen det vi studerer er en del av (Thagaard, 2009, s. 39).

Flere forskere fremhever at kvalitativ forskning i stor grad vurderes med hensyn til troverdighet (credibility) og at tillit til forskningen anses som uttrykk for troverdighet (Corbin & Strauss, 2008, s. 302; Silverman, 2006, s. 281). Videre knyttes begrepet reliabilitet til spørsmålet om en kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitvekkende måte. Spesielt i intervjudelen i prosjektet mitt har jeg tenkt på om en annen forsker, ved hjelp av de samme metodene, ville ha kommet frem til samme resultatene som meg. Thagaard skriver at det stilles spørsmålsteget ved om repliserbarhet er et relevant kriterium ved kvalitativ forskning. Positivistisk forskningslogikk fremhever nøytralitet som et relevant forskningsideal, mens konstruktivistisk ståsted fremhever prosesser hvor kvalitative data utvikles i samarbeid mellom forsker og informanter. Ved sistnevnte er ikke spørsmålet om repliserbarhet interessant. Her hevdes det at prinsippet om at forskeren oppfattes som uavhengig i forhold til informanten ikke er holdbart i studier der mennesker forholder seg til hverandre (Thagaard, 2009, s. 198).

Silvermann argumenterer for at vi kan styrke reabiliteten ved å gjøre forskningsprosessen gjennomiktig (Silverman, 2006, s. 282). Dette ble også mitt utgangspunkt for prosjektet. For å oppnå størst mulig grad av transparens vil jeg beskrive alle faser i forskningsprosessen; utvalgsriterier i dokumentanalysen, intervjuundersøkelsens ulike stadier, forberedelser, utvalg, gjennomføring, transkribering, analyse og tolkning. Jeg vil også tilstrebe og tydeliggjøre forskningsprosessen ved å skille mellom primærdata og egne tolkninger ved utstrakt bruk av direkte sitat, transkribert fra diktafon.

I følge Fangen er forskeren det viktigste verktøyet i kvalitativ forskning. Forskeren samler datamateriale basert på egen oppfatning av hva som er viktig og tolker videre materialet ut ifra egen forforståelse. Etterprøvbarhet kan dermed være en utfordring og metodevalget setter store krav til forskerens vurderingsevne (Fangen, 2001, s. 64).

Thagaard skriver at et viktig mål med kvalitative undersøkelser er å oppnå forståelse av sosiale fenomener. Fortolkning er derfor av særlig stor betydning i kvalitativ forskning. Viktige metodiske utfordringer knyttes til hvordan forskeren analyserer og fortolker de sosiale fenomenene som studeres (Thagaard, 2009, s. 11). Jeg har vært bevisst min egen forforståelse i intervjudelen og tatt hensyn til det blant annet ved å stille åpne spørsmål, fokusere på eventuelle utfordringer og være tydelig i presentasjonen med tanke på hvilke stemmer som til en hver tid snakker.

2.2. Kilder

Mitt første empiriske grunnlag er basert på en gjennomgang av lovgrunnlaget og forarbeidene som omhandler politiets ansvar for kriminalitetsofre. Denne gjennomgangen ga meg bakgrunnskunnskap om hvilket ansvar politiet formelt sett har for kriminalitetsofre. Videre ønsket jeg å se nærmere på hvordan dette ansvaret er formidlet i sentrale dokumenter som skal være retningsgivende for politiets virksomhet. Jeg tok derfor utgangspunkt i norske offentlige utredninger og handlingsplaner fra og med politirolemeldingen av 1981 og frem til i dag. Det ble en relativt omfattende samling av dokumenter som skulle gjennomgås. For ikke å drukne i empiri, fant jeg det nødvendig å systematisere arbeidet gjennom visse utvalgsriterier (Tjora, 2012, s. 163). Søkeordene jeg konsentrerte meg om var «offer/ofre», «fornærmede» og «viktmissering». Dokumentene som til syvende og sist er omhandlet i min oppgave, er de som er tematisk relevante for min undersøkelse, med utgangspunkt i ovenfor nevnte søkeord. Arbeidet resulterte i en kronologisk utviklingsanalyse som ga meg en innsikt i den historiske

utviklingen som angår politiets rolle og ansvar knyttet til oppfølging av kriminalitetsofre de siste 30 år. Jeg har kommentert og argumentert fortløpende for hvert dokument i forhold til i hvilken grad politiets ansvar er direkte nevnt eller kan innfortolkes.

I stedet for å gjøre et utvalg blant de dokumentene som viste seg å berøre min problemstilling (del 1), valgte jeg å redegjøre for alle jeg hadde tilgjengelig, og kommentere disse. Det faktum at dokumentene hadde varierende grad av relevans for min problemstilling ble interessant i seg selv. Min temabaserte analyse viser nemlig hvordan prioriteringen av ofre har endret seg gjennom de siste tre tiår. Det ble et langt mer omfattende kapittel enn jeg så for meg innledningsvis, men denne systematiseringen gjør at vi kan se sammenhenger, og ikke minst mangel på sammenhenger, sett i forhold til gitte prioriteringer.

Mitt andre empiriske grunnlag var semistrukturerte intervjuer av politifolk som hadde erfaring som trygghetsguider for unge kriminalitetsofre. Jeg har reflektert mye rundt prosessen knyttet til innsamling av data og et tema jeg reflekterte spesielt over var hvordan min relasjon til informantene eventuelt kan ha påvirket informasjonen jeg har fått. I forlengelsen av disse refleksjonene har jeg også vært bevisst min egen forforståelse da mine fortolkninger må ses i lys av den. Selv om jeg var bevisst viktigheten av både en nøytral innstilling og det å stille åpne spørsmål, er det grunn til å tro at jeg ved min tilstedeværelse og engasjement kan ha påvirket informantene. Jeg hadde en følelse av å være hos «mine egne» i intervjusituasjonen. Det kan være at noen av informantene kjente på noe av det samme, at jeg var en av dem, uten at jeg med sikkerhet kan si noe om dette eller evt. hvordan vår relasjon og felles faglige utgangspunkt kan ha påvirket deres svar. Dette vil jeg utdype i pkt. 2.7 «Rollekonflikt».

Dersom vi ønsker å finne svar på hvordan et system fungerer, og hvordan individene forholder seg til systemet, hverandre eller seg selv, vil intervju som avdekker hvordan de enkelte aktørene føler, tenker og handler, være relevante (Fog, 2004, s. 38-40). Et siktemål med intervjuene har vært å få innsikt i hvilke tanker og erfaringer polititjenestepersoner har knyttet til rollen som trygghetsguider for unge kriminalitetsofre og presentere dette. Og videre at min tolkning skal være gyldig i forhold til den virkeligheten jeg har studert. Dette har jeg forsøkt gjennom bevisst bruk av gjennomsiktighet hvor jeg redegjør for hvordan analysen har gitt grunnlag for mine konklusjoner. Universaliserende og generaliserbar kunnskap var ikke et mål, jamfør valg av metode. Likevel ønsket jeg å snakke med flest mulig av dem som har eller har hatt rollen som trygghetsguide for å se på eventuelle sammenfallende erfaringer og mulig

variasjon og spredning i datamaterialet. Dette anså jeg som mulig da det totalt sett er et svært begrenset antall polititjenestepersoner som har erfaring med å være trygghetsguide.

Mitt tredje empiriske grunnlag var evalueringsskjemaene fra ungdommer og foreldre som hadde vært gjennom Trygghetsprogrammet. Dette var skjemaer som både er produsert og operasjonalisert av involverte deltakere i Trygghetsprogrammet i perioden 2009 til 2013. Jeg fikk samtlige tilgjengelige skjemaer overlevert på papir og har gjennomgått disse. Jeg valgte å fokusere hovedsakelig på fire av spørsmålene da disse var direkte relevante for min problemstilling (vedlegg nr. 5). Svarene er kartlagt, presentert og kommentert i kapittel 6. En åpenbar svakhet ved dette datagrunnlaget er at svarprosenten er på ca. 30. De resterende 70 % vet jeg dessverre ikke noe om, men har gjort meg noen refleksjoner om hvordan svarprosenten trolig kan økes i fremtiden.

Jeg har også gjennomgått det som finnes av skriftlig materiale vedrørende Trygghetsprogrammet. I hovedsak gjelder det et informasjonshefte fra 2014, samt halvårs- og årsrapporter, SaLTos handlingsplan, St.prop. nr. 1, 2013-2014 og noen medieomtaler. At det finnes så lite tidligere forskning har gjort mitt arbeid noe utfordrende, men også veldig spennende da prosjektet kan betraktes som nybrottsarbeid på feltet.

For å få oversikt over tidligere forskning har jeg hovedsakelig søkt i Bibsys etter publikasjoner som omhandler politiets ansvar for og oppfølging av ofre, politiets trygghetsskapende arbeid, tillit og viktimologi. I tillegg har jeg fått gode litteraturtips av veileder og brukt relevante deler av pensumlitteraturen fra masterstudiet. De ulike bøkene og publikasjonene jeg har lest har ledet meg videre til nye kilder. Jeg har tilstrebet å finne frem til primærkilder, men har også benyttet noen sekundærkilder der de har berørt tematikk som er relevant for min problemstilling.

På grunn av at jeg har intervjuet polititjenestepersoner fra mitt tidligere tjenestested, ønsker jeg å gi en detaljert beskrivelse av hvordan denne prosessen har foregått.

2.3. Forberedelse, godkjenning og tillatelse

I slutten av mars 2012 sendte jeg inn meldeskjema til NSD for godkjenning av prosjektet. Intervjuguide, samt informasjonsskriv og samtykkeerklæring, var vedlagt meldeskjemaet. Før innsending ble skjemaet og de vedlagte skrivenes kvalitetssikret av veileder.

Videre rådførte jeg meg med veileder med tanke på hvem jeg måtte søke ytterligere tillatelser fra for å gjennomføre undersøkelsen. Grunnet undersøkelsens karakter forhørte hun seg videre med professor Tor-Geir Myhrer. Konklusjonen ble at jeg kunne søke direkte til stasjonssjef ved Manglerud politistasjon. Dette fordi undersøkelsen min ikke ville omhandle taushetsbelagt informasjon, samt at mine informanter var tilknyttet Manglerud politistasjon som stasjonssjefen har beslutningsmyndighet over. Politidirektoratet og politimesteren i Oslo ble derfor ikke kontaktet i den videre søkeprosessen.

Jeg hadde i utgangspunktet en intensjon om også å intervju ungdommer som har deltatt i programmet for å få et dekkende svar på mitt forskningsspørsmål. Jeg endret imidlertid tilnærming, da hovedfokuset mitt er å se nærmere på politiets rolle i trygghetsskapende arbeid og hvilke erfaringer utvalgte tjenestepersoner har gjort seg gjennom å delta i Trygghetsprogrammet. Jeg anså det imidlertid som en mulig svakhet ved oppgaven at jeg ikke selv intervjuet ofre, men har prøvd å kompensere for dette «kildetapet» ved å overvære to ulike foredrag der ungdommer har snakket om sine erfaringer med å ha en polititjenesteperson som trygghetsguide. I tillegg fikk jeg overlevert samtlige tilgjengelige, anonymiserte evalueringsskjemaer for å få innsikt i ungdom og foresattes erfaringer med programmet.

I midten av april 2012 ble prosjektet godkjent av NSD (vedlegg nr. 1). Jeg tok umiddelbart kontakt med daværende stasjonssjef ved Manglerud politistasjon, Gro Smedsrud, pr. mail og bad om tillatelse til å intervju ansatte ved stasjonen som var eller hadde vært trygghetsguides. Informasjonsskriv og samtykkeskjema var vedlagt i mailen (vedlegg nr. 2 og 3). Jeg ba da også om innsyn i evalueringene som brukere av Trygghetsprogrammet har sendt tilbake til trygghetskoordinator ved stasjonen. Tillatelse ble gitt samme dag og datainnsamlingen kunne dermed begynne. Både stasjonssjef og trygghetskoordinator var veldig positive til at jeg ønsket å undersøke erfaringene knyttet til Trygghetsprogrammet. De uttrykte begge en tydelig stolthet over å kunne tilby et strukturert opplegg for oppfølging av unge ofre for kriminalitet, og mente at dette var et viktig arbeid for politiet. Jeg vil senere reflektere over forventningenes betydning for undersøkelsens kvalitet.

2.4. Utvalg

Når kvalitative intervjuer av informanter benyttes er formålet som regel å komme nært innpå personene som tilhører den målgruppen en er interessert å vite noe om. Formålet er å få mye informasjon fra et avgrenset antall personer. Hvem og hvor mange informanter som velges ut,

er avhengig av forskningsspørsmålet. Utvelging er viktig fordi prosessen/utvalget har stor innflytelse på analysen av dataene. Utvalget er også avhengig av hvilke konklusjoner man kan trekke og hvor stor tillit vi kan ha til konklusjonene. Hensikten med kvalitative undersøkelser er snarere å generere overførbart kunnskap, samt å få mer utfyllende kunnskap om fenomenet, fremfor å foreta statistiske generaliseringer (Johannessen et al., 2010, s. 105-107).

Jeg foretok en strategisk, kriteriebasert utvelging av mine informanter. Jeg hadde på forhånd bestemt meg for hvilke målgruppe forskningen skulle rette seg mot for å samle inn nødvendige data. I tillegg måtte mine potensielle informanter oppfylle to bestemt kriterier; de måtte ha erfaring som trygghetsguide og være ansatt ved Manglerud politistasjon. Når jeg i neste omgang skulle velge informanter fra denne målgruppen, tok jeg kontakt med koordinator for Trygghetsprogrammet. Hun hadde oversikt over hvem som var trygghetsguider ved stasjonen, samt kontaktinfo til disse. Det viste seg at en del av de som hadde vært trygghetsguider hadde sluttet ved stasjonen, samt at noen politistudenter hadde vært trygghetsguider, men var tilbake på skolebenken. De fleste som var aktive idet aktuelle tidsrommet var ansatt ved forebyggende avdeling. Jeg tok derfor kontakt med avdelingsleder og han ga tillatelse til at jeg kunne ta direkte kontakt med hans ansatte for intervjuer.

På grunn av at tillatelsen til å foreta intervjuer gjaldt ansatte ved stasjonen, begrenset også målgruppen seg til maks ni informanter i følge oversikten til koordinator. Jeg fikk respons fra åtte av de ni, fem kvinner og tre menn. Kravet om variert bakgrunn er godt ivaretatt. Informantene har fra 1 til 21 års operativ arbeidserfaring i politiet og fra 4 måneder til 4 års erfaring i rollen som trygghetsguide. De har hver hatt oppfølgingsansvar for 1 - 10 ungdommer som har vært utsatt, eller vitne til, vold, voldtekt, ran, trusler, skremmende adferd, mobbing og tyveri. Spørsmålene jeg stilte var strukturert i en intervjuguide og inneholdt til sammen 12 spørsmål (vedlegg nr. 4).

2.5. Intervjuprosessen

Jeg henvendte meg til aktuelle trygghetsguider først per telefon for å høre om de kunne være interessert i å stille til intervju vedrørende sine erfaringer som trygghetsguide. De jeg tok kontakt med var svært positive til henvendelsen. I forlengelsen av telefonsamtalene sendte jeg mail med et informasjonsskriv, hvor jeg informerte om undersøkelsen og dens formål (vedlegg nr. 2). Det ble også vedlagt et samtykkeskjema (vedlegg nr. 3) hvor det ble understreket at det var frivillig å være med og at de når som helst, og uten videre forklaring,

kunne trekke sitt samtykke tilbake. De ble også orientert om at all informasjon ville bli anonymisert og behandlet konfidensielt.

For å være best mulig forberedt, hadde jeg lest meg opp på det som var av tilgjengelig litteratur og omtale av Trygghetsprogrammet allerede før utforming av intervjuguiden (vedlegg nr. 4). Koordinator hadde også gitt meg årsrapporter og evalueringsskjemaer fra perioden 2009-2012. Denne samlede bakgrunnsinformasjonen dannet grunnlaget for hva jeg ønsket å vite mer om og påvirket dermed både utforming av selve forskningsspørsmålene og intervjuguiden. Trygghetsprogrammet og liknende offeroppfølgingsprogram er imidlertid forholdsvis nye og i Norge og er dermed ikke forsket på tidligere, med unntak av undersøkelsen til Winge om rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (Winge, 2000). Dette gjorde at det var lite litteratur som spesifikt omhandlet programmet. Mitt ønske var å få innsikt i trygghetsguidenes egne erfaringer, tanker og refleksjoner, for så å sette kunnskapen inn i en større sammenheng knyttet til politiets rolle og ansvar over for unge kriminalitetsofre. Intensjonen var å få informanten til å reflektere over egne erfaringer knyttet til mitt forskningstema.

Ved bruk av intervjuer er det informantenes utsagn jeg har å jobbe med som empiri. I den sammenheng er det viktig å være bevisst på at en intervjusituasjon er uvant for de fleste informanter. Ofte har informanter en forventning om at intervjueren driver det hele fremover med konkret avgrensede spørsmål. Jeg kjente mer eller mindre til de fleste av mine informanter fra før. Dette bidro til å skape forutsigbare rammer for kommunikasjonen. Jeg hadde en forforståelse av at tillit ville bli raskt etablert i intervjusituasjonen, da det heller ikke var et følsomt eller vanskelig tema som skulle tas opp. Jeg var imidlertid oppmerksom på at informantene kunne uttrykke seg på bakgrunn av det de kanskje forventet at jeg ville ha informasjon om, eller hva ledelsen ved stasjonen forventet. Dette fordi det hersket en forforståelse om at programmet var en suksess.

Det jeg som forsker regner som data er preget av måten jeg forstår det jeg har tilgang på av utsagn, observasjoner, tekst eller visuelle uttrykk. Siden det er mennesker som forsker, vil forskningsprosessen alltid være farget av hvordan forskeren oppfatter virkeligheten og det som har formet denne oppfatningen (Thagaard, 2009, s. 47). I forhold til ervervet kunnskap om forskerens rolle i kvalitativ metode, og det faktum at jeg sto i fare for å skape data på bakgrunn av egen forforståelse, gjorde at jeg holdt meg nærmest slavisk til intervjuguiden for ikke å stille ledende spørsmål eller la min egen forforståelse skinne gjennom i intervjufasen.

Jeg delte intervjuguiden inn i fire faser:

1. **Rammesetting/informasjon.** I innledende fase brukte jeg tid på å informere om prosjektet og hva jeg kom til å stille spørsmål om. Videre lot jeg informantene skrive under på informert samtykkeerklæring. De ble orientert både skriftlig og muntlig om formalitetene rundt sitt samtykke og sin mulighet til å trekke seg.
2. **Erfaringer/overgangsspørsmål.** I denne fasen stilte jeg noen enkle oppvarmings spørsmål for å undersøke omfang i «tid og mengde» vedrørende deres erfaringer som trygghetsguide.
3. **Fokusering/nøkkelspørsmål.** Denne fasen var kjernen i undersøkelsen, hvor jeg stilte flere direkte spørsmål omkring trygghetsguidenes erfaringer knyttet til muligheter og utfordringer i rollen, samt utfordret dem på å vurdere sin innsats i et forebyggende og trygghetsskapende perspektiv.
4. **Tilbakeblikk/oppsummering.** I denne fasen oppsummerte jeg det jeg oppfattet som hovedtrekkene i svarene, for å sikre at jeg hadde oppfattet det riktig. Dette følte imidlertid noe kunstig da samtlige samtykket til bruk av diktafon, noe som sikrer større grad av korrekt gjengivelse enn om jeg hadde notert fortløpende. Jeg brukte derfor heller tiden til å la dem få fortelle om ting de syntes var av interesse å formidle, knyttet til sin rolle som trygghetsguide.

2.6. Temabasert analyse

I min kvalitative intervjuundersøkelse har jeg valgt å gjengi tilnærmet i sin helhet det informantene har formidlet. Dette fordi jeg ønsker at undersøkelsen skal være mest mulig transparent og minst mulig influert av min rolle. Jeg tok for meg hvert enkelt spørsmål i intervjuguiden og sammenstilte svarene fra hver av informantene. Erfaringene deres viste seg etter transkribering og analysearbeid å være overraskende like. Dette ga meg et smalere datagrunnlag enn forventet. Funnene fra analysen blir presentert i kapittel 6 hvor jeg har sammenstilt svarene tematisk. For å få med nyanser og spor av variasjoner, valgte jeg å ta med flest mulig sitater som fremstiller den mest pregnante essensen av trygghetsguidenes erfaringer. Jeg valgte også i kapittel 6 å kommentere funnene fortløpende da oppgavens tematikk og struktur gjør det mest hensiktsmessig.

En liten utfordring jeg opplevde med mine semistrukturerte intervjuer var å finne balansen mellom å vite hva jeg lette etter, og derfor ha en konstruert struktur, og på den andre siden

være åpen for tema og vinklinger som informantene selv fant interessant å snakke om. Jeg opplevde til en viss grad at jeg selv ledet informantene inn i en noe asymmetrisk formalisme, hvor de ble mer bundet til mine spørsmål enn det jeg hadde håpet på.

Jeg erfarte også at jeg med fordel kunne ha vært mindre knyttet til min intervjuguide. Dette fikk jeg også tilbakemelding på av veileder underveis. Hun bekreftet at jeg med fordel kunne ha tillatt meg å stille flere åpne oppfølgingsspørsmål på grunn av korte svar i første omgang. Jeg prøvde å ta hensyn til dette i de fire siste intervjuene, samt at jeg tok oppfølgingsintervju med en av de første informantene, uten at det resulterte i ny informasjon.

2.7. Forskningsetikk

Samfunnsvitenskapelig forskning reguleres av et sett normer. Disse utgjør til sammen en egen forskningsetikk som omhandler moralske regler som ligger til grunn for all forskning (Grønmo, 2004, s. 19). Reglene dreier seg om forskningens offentlighet, uavhengighet, skepsis, universalisme, originalitet, ydmykhet og redelighet. Å forske på politiets virksomhet kan innebære særskilte utfordringer. Politihøgskolen har derfor laget en "Forskningsetisk veileder" for å bevisstgjøre egne studenter (Bjørge & Myhrer, 2008). Her fremheves viktigheten av å reflektere over etiske oppfatninger, ha et høyt bevissthetsnivå omkring problemstillinger som kan oppstå i forbindelse med forskning på politiets virksomhet, samt å velge riktig fremgangsmåte med tanke på å få tillatelser til å innhente informasjon.

Normer for vitenskapelig redelighet er definert i en innstilling fra Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsfag og humaniora, forkortet til NESH (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), 2005). Denne innstillingen har jeg fulgt som overordnet rettesnor under hele undersøkelsen. Tre etiske grunnprinsipp har vært styrende:

Krav om konfidensialitet. Informasjon må håndteres slik at den ikke skader enkeltpersoner som det blir forsket på. Å skjerme personer kan komme i konflikt med kravet om at forskningen skal kunne etterprøves. Hvis prinsippene om konfidensialitet og etterprøvbarehet står mot hverandre, er personvernet det viktigste (NESH 2006, s. 18). Dette kravet er ivarett ved at all informasjon er anonymisert.

Krav om informert samtykke. Som allerede nevnt ble informantene spurt på forhånd og orientert om hva undersøkelsen innebar. De ble videre orientert om at det var frivillig og at de

når som helst kunne trekke sitt samtykke tilbake. Før de ble kontaktet var det klarert med deres overordnede at intervjuene kunne finne sted i arbeidstiden.

Grunnet valg av metode, var det mest utfordrende forskningsetiske kravet *etterprøvbarhet* av resultatet av undersøkelsen. Med etterprøvbarhet menes at forskeren skal legge best mulig til rette for at for at forskningsresultatet skal kunne kontrolleres i ettertid. Flere aspekter ved metoden vanskeliggjorde dette, og jeg har derfor tilstrebet størst mulig grad av transparens i prosessen for at det skal være tydelig hvordan jeg har gått frem.

Samfunnsvitenskapen er først og fremst en tolkende disiplin. Den vil ikke kunne tilfredsstille de positivistiske kriteriene for vitenskapelighet, som for eksempel kravet til generalisering og falsifisering (Bjørge & Heradstveit, 1993, s. 60). Mye av datagrunnlaget er basert på informantintervjuer. Samtlige intervjuer ble gjennomført etter samme intervjuguide. Det ble brukt diktafon og intervjuene ble deretter skrevet ut. Jeg har reflektert over hvorvidt min bruk av diktafon har påvirket hvordan informantene svarte. Til tross for at de alle ga uttrykk for at det var ok, har jeg en mistanke om at det likevel kan ha virket noe hemmende med tanke på måten de har uttrykt seg på. Dette fordi noen av informantene opplevdes som knappere i formuleringene enn det jeg forventet.

Som nevnt innså jeg også at jeg var noe bundet til min intervjuguide, og at jeg med fordel kunne ha stilt flere oppfølgende spørsmål for å få mer informasjon rundt sentrale momenter som informantene trakk frem. Dette ville trolig ført til en mer naturlig samtale oss i mellom, noe som kunne gitt meg ytterligere kunnskap om guidenes egne erfaringer. Jeg erfarte også etter hvert i arbeidet at jeg kunne ha stilt noen av spørsmålene mine på en annerledes måte for å belyse min problemstilling nærmere. Samlet sett gjorde disse erfaringene at jeg ønsket å ta kontakt med informantene mine en gang til for en oppfølgende samtale. Jeg gjennomførte en ny samtale med en av de første fire informantene mine uten at det kom frem nye opplysninger utover det jeg allerede hadde i datamaterialet. Jeg tok derfor ikke nye samtaler med de tre andre informantene jeg intervjuet i første runde. All informasjon ble lagret i tråd med NESHS retningslinjer.

2.8. Rollekonflikt

Fog skriver om forbundethetens empatibegrep og sier at jo mer kjennskap man har til en persons kultur og røtter, jo større omfang kan man umiddelbart mobilisere i empatisk

forståelse (Fog, 2004). Jeg var spesielt oppmerksom på min rolle som politi og forsker da jeg skulle forske på egne kollegers erfaringer fra mitt tidligere arbeidssted. Koordinator for programmet var min sjef i to år og således kjente jeg henne relativt godt. Hun var veldig positivt innstilt til at jeg skulle skrive om programmet og hjalp meg med innhenting av relevant informasjon før hun ble pensjonist samme uke som jeg startet intervjuene. Informantene mine er også kolleger jeg kjenner mer eller mindre godt fra før, selv om vi ikke har jobbet direkte sammen.

Jeg var i forkant noe bekymret for om de ville føle seg presset til å stille til intervju fordi vi kjente hverandre fra før. Erfaringene jeg gjorde meg var at dette ikke var noe problem. De syntes det var spennende og var overbevisende i sine forsikringer om at de gjerne ville stille til intervju. Jeg trengte heller ikke bruke mye tid på innledende faser i intervjuprosessen da gjensidig tillit og forståelse allerede var etablert. Kjennskap til informantene kan imidlertid være en ekstra utfordring, da det kan være fare for å tillegge det de forteller en fortolkende tilnærming ved gjengivelse av datamaterialet. Det var derfor viktig for meg å bruke diktafon, for å skille tydelig mellom det informantene faktisk sa og mine egne tolkninger av utsagnene i analysens neste fase. Det er svært viktig å være bevisst dette skillet, så en leser til en hver tid skal vite hvem «sin røst» det er som taler.

Når et forskningsprosjekt er basert på kvalitativ metode, setter det strenge krav til forskeren. Innhenting og tolking av data er avhengig av forskerens forforståelse av et fenomen (Johannesen et. al., 2009, s. 44). Jeg anså det som en fordel at jeg ikke selv hadde erfaring som trykkguide fordi det bidro til tilstrekkelig nysgjerrig distanse. Min forforståelse er knyttet til det jeg har lest og hørt om programmet før undersøkelsen startet, samt egen refleksjon rundt programmet og politiets rolle. Arbeidserfaring knyttet til programmet kunne nok gi meg verdifull innsikt i tolkningsprosessen av undersøkelsen. Jeg mener imidlertid at det at jeg ikke hadde denne erfaringen gjorde meg mer åpen, samt at jeg kunne jobbe med en større avstand til forskningsspørsmålene som jeg trolig ikke ville hatt dersom jeg hadde egen erfaring med programmet. Jeg har imidlertid god kjennskap til polityrket, og spesielt til arbeidet ved Forebyggende avdeling som informantene representerte.

Jeg opplevde at jeg hadde lett for å få empatisk forståelse for erfaringene som de fortalte om. Repstad skriver at man i slike situasjoner kan miste den akademiske distansen og få personlige interesser i det som skjer på feltet (Repstad, 2007). Med innsikt i denne faren prøvde jeg å være ekstra bevisst hvilken «hatt» jeg hadde på meg i arbeidet med

undersøkelsen. På den andre siden sier Repstad også at man ikke skal undervurdere de positive sidene ved å forske på hjemmebane. God forhåndskunnskap kan føre til at man forstår bedre det som skjer og at man unngår misforståelser og feilslutninger. Han hevder videre at personlig engasjement kan gi utholdenhet og motivasjon i prosessen (Repstad, 2007). Personlig opplevde jeg intervjusituasjonene som berikende, og at det å ha kjennskap til informantene skapte en ekstra trygg og god atmosfære. Jeg er kjent med politiets «stammespråk», og mener derfor at eventuelle misforståelser ble unngått. En potensiell utfordring kan imidlertid ha vært om informantene unnlot å fortelle om ting som kunne gitt et mer nyansert bilde av erfaringene da de trolig var innforstått med at jeg har noe kjennskap til hvordan det er/har vært ved avsnittet da jeg jobbet der tidligere.

3. Teoretisk perspektiver

Politivitenskap er en ung disiplin og det er ikke enighet om en generell definisjon av hva politivitenskap skal omfatte. Derfor er det enkelte som hevder at man bør begrense seg til å snakke om «politiforskning», altså benytte metoder fra andre vitenskapsdisipliner for å studere politiet. Det man i dag kaller politivitenskap er også et tverrfaglig forskningsfelt under utvikling som rommer politistudier fra en rekke ulike vitenskapelige disipliner. Selv om politivitenskap anses som en ung disiplin, har det siden 1960-tallet vært en sterk vekst i vitenskapelige studier av politiet både nasjonalt og internasjonalt (G. Aas, 2009; Granér & Larsson, 2008; Gundhus, 2006; Newburn, 2005; Reiner, 2000). Akademiseringen av politiet har vært en viktig pådriver for at begrepet politivitenskap har oppstått. Den kan videre ses på som en vitenskap som har vokst frem som en konsekvens av at høyere politiutdanninger har sett behovet for en vitenskapeliggjøring av politifagene (Gundhus, Hellesø-Knutsen, & Wathne, 2010, s. 8). De siste tiårene har også den nordiske politiforskningen økt betydelig. En oversikt over sentrale bidrag på et utvalg tema er nå samlet i en norsk innføringsbok i politivitenskap som ble tilgjengelig høsten 2014. Her fremheves det også innledningsvis at politivitenskap er knyttet til et ønske om profesjonalisering av politiet og utviklingen av høyere utdanning. De har også formulert en lettfattelig definisjon av politivitenskap og forklarer det som

«Det vitenskapelige studiet av politiet og andre som utøver politiaer virksomhet, hvem de er, deres oppgaver og deres samfunnsrolle, hva de gjør samt effektene av dette.»

(Larsson, Gundhus, & Granér, 2014, s. 19).

De skriver videre at politivitenskapen som anvendt vitenskap vil hente metoder og teorier fra andre disipliner og utvikle begreper i nye sammenhenger. Den førende trenden i dag er at politivitenskap også kan inkludere praktisk rettet forskning, hvor målet er å oppnå kunnskap som kan gjøre politiet mer effektivt og pålitelig (Olsvik, 2013). Dette er også intensjonen i min oppgave. For å kunne sette problemstillingen min i en større sammenheng, så jeg nærmere på hva som var forsket på tidligere. Etter litteraturgjennomgang konkluderte jeg med at ingen har meg bekjent forsket direkte på politiets oppfølgingsansvar for ofre og eller evaluert hvordan dette arbeidet har vært utført. Det finnes imidlertid tematisk beslektet forskning som var interessant og (in)direkte relevant for min problemstilling.

Spesielt interessant er forskning vedrørende trygghet og viktimisering som begge er sentrale begreper i min problemstilling. Jeg vil også berøre tillitsbegrepet da det er en viktig faktor i politiets trygghetsskapende arbeid.

I motsetning til mange andre land, ble det ikke gjennomført noen omfattende kartlegging av befolkningens utsatthet for trusler, vold og overgrep her til lands før Pape og Stefansens studie av Oslobefolkningen fra 2004 (Pape & Stefansen, 2004, s. 10). Fram til slutten av 1970-tallet var oppmerksomheten både fra myndighetenes side, i den offentlige debatt og blant voldsforskere og kriminologer nokså ensidig rettet mot voldsutøveren (Grothe Nielsen & Snare, 1998). Også i dag står utøverperspektivet sentralt i mye av forskningen på feltet, men er ikke lenger enerådende.

I internasjonal sammenheng har fokus på ofre i hovedsak blitt drevet frem av to krefter: Den akademiske viktimologien, og den mer praktisk orienterte viktimologiske bevegelsen. Førstnevnte hadde sitt utspring i kriminologien på 1970-tallet, men med enkelte forløpere også tidligere. Den praktiske viktimologiske bevegelsen består av ulike organisasjoner og interessesammenslutninger som dels tilbyr ulike grupper ofre praktisk hjelp og dels arbeider for å fremme ofrenes interesser. Både i Norge og internasjonalt har kvinnebevegelsen stått sentralt. Med unntak av arbeidene til Annika Snare og Beth Grothe Nielsen har den akademiske viktimologien stått svakt i Norden. I større grad har forskningen vært kritisk til den politiske fremveksten til offeret i kriminalpolitikken (Grothe Nielsen & Snare, 1998). Den anvendte viktimologien har på den andre siden vært relativt innflytelsesrik (Pape & Stefansen, 2004, s. 12-13).

Jeg vil i fortsettelsen vektlegge de mest sentrale begrepene knyttet til min problemstilling; trygghet, tillit og gjentatt viktimisering. Dette vil være tematiske bærebjelker gjennomgående i min undersøkelse og vil bli drøftet opp imot politiets ansvar og rolle.

3.1. Trygghet

«Det blir stadig mer akseptert at kriminalpolitikken ikke bare handler om å bekjempe eller redusere kriminalitet, men vel så mye om å øke folks trygghet, uavhengig av om utryggheten er basert på reel eller opplevd utsatthet.» (Lomell, 2005, s. 14)

Trygghet er et begrep som er vanskelig å definere. Det er omfattende med mange fasetter og dimensjoner. Til tross for sin noe abstrakte natur, preger trygghetsbegrepet offentlige diskurser og politiets virksomhet i stadig større grad (Balvig & Holmberg, 2004; Johnston & Shearing, 2003).

Hylland Eriksen ser trygghet først og fremst i motsetning til usikkerhet, risiko og sårbarhet (Eriksen, 2006, s. 23). Ofte brukes trygghet synonymt med sikkerhet og forutsetter fravær av farer som oppleves som truende. Det å være trygg knytter seg i stor grad til evnen til forutsigbarhet og kontroll. Trygghet handler dermed om å føle herredømme over egen livssituasjon.

Begrepet er sentralt i flere av politiets gjeldende styringsdokumenter. Politiet er gitt et særlig ansvar for å sikre borgernes trygghet. § 1 i politiloven beskriver ansvar og mål for landets polititjeneste:

”Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig.” (Politiloven, 2005)

Et viktig skille går mellom *objektiv* trygghet, som omhandler befolkningens reelle utsatthet for ulike scenarier som lovbrudd, ulykker eller sykdom, og *subjektiv* trygghet, som sikter til det enkelte individs egen opplevelse av å være utsatt. Det er imidlertid ikke alltid slik at trygghetsfølelsen henger sammen med, eller er uttrykk for, sannsynlig utsatthet (Olaussen, 1995). Frykt og utrygghet er følelsesmessige reaksjoner som ofte kan være irrasjonelle eller i utakt med objektiv risiko. I følge St.meld. nr. 42 (2004-05) har politiet ansvar for begge disse betydningene av trygghet:

«Trygghet for liv og eiendom er et viktig velferdsgode. Politiet skal bidra både til trygghet gjennom opprettholdelse av ro og orden, redusert kriminalitet og god samfunnsberedskap som kan forebygge og håndtere ulykker og anslag mot samfunnet. Politiet har et særlig ansvar på alle områdene, og den enkelte borgers og samfunnets trygghetsbehov skal derfor være førende for politiets oppgaver, oppgaveløsning, organisering og prioritering.

Politiets ansvar for trygghet kan igjen konkretiseres til et ansvar for:

Objektiv (reell) trygghet. Det er en hovedoppgave for politiet å bidra til redusert kriminalitet, og å opprettholde den alminnelige ro og orden i samfunnet. [...]

Subjektiv (opplevd) trygghet. En viktig oppgave for politiet er å bidra til redusert frykt for kriminalitet og annen virksomhet som truer den alminnelige fred og orden. Frykt, på samme måte som utsatthet for kriminalitet og andre krenkelser, reduserer velferden og livskvaliteten for den enkelte.» (Justis- og politidepartementet, 2004, s. 56-57)

Selv om trygghet er et opplagt mål for politiets innsats, er trygghet også en upålitelig indikator (Egge, Johansen, & Berg, 2010, s. 43). Kompleksiteten i trygghetsbegrepet gjør målinger av trygghet svært utfordrende (G. Aas, Runhovde, Strype, & Bjørge, 2010, s. 21-22).

Den danske forskeren Lars Holmberg sier følgende om politiets trygghetsskapende arbeid:

«Denne oppfattelse af politiet som værende symbolske garantier for borgernes oplevelse af at leve i et retssamfund, hvor orden hersker, liv og ejendom nyder beskyttelse, lægger et omfattende ansvar på de enkelte politifolk.» (Holmberg, 1999, s. 198)

Selv om begrepet trygghet er viktig i politiets sentrale styringsdokumenter, eksisterer det ingen definisjon på hva som er tilstrekkelig grad av trygghet. Ingen gir noe mål på hvor trygt samfunnet skal være, annet enn at det er et mål å jobbe for et stadig tryggere samfunn. Det er uvisst hvor mye objektiv trygghet politiet makter å skape. Trygghet er et fenomen som ikke påvirkes ensidig av politiets arbeid og innsats (Egge et al., 2010, s. 44). Trolig er det den subjektive tryggheten politiet har størst mulighet til å påvirke (G. Aas et al., 2010, s. 69). I hvilken grad trygghetsguidene har bidratt til å påvirke trygghetsfølelsen til unge ofre for kriminalitet vil bli belyst senere i oppgaven.

Trygghet er som nevnt et begrep som er vanskelig å definere, samtidig som det i stadig større grad preger den offentlige diskursen og politiets virksomhet (Balvig & Holmberg, 2004; Johnston & Shearing, 2003). Jeg vil belyse begrepet nærmere fordi økt trygghet er et sentralt mål for politiets virksomhet generelt og med tanke på politiets oppfølging av kriminalitetsofre spesielt.

Katja Franko Aas skriver at på samme måte som frihet, er trygghet ofte omtalt som en abstrakt tilstand, istedenfor en sosial relasjon. Hun argumenterer derimot for at trygghet ikke skapes i et abstrakt, sosialt tomrom, spesielt når det gjelder trygghet for kriminalitet. Trygghet

forutsetter fravær av farer og når det gjelder kriminalitet, er det menneskefare man beskytter seg mot, sier Franko Aas. Hun skriver at forsøk på å skape trygghet har dyptgående sosiale konsekvenser, som blant annet kan sette spørsmålsteget ved oppfatningen av trygghet som et uforbeholdent sosialt gode (K. F. Aas, 2006, s. 74). I statsbudsjettet for 2009 poengteres det at trygghet er et velferdsspørsmål som ikke kan måles i kvantitative størrelser. Folks generelle levekår, opplevelse av trygghet, og graden av sosial integrasjon i samfunnet er minst like viktig (Justis- og politidepartementet, 2008, s. 11).

Mye tyder på at Norge er tryggere, både objektivt og subjektivt, enn de fleste andre samfunn. En viktig årsak til dette er de relativt små klasseskillene. Forskning om ulikhet og livskvalitet viser at det er en entydig sammenheng mellom trygghet og livskvalitet på den ene siden, og velstandsforskjeller på den andre siden (Eriksen, 2006, s. 30). Videre indikerer politiforskning at det å forsøke å skape trygghet kan by på særlige utfordringer innenfor velutviklede velferdsstater. Erfaringer fra ulike nærpolitiforsøk i Danmark viser at det må forstås som særlig vanskelig å øke tryggheten for borgerne i et land som i *"kriminalitetsmessig hensende er et af de mest trygge samfund overhovedet på jordkloden"* (Balvig & Holmberg, 2004, s. 178). I Norge viser politidirektoratets publikumsundersøkelse fra 2009 at 94% av den voksne befolkningen over 18 år føler seg trygge der de bor og ferdes. Det er små forskjeller mellom de 27 politidistriktene når det gjelder trygghetsnivå.

Til tross for at Norge er et trygt land å bo i, er det ikke trygt for alle hele tiden. Trygghet og utrygghet er ujevnt fordelt og de som kommer dårligst ut, tilhører ofte minoriteter. Forskning viser at spesielt minoritetsgutter opplever at de blir mistenkeliggjort og utsatt for urettmessige kontroller av politiet. Mye tyder på at det blir lagt stadig mer vekt på nettopp trygghet når det gjelder politiets virksomhet. Et eksempel er «beroligende politiinnsats» (reassurance policing), hvor målet er at politiets tiltak skal berolige folk når det gjelder deres trygghetsopplevelse. Dette har blitt en utbredt trend både nasjonalt og internasjonalt (Balvig & Holmberg, 2004). Reassurance policing betyr at politiets fokus flyttes fra lovbrudd generelt til visse lovbruddskategorier som folk oppfatter som spesielt avgjørende for deres trygghetsfølelse (K. F. Aas, 2006, s. 77-78).

Heidi Mork Lomell viser også til at politiet fokuserer på synlige lovbrudd for å få folk til å føle seg tryggere. Eksempelvis gjelder dette vold i sentrum, til tross for at det mest vanlige gjerningsstedet for vold er i hjemmet og ikke i bysentrum.

«Det er derfor forestillingen om det offentlige rom får betydning for kriminalpolitikken. Det blir stadig mer akseptert at kriminalpolitikken ikke bare handler om å bekjempe eller redusere kriminalitet, men vel så mye om å øke folks trygghet, uavhengig av om utryggheten er basert på reell eller opplevd utsatthet.»
(Lomell, 2005, s. 14)

I politiets strategiske plan for 2010-2015 ble det pekt ut to strategiske satsningsområder, hvorav det ene betegnes som «Trygghet og tillit» (Politidirektoratet, 2009b). Dette satsningsområdet begrunnes med at politiets oppgaveløsning forutsetter godt samarbeid med befolkningen. For å lykkes må politiet evne å møte brukerne på en profesjonell måte. Særlig gjelder dette i møte med nye befolkningsgrupper. Målet er at publikum skal oppleve møte med politiet som trygt, rettferdig og tillitvekkende (Egge et al., 2010, s. 7-8). Dette strategiske satsningsområdet er et eksempel på den stadig økende oppmerksomhet på at befolkningen skal være trygg og at politiets væremåte skal øke tilliten.

Tillit og trygghet er imidlertid fenomener som ikke ensidig påvirkes av politiets arbeid eller innsats. Selv om politiet alene neppe kan påvirke befolkningens trygghetsfølelse, har undersøkelser vist at innholdet i møte med publikum og god kommunikasjon har stor betydning for folks opplevelse av trygghet og tillit til politiet (Balvig & Holmberg, 2004; Egge et al., 2010, s. 45-46). Flere studier viser også at tilliten til politiet er avhengig av at såkalte «rettsstatsverdier» blir ivaretatt, for eksempel ved at befolkningen ser at feil blir rettet opp, at organisasjonen korrigerer seg selv, at like saker behandles likt, at klager blir tatt på alvor og at saker får en korrekt prosessuell behandling. Dette er funn som samsvarer med Bradfords og Tylers forskning som argumenterer for at *hvordan* politiet gjør det de gjør er avgjørende for politiets legitimitet, samt at det bidrar til å styrke publikums motivasjon for lovlidighet (Tyler, 2006).

Trygghet er ikke bare et ytre mål som politiet og straffeapparatet forsøker å oppnå for befolkningen. Trygghet og risikominimalisering er også mål som blir forsøkt oppnådd internt ved egen beslutningstaking (K. F. Aas, 2006, s. 87). Trygghet ser ut til å være et ubetinget gode som forsøkes skapt med stadig nye metoder. Politiets satsning på oppfølging av unge ofre for kriminalitet er et eksempel på nettopp en slik metode.

3.2. Tillit

Trygghet og tillit er begreper som er naturlig beslektet. Hvordan politiet møter ofrene og følger dem opp kan være av betydning for deres tillit til politiet (Jackson, Bradford, Stanko, & Hohl, 2013). Denne tilliten til politiets arbeid kan igjen være utslagsgivende for befolkningens subjektive trygghetsfølelse. Trygghet ble fremhevet allerede i det første politirolleutvalgets innstilling fra 1981. Tillit derimot var et nesten fraværende emne i rapporten den gang. Fra midten av 1990-tallet og frem til i dag har imidlertid tillitsbegrepet blitt sentralt i ulike styringsdokumenter og har fått en dominerende plass innenfor ulike diskurser om politiet. I St. meld. Nr. 42 (2004-2005) om politiets rolle og oppgaver understrekes nettopp befolkningens tillit som en forutsetning for politiets arbeid:

«Folks tillit til politiet er en forutsetning for politiets oppgaveløsning. Årlige målinger gjort av Markeds- og medieinstituttet viser at politiet er den virksomheten som folk flest har tillit til. I en vurdering av politiets samfunnsrolle er det derfor viktig å være oppmerksom på forhold som kan medføre endringer i dette tillitsforholdet.

Det er grunn til å anta at tilliten påvirkes i negativ retning, dersom det er over lengre tid utvikles et gap mellom samfunnets og borgernes forventninger til politiets oppgaveløsning. Publikum må derfor gis informasjon som kan gi realistiske forventninger til politiets oppgaveløsning.» (Justis- og politidepartementet, 2004, s. 56)

Mens hovedmålsettingen fra politirolleutvalget i 1981 var at politiet først og fremst skulle skape orden, har dette gradvis endret seg til at det i dag fokuseres på at politiets væremåte skal skape tillit og at befolkningen skal være trygg.

Tillit er altså i økende grad presentert som et mål på godt politiarbeid, samtidig som politiforskning fra andre land viser at tilliten til politiet som samfunnsinstitusjon er dalende (Brodeur, 2007; Reiner, 2000). I følge MMIs (nå Synovate) omdømmeundersøkelser nyter norsk politi en generelt høy grad av tillit i befolkningen. Politidirektoratets innbyggerundersøkelse fra 2009 indikerer at 84 prosent av befolkningen har tillit til politiet (Politidirektoratet, 2009a, s. 15). Undersøkelsen viser også at tilliten til politiet er lavere blant unge med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn enn blant personer i samme aldersgruppe i den øvrige befolkningen. Det denne undersøkelsen også viser, og som bør tas på alvor, er at de som har vært i kontakt med politiet har lavere tillit enn de øvrige. Dette samsvarer også med internasjonale studier (Skogan, 2006).

Bradford har i sin forskning funnet at det som befolkningen vektlegger i møte med politiet er hvordan de behandles, og at personlig kontakt og dialog har potensial til positiv holdningsendring overfor politiet (Bradford, Jackson, & Stanko, 2009, s. 42).

Tillitsdimensjonen varierer etter i hvilken grad publikum føler seg hørt, blir behandlet med respekt og verdighet og at like saker behandles likt. Disse rettsstatsverdiene er det som påvirker publikums tillit til politiet i sterkest grad.

Dette fremheves også i boken til Eide og Eide om kommunikasjon i praksis:

«For publikum kan det være viktigere å få en ryddig, rask og vennlig behandling knyttet til sak fremfor å prate om følelser. Ved å behandle publikums sak på en ordentlig måte tar man den andre på alvor og kommuniserer seriøsitet, omsorg og respekt.» (Eide & Eide, 2004, s. 38-39)

Brodeur 2007 deler politiets tillitsskapende strategier inn i to kategorier. Den ene skal reetablere tillitsrelasjoner gjennom økt dialog og kontakt med målgrupper som viser seg å ha lav tillit til politiet. Den andre består av strategier hvor tillit skal skapes gjennom politiets ekspertise (Brodeur, 2007). Trygghetsprogrammet kan beskrives som et tiltak som innehar elementer fra begge de nevnte strategiene. Hvorvidt de involverte ofrene har lav tillit til politiet i utgangspunktet vites ikke, men det tilstrebes å øke tilliten og trygghetsfølelsen gjennom tilgjengelighet og dialog, hvor politiet også bidrar med sin ekspertise i møte med ofrene.

3.3. Gjentatt viktimisering

Risikoen for gjentatt viktimisering defineres som forholdet mellom å ha vært utsatt for et lovbrudd og sannsynligheten for å bli utsatt for samme type lovbrudd på nytt. Forskning har konstatert at det ikke bare er en liten gruppe kriminelle som står for et stort antall lovbrudd, men det finnes også en liten gruppe offer som rammes av et stort antall lovbrudd.

Vi har lite norske data om gjentatt viktimisering, men en analyse gjennomført av Ole K. Hjelmdal (Kompetansesenteret for voldsofferarbeid) basert på levekårsdata fra 2001 viste at omtrent 40 prosent av alle voldstilfeller rammer de 10 prosent mest utsatte ofrene. Analysen viste videre at mens sannsynligheten for å bli utsatt for vold i løpet av et år for befolkningen er ca. 5 prosent, så øker sannsynligheten til over 50 prosent for den som har opplevd minst en tidligere voldshendelse i løpet av samme år. Videre øker sannsynligheten opp til 70 prosent

for den som har opplevd to, og til hele 90 prosent for den som har opplevd minst tre tidligere voldshendelser i løpet av siste år (Justis- og politidepartementet, 2004).

Disse tallene understreker at det i et kriminalitetsforebyggende øyemed er viktig å hindre gjentatt viktimisering. Dette også for å hindre at ofre i neste omgang selv blir gjerningsmenn.

Et sentralt viktimologisk tema handler om variasjoner i risikoen for å bli rammet. Kjernen i «livsstilsteoriene» er at ulike typer livsstil medfører ulik sannsynlighet for å befinne seg på galt sted, til gal tid og i kontakt med de gale menneskene (Pape & Stefansen, 2004, s. 13). Som følge av dette vil også risikoen for å bli utsatt for overgrep være ulik i ulike grupper av befolkningen.

Cohen og Felsons rutineaktivitetsteori kan betraktes som en variant av livsstilsteoriene. Den vektlegger at faren for å bli viktimisert beror på om følgende faktorer er til stede samtidig; en motivert gjerningsperson, et sårbart offer og en situasjon med fravær av voktere (Cohen & Felson, 1979). Daglige gjøremål og rutinemessige aktiviteter gjør at man kommer i situasjoner der disse faktorene opptrer. Teorien har blitt kritisert for blant annet å fremstille ofrenes livsstil som en medvirkende årsak til at overgrep finner sted. Motstanden mot slike perspektiver, der egenskaper ved ofrene selv blir tillagt betydning, har vært spesielt sterkt fra den praktisk orienterte viktimologiske bevegelsen (Pape & Stefansen, 2004, s. 13).

Offerbegrepet kan også være flertydig. Vanligvis henspeiler det på å inneha en bestemt posisjon i forholdet til gjerningsperson. Offeret er den som blir utsatt for krenkelser eller overgrep. I praksis kan det imidlertid av og til være vanskelig å peke ut hvem som er offer og hvem som er gjerningsmann. I mange tilfeller kan involverte parter være like aktive og i etterkant også like skadelidende.

«Det er som regel en sterk sammenheng mellom det å være offer for vold og annen kriminalitet, og det og selv være kriminell og voldelig.» (Helland, 1998, s. 95)

Flere undersøkelser viser at det å være ung, arbeidsløs, enslig og mann er typiske karakteristika ved både voldsutøver og voldsoffer. Slike forhold har fått enkelte til å hevde at offer og gjerningsmann ikke er gjensidig utelukkende kategorier, og at man kan være begge deler (Grothe Nielsen & Snare, 1998, s. 66) (Helland, 1998, s. 98).

Forskeren Annika Snare, som har belyst temaet offerpolitikk fra kristisk ståsted, fremhever også at rollene som voldsoffer og voldsutøver ofte er komplementære heller enn uforenlige.

Hun viser til at mange ofre for vold også er registrert som voldsutøvere, og at mange voldsmenn selv har blitt utsatt for vold. For å kunne bryte en vond voldssirkel er det behov for mer kunnskap om hvilke mekanismer som transformerer en «krenket part til en krenker». Hun påpeker at vi må tenke på offeret som et handlende subjekt og ikke som et passivt objekt. Hun er videre skeptisk til at det har skjedd en inflasjon i begrepet og stiller spørsmålsteget ved om begrepet mister sin legitimitet når det blir brukt så vidt og bredt. Anerkjennelsen som offer er i dag legitim, men hun hevder at offerposisjonen likevel har en nedverdiggende elendighetskarakter som neppe er attråverdig i det lange løp. Det fremstår som et dilemma når retten til å være offer også er forbundet med en forpliktelse til å være offer. Hun ser også en fare ved ordninger som har til formål å hjelpe ofre for kriminalitet da de kan være med på å «eviggjøre» en status som offer (Snare, 2000, s. 85-92).

Det å utøve vold, og sjansen for å bli utsatt for vold, har også vist seg å henge sammen med ruspåvirkning. En studie av Leif Petter Olausen konkluderte med at de som ofte drikker seg fulle er omtrent dobbelt så utsatt for vold eller trusler om vold, som de som aldri drikker seg fulle (Olaussen, 1995). Willy Pedersen gjorde en undersøkelse i 1998 som viste at de typiske voldsopfrene var ensomme menn som opplevde seg selv som maskuline, og som brukte hasj og hadde et problemfylt forhold til alkohol (Pedersen, 1998). Dette funnet støttes også av forskere fra andre land.

Å ha erfaringer med å være vitne til vold som barn kan føre til utagering og destruktiv adferd i ungdomsårene. Viktig i forståelsen av hvor alvorlig virkningen det å være vitne til vold kan ha, er fysisk nærhet til ugjerningen og hvilken relasjon vitnet har til offeret. Videre hevdes det at jenter og gutter reagerer forskjellig på slike opplevelser. Jenter får internaliserende problemer, mens guttene er mer eksternaliserende (Helland, 1998).

Seksualisert vold mot mindreårige viser også tydelige mønstre. Gutter som har blitt utsatt for seksuelle overgrep står i fare for selv og bli gjerningsmenn, mens jenter som har blitt utsatt for mishandling og overgrep ofte blir utsatt for det samme på nytt (Hydle, 1995).

For å kunne forebygge gjentatt viktimitisering er det en forutsetning at trygghetsguidene har kunnskap om årsaksmekanismer og -sammenhenger. Ved å inneha nødvendig bakgrunnskunnskap, i tillegg til at man setter seg inn i den konkrete sak, kan ofrene møtes med større innsikt og forståelse. Trygghetsguiden vil da ha bedre forutsetninger for å komme med råd om hvordan ofrene skal søke å unngå gjentatt viktimitisering. Dette kan imidlertid

være en utfordrende balansegang i mange saker og man skal trå varsomt for ikke å antyde at offeret selv har skylden for det som har skjedd (victim blaming).

Vurderinger av hendelsesforløpet har mye og si da offerbegrepet er koblet opp mot spørsmål om skyld og fordeling av ansvar. Offerstatusen innebærer tilgang til en del rettigheter som eksempel erstatning. I internasjonal sammenheng har Norge blitt kritisert for ikke å ha sikret ofrene skikkelig informasjon om etterforskning og rettslige skritt mot utøver. Ofrene har også en mindre fremtredende rolle i straffeprosessen i Norge enn i mange andre land (Pape & Stefansen, 2004, s. 11).

3.4. Oppsummering og mine perspektiver

Ulike forskere har de senere årene pekt på at offeret har fått en stadig mer fremtredende rolle i kriminalpolitikken.

“The new political imperative is that victim must be protected, their voices must be heard, their anger expressed, their fears addressed”. (Garland, 2001, s. 143)

Denne synliggjøringen av ofrene har hatt stor betydning både for dem som beskjeftiger seg akademisk med kriminalitetsproblemer, og blant dem som gjør det i praksis. Den canadiske forskeren Ezzat Fattah stiller spørsmål ved om mange av de ulike tiltakene for ofre kan bidra til å skape avhengighet hos klientene ved at de distanseres fra sitt nettverk som fritas sine sosiale forpliktelser ved at profesjonelle aktører tar over oppfølgingsansvaret. Han hevder også det kan være et problem at det økte fokuset på ofre kan føre til økt frykt for kriminalitet, og til å forlenge den tiden det tar for et konkret offer å komme videre etter et lovbrudd (Grothe Nielsen & Snare, 1998, s. 109-138).

Katja Franko Aas fremhever, som flere tidligere nevnte, at offeret har fått en sentral plass i vår tids diskurs om kriminalitet, i motsetning til tidligere da fokuset primært så ut til å være på gjerningsmannen og hans reintregrasjon i samfunnet:

«Ofrenes ansikt møter oss med jevne mellomrom fra forsider av aviser og i nyhetssendinger. I den forstand er kriminalitetsofrenes erfaringer og opplevelser ikke

lenger marginalisert, men blir sett på som felles og kollektiv heller enn individuelle og atypiske.»

Offeret har derfor beveget seg fra å være den «fattige kusinen i rettssystemet» til å bli nærmere idealborgeren som symboliserer farer og risiko som kan ramme folk flest (K. F. Aas, 2006, s. 85-86)

Siden 1980-årene har det også i Norge blitt etablert en rekke ordninger som ivaretar ofre for kriminalitet, som eksempelvis krisesentre, voldtektsmottak, bistandsadvokat og erstatningsordning for voldsofre. Det har i tillegg vært en fremvekst av ulike interessegrupper som ivaretar rettighetene til grupper av befolkningen. I politiet er det etablert ordninger som familievoldskoordinator, tilbud om voldsalarm til gjentatte ofre for vold, Barnehus og Trygghetsprogram som har som fellesnevner at de skal sikre bedre ivaretagelse og oppfølging av ofre for kriminalitet.

Det er også gjort endringer i straffeloven for at fornærmede og etterlatte skal gis rettigheter til informasjon og deltagelse i straffesaksbehandlingen (Justis- og politidepartementet, 2008, s. 11).

En annen indikasjon på økt offentlig oppmerksomhet rundt offer, fremgår også av offisiell statistikk. Fra 1980-årene har Statistisk sentralbyrå utarbeidet jevnlig levekårsundersøkelser, med spørsmål om utsatthet for kriminalitet (vinning, vold og skadeverk). Disse gir kunnskap om hvem som var ofre for kriminalitet, mens tidligere kriminalstatistikk kun ga opplysninger om gjerningspersonene. Fra 2005 ble også den løpende kriminalstatistikken utvidet med offerstatistikk.

Offerets mer markerte rolle medførte også en dreining i synet på hva som skal forebygges. Mens forebygging tidligere i all hovedsak var knyttet til gjerningspersonen og den straffesaksrelaterte måten å tenke forebygging på, sikter forebygging i dag i større grad også mot å beskytte potensielle ofre. Kunnskap om at utrygghet kan medføre traumatisering og økt utsatthet for rus og kriminalitet har bidratt til en dreining i forebyggingsfokuset hvor det å tilstrebe å hindre gjentatt viktisering inkluderes i større grad i forebyggingsagendaen.

Ofre har i stor grad gått fra å være vitner til subjekt med interesser og rettigheter. Videre har oppmerksomheten blitt rettet mot hvordan innsatsen for kriminalitetsofre kan virke

forebyggende, både i forhold til gjentatt viktimisering og for å hindre at ofre selv blir gjerningsmenn.

Det har foregått en mangesidig utvikling av ofrenes sak. I kriminalpolitisk sammenheng har det blitt jobbet for å forbedre ofrenes situasjon. Det er imidlertid ikke alle som har fulgt denne utviklingen som anser resultatene som problemfrie. Det siktes da særlig til utilsiktede negative konsekvenser ved den stadig voksende sikkerhetsindustrien som anser utrygge ofre som en betalingsvillig kundegruppe (Grothe Nielsen & Snare, 1998, s. 154; Lomell, 2014). Dette er interessante problemstillinger, men faller utenfor min diskusjon, jamfør oppgavens avgrensning og oppmerksomhet mot politiets rolle.

4. Trygghet som formell ansvarsoppgave for politiet

Som vist har forskningen pekt på endringer i offerets rolle i straffesystemet. I dette kapitlet vil jeg se nærmere på hvilket formelt ansvar politiet har med tanke på å følge opp ofre for kriminalitet.

4.1. Internasjonale forpliktelser

FNs generalforsamling vedtok 29. november 1985 en erklæring om grunnleggende prinsipper om rettferdighet for ofre – UN Declaration of basic principles of justice for victims of crime and abuse of power. Erklæringen, som i et arbeidsdokument ble kalt for ofrenes Magna Carta, ble oppfattet som et gjennombrudd for ofre og deres posisjon og problemer innenfor strafferetten. Særlig to punkter er sentrale med tanke på hjelp og støtte til kriminalitetsofre:

«Victims should receive the necessary material, medical, psychological and social assistance through government, voluntary, community-based and indigenous means.»

“Victims should be informed of the availability of health and social service and other relevant assistance, and be readily afforded access to them.” (United Nations, 1985: A 14 og 15).

Europarådet har også vært en pådriver for kriminalitetsofres situasjon. De vedtok i 1985 en resolusjon der medlemslandene (inkl. Norge) ble pålagt å endre lovgivningen og praksisen overfor ofre både hos politiet, påtalemyndigheten og domstolene. I en resolusjon fra 1987 oppfordres medlemslandene blant annet til å sørge for at ofre får umiddelbar hjelp, medisinsk, psykologisk og materiell støtte, informasjon om rettigheter, støtte under rettsprosessen og støtte til å få erstatning fra gjerningspersonen og staten. Videre oppfordres medlemslandene til å etablere, utvikle eller utvide hjelpetiltak for ofre. På grunnlag av FN's offerrettserklæring ble det skrevet en håndbok for hvordan implementere og utvikle tilbud til ofre (Winge, 2000, s. 6).

I NOU 1992:16 «Sterkere vern og økt støtte for kriminalitetsofre» er erklæringens hovedinnhold oversatt og oppsummert slik:

«Som et internasjonalt instrument til beskyttelse av ofre for forbrytelse gir deklarasjonen anvisning på fire grunnprinsipper:

1. Erstatning (restitution) fra lovbrøyteren.

Det primære mål for rettferdighet ligger i at lovbryteren pålegges å yte erstatning til offeret. Slik erstatning skal – som ledd i straffesystemet – pålegges lovbryteren, i tillegg til annen strafferettslig reaksjon.

I saker hvor miljøet er påført vesentlig skade, bør erstatning så langt som mulig søkes gjennomført.

[...]

- 3. Offeret må gis nødvendig materiell, medisinsk, psykisk eller sosial hjelp – gjennom offentlig eller frivillige organer.*

Ofrene må orienteres om de medisinske og sosiale hjelpetiltak og andre relevante støttetiltak som kan settes i verk.

Politi, rettsapparat, helse- og sosialvesen og annet relevant personell må få opplæring med sikte på at de blir følsomme for ofrenes behov.

[...] (Justis- og politidepartementet, 1992, s. 16)

Det kan tilføyes at punkt 6 i erklæringen slår fast at ofrene skal informeres om sin rolle og prosessens rammer. Statene bør også treffe tiltak for å lette praktiske vanskeligheter for ofrene og treffe tiltak som beskytter ofrene mot trusler og represalier.

I 1990 ble det vedtatt en ny FN-resolusjon – «Protection of the human rights of victims of crime and abuse of power». I denne resolusjonen oppfordres statene til å innta prinsippene fra 1985-erklæringen i sin lovgivning. Den anbefaler også statene å forberede opplæringsprogrammer basert på erklæringens prinsipper, som bør være del av utdanningen for blant annet jurister og håndhevende myndigheter (FN, 1990).

4.2. Politiloven – generelt, men ikke konkret ansvar

I det overordnende, formelle rammeverket fremgår det ingen steder noe konkret ansvar for politiet til å ivareta kriminalitetsofre, med unntak av informasjonsplikten i straffeprosessloven § 93 e (se nærmere om denne bestemmelsen nedenfor).

Politiloven har bestemmelser om politiets ansvar og oppgaver. I § 1 annet ledd heter det:

«Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig.» (Politoloven, 1995)

Om oppgaver i § 2 nr. 1 og nr. 4 heter det at politiets skal:

«1 beskytte person, eiendom og fellesgoder og verne om all lovlig virksomhet, opprettholde den offentlige orden og sikkerhet og enten alene eller sammen med andre myndigheter verne mot alt som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet

2 forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet

[...]

4 yte borgerne hjelp og tjenester i faresituasjoner, i lovbestemte tilfeller og ellers når forholdene tilsier at bistand er påkrevet og naturlig.» (Politoloven, 1995)

Det er mulig å innfortolke et ansvar for kriminalitetens ofre i de siterte bestemmelsene. Da politiloven ble laget var det ikke den samme kunnskap og bevissthet som vi har i dag om situasjonen for kriminalitetsofre og viktigheten av å hjelpe disse for å forhindre eller minimalisere senvirkninger. Det var heller ikke oppmerksomhet rundt det faktum som vi i dag kjenner som «reviktimisering»; at et offer for en kriminell handling statistisk sett har en forhøyet risiko for å bli offer for en ny kriminell handling (Maguire, Morgan, & Reiner, 2007).

I forarbeidene til politiloven i Ot.prp. nr. 22 (1994-1995) står det ingen ting om ansvar for eller støtte og hjelp til kriminalitetsofre (Justis- og politidepartementet, 1994).

I motivene til § 1 vises det til det som sies i proposisjonen kap. III, pkt. 1.1 og 1.2. Her vises det til FNs politisk-etiske kodeks og det siteres fra artikkel 1 (pkt. 1.2.1):

«Polititjenestemenn skal til enhver tid oppfylle den plikt som er pålagt den gjennom lov, ved å tjene samfunnet og ved å beskytte alle personer mot lovstridige handlinger i samsvar med det betydningsfulle ansvaret som er nødvendig i deres yrke.»

Dette blir under samme punkt i proposisjonen utlagt som «Service og hjelp til befolkningen» og «vernet om den personlige sikkerhet».

I motivene til § 2 sies til nr. 1 at dette omhandler politiets beskyttelsesplikt i konkrete risikotilfeller. Til nr. 2 slås det fast at forebyggende virksomhet er en sentral politioppgave. Til nr. 4 sies det at dette er en lovfesting av politiets til da ulovfestede hjelpeplikt, noe som da ble fastslått i 1995.

Endring i politiets ansvar for ofre; fra gjerningsmann til offer

Grunnlaget for politiloven av 1995 ble lagt i de to såkalte «politirolleutredningene» (NOU 1981: 35 «Politiets rolle i samfunnet» og NOU 1987: 27 «Politiets rolle i samfunnet, Delutredning II»). Analyser av dokumentene viser at det har skjedd store endringer i hvordan samfunnet, herunder politiet, ser på kriminalitetens ofre i de drøyt 30 år som har passert.

I NOU 1981: 35 behandles ofre og vitner under pkt. 6.3.4.4. Rent formelt straffeprosessuelt er jo offeret et vitne. Den første politirollemeldingen er opptatt av ofre i den utstrekning de kan ha betydning for sakens oppklaring.

«Offerets og vitners opptreden når lovbruddet er begått, har betydning for sakens oppklaring, og indirekte en forebyggende virkning.» (Justis- og politidepartementet, 1981, s. 131)

I den utstrekning utredningen er opptatt av å bedre ofrenes stilling, er det ved «å gjøre vitneplikten mindre byrdefull» i domstolene (s. 132, første spalte). Utvalget anbefaler blant annet at dette gjøres ved å «sørge for et tilstrekkelig antall stoler, og at disse er bekvemme» (op cit). Kunnskap om at det å bli kriminalitetsoffer kan være svært traumatiserende og fenomenet reviktimisering er helt fraværende.

Det fremgår av sammenhengen at det er hjelp og støtte for gjerningspersonen utvalget tenker på. Under pkt. 1.2.5 Politiets oppgaver i fremtiden mot en endret politirolle, s. 17, annen spalte heter det:

«Politimannen [sic] har visse forutsetninger for å drive holdningsskapende påvirkning. I mange situasjoner kan han også være en hjelper. Han kan være i stand til å gi menneskelig eller moralsk støtte eller en form for praktisk bistand. Under ellers gunstige forhold kan alt dette vise seg å ha en forebyggende effekt. Det viktigste er imidlertid at politimannen står i en gunstig posisjon når det gjelder å formidle sosiale og helsemessige problemer frem til rette hjelpeorgan. [...]

Typiske eksempler er familiekonflikter («husbråk»), barne- og ungdomskriminalitet, alkoholiserede løsgjengere, sinnslidende og narkomane.»

Som vi ser åpnes det for at politiet kan ha en hjelperolle for de man møter i tjenesten, men det distanseres mot sosialarbeiderrollen.

Kriminalitetsofre behandles særskilt under utredningens pkt. 6.3.4.4 Offerets og vitners opptreden. Men oppmerksomheten her rettes mot ofrenes betydning for sakens oppklaring og rolle som vitner, herunder for domstolene.

Utredningens pkt. 6.6.4 Sosialhjelp og helsevern omhandler bistand som et forebyggende tiltak. Men det heter også: *«Politiets sosiale innsats har også et selvstendig grunnlag: Det å hjelpe er et mål i seg selv.»* (s. 184, annen spalte).

Politirollemeldingen delutredning II kom fem og et halvt år etter den første. Her står det lite om politiets ansvar overfor ofre. Delutredning I var konsentrert rundt drøftinger av grunnleggende prinsipper for politiets virksomhet. Delutredning to gikk igjennom en del forsøksvirksomhet i de mellomliggende år, samt politiets yrkesrolle og arbeidsmiljø.

Pkt. 5.6 omhandler kvinner i politiet og lensmannsetaten. Det pekes på som et problem at kvinneandelen er svært lav. Utvalget anbefaler at det gjøres noe for å styrke rekrutteringen av kvinner. En fordel som trekkes frem er at *«Kvinnene ofte hadde en aktiv samtalestil overfor pågrepne personer [...]»* Men selv om det vises til *«kvinnens generelle erfaring med omsorgsarbeid og innlevelse i vanskelige situasjoner»*, så sies det ingen ting om at slike egenskaper, uansett kjønn, er viktig for å ivareta ofre på en god måte. Det synes klart at det er pågrepne personer som er målgruppen (Justis- og politidepartementet, 1987, s. 81).

4.3. Ansvar for ofre – sedvane?

Alminnelig tjenesteinstruks for politiet er en forskrift som *«gjelder for enhver som har eller er gitt politimyndighet»*, jf. § 1 (Politiinstruksen, 1990). Heller ikke politiinstruksen inneholder konkrete bestemmelser om politiets oppgaver for fornærmede i straffesaker, men i flere av bestemmelsene kan et slikt ansvar innfortolkes i generelle formuleringer.

I § 2-1. Målet med politiets virksomhet, lyder første ledd:

«Målet med politiets virksomhet er å opprettholde den offentlige orden og sikkerhet, forfølge lovbrudd og utføre andre oppgaver fastsatt etter lov eller sedvane.»

Det er mulig å anføre at den utvidede rolle politiet i de senere år har fått overfor fornærmede i straffesaker, må kunne karakteriseres som sedvane. Politiets oppgaver blir konkretisert nærmere, enn i noe generelle formuleringer i § 2-2 som blant annet sier at

«Politiet skal: [...] 2. Beskytte person, [...].»

Om forholdet til publikum heter det i videre i § 5-1, Alminnelige retningslinjer:

«Enhver politimann må betrakte seg som allmennhetens beskytter, hjelper og veileder. [...].»

§ 8-1 omhandler Politiets alminnelige verneoppgaver. Her heter det:

«Politiet skal [...] hindre uberettigede krenkelser av den enkeltes person og frihet. [...]

Dessuten plikter politiet å forebygge og motvirke alt som kan utsette allmenheten eller den enkelte for fare eller unødig ulempe. [...].» (Politiinstruksen, 1990)

Som vi ser er det en rekke forskriftsbestemmelser som pålegger politiet hjelpe- og beskyttelsesplikt mot krenkelser, farer og ulemper og et ansvar for hjelp og veiledning. Det er ingen motstrid mellom disse generelle programformuleringene og et særskilt ansvar for kriminalitetsofrene, selv om det ikke er uthevet eller nevnt spesifikt.

4.4. Retts- og praksisutvikling, økende fokus på ofre

Etter en gjennomgang av lovverk og forarbeider som omhandler politiets ansvar overfor ofre, er det interessant å se nærmere på hvordan temaet har blitt belyst i offentlige utredninger og videre konkretisert i ulike handlingsplaner som skal tilrettelegge for operasjonalisering av ansvaret.

Jeg vil først trekke inn funn fra sentrale offentlige utredninger. Den første omfattende og substansielle utredning om ofrenes stilling og forslag til forbedringer kom i NOU 1992: 16 *Sterkere vern og økt støtte for kriminalitetsofre*. Her ble det foreslått å innføre en offererklæring, det vil si et skjema som fornærmede skulle fylle ut sammen med en representant fra politiet eller påtalemyndigheten. Skjemaet skulle inneholde opplysninger om

eventuelle fysiske skader, psykiske konsekvenser, økonomisk tap og lignende (Justis- og politidepartementet, 1992, s. 62).

Tanken var at offererklæringen skulle fremlegges i retten i tilknytning til forklaringen til fornærmede. På grunn av delte oppfatninger om forslaget i høringsrunden, gikk departementet ikke videre med det. Innvendingene var blant annet at ordningen ikke ville sikre ajourførte opplysninger når saken kom opp til hovedforhandling, at det viktigste for offeret er å få komme frem med sin individuelle forklaring, samt at den praktiske verdi for fornærmede var tvilsom. Men dette er det første forslaget til å formalisere hjelp og støtte til ofre, ut over de rettigheter alle vitner har.

Neste NOU som tar opp politiets ansvar for ofre er NOU 2003: 31 *Retten til et liv uten vold*. Her er kapittel 9 viet politiet og rettsvesenet. Under 9.2.2 *Politiets ansvar og forpliktelser* pekes det på at vold mot kvinner skiller seg fra andre voldssaker på flere måter. Offer og gjerningsmann står eller har stått i en nær følelsesmessig relasjon til hverandre. Dette kan gjøre at kvinnen i en del tilfeller ikke ønsker å anmelde. Ofte har volden i de aller fleste tilfellene skjedd uten at det har vært vitner til stede, eller foran små barn. Slike forhold stiller særlige krav til politiets arbeid, ikke bare etterforskningen, men også når det gjelder oppfølgingen den voldsutsatte kvinnen. Utvalget konkretiserer politiets ansvar og forpliktelser i tre punkter, hvorav det første lyder:

«Ivaretagelse av den voldsutsatte kvinnen. Uavhengig av om en kvinne velger å anmelde eller vitne i en eventuell straffesak, er det viktig at politiet møter kvinnen på en måte som skaper trygghet og tillit. Det er også politiets oppgave å sette kvinnen i kontakt med andre deler av hjelpeapparatet».

Det er av stor betydning at politiet møter den voldsutsatte kvinnen på en måte som gjør at hun ikke føler kontakten med strafferettsapparatet som et nytt overgrep. En slik følelse kan oppstå om hun blir mistrodd og selv må dokumentere det hun har vært utsatt for eller legitimere den hjelpen hun trenger. Under punkt 9.2.3 *Møtet med fornærmede/offeret* pekes det på at:

«For det første er det fundamentalt for den enkelte kvinne at hun føler hun blir tatt på alvor av politiet. Dette kan være avgjørende for at kvinnen får styrke til å oppsøke hjelpeapparatet eller til å bryte ut av voldsrelasjonen. Dersom politiet møter en voldsutsatt kvinne med at volden er en privat sak, kan dette føre til at kvinnen blir værende i det voldelige samlivet. Hvordan politiet møter voldsutsatte kvinner, er altså

avgjørende for at politiet skal være i stand til å forebygge ny vold.» (Justis- og politidepartementet, 2003)

Utvalget viser til hovedoppgave av kriminolog Vibeke Lund (1989) om «Politiets forhold til kvinnemishandling». Lund skriver at mange av de politiansatte hun intervjuet opplevde seg selv som «hjelpeløse» i saker om kvinnemishandling. Et tilsvarende funn gjør den svenske sosiologen Magnus Lundberg (2001) i sin doktorgrad om politiets møte med saker om kvinnemishandling *Vilja med forhinder*.

Det er nødvendig å sikre at den enkelte, voldsutsatte kvinne møtes på best mulig måte, for å sikre ivaretagelse av politiets oppgaver i slike saker. Etter utvalgets vurdering er det viktig for mishandlede kvinner at de får en fast kontaktperson i politiet. I tillegg til å informere fornærmede om hennes rettigheter og om sakens gang, bør politikontakten ha som oppgave å sette kvinnen i kontakt, kanskje også ledsage henne, til offentlige instanser som kan yte hjelp.

Utvalget drøfter om, og i så fall hvordan, politiet kan arbeide kriminalitetsforebyggende i saker med vold i nære relasjoner. Under punkt 9.2.9 i utredningen heter det at politiets forebyggende oppgaver i disse sakene først og fremst vil bestå av tiltak som settes inn i situasjoner der en kvinne allerede har vært utsatt for vold, for å forebygge at nye tilfeller skjer. Utvalget ser det som vanskelig å finne frem til mulige fremtidige ofre, før det første kjente voldstilfellet er skjedd (Justis- og politidepartementet, 2003).

Ordningen med familiekoordinatorer ved hvert av landets 27 politidistrikter ble etablert 1. juli 2002. Koordinatorene skulle sørge for at offeret og de pårørende ble møtt, både menneskelig og politifaglig, med forståelse, kunnskap og innsikt fra politiets side. Målsettingen var å bidra til at terskelen for å kontakte politiet senkes.

Vendepunkt

Ved behandlingen av stortingsmelding nr. 42 (2004-2005) *Politiets rolle og oppgaver* skjedde en beskrivelse og drøfting av hva som politiet og lensmannsetaten skulle prioritere. Under punkt 6.2.6 *Kriminalitetsofrenes stilling* pekes det på at i kriminalpolitikken har oppmerksomheten i all hovedsak vært rettet mot lovbryteren, og man har i langt mindre grad vært opptatt av hvordan offeret har opplevd situasjonen og klart seg etter lovbruddet. Men det understrekes også at på flere områder har samfunnet, også politiet, etter hvert fått en økt

forståelse for at ofrene har spesifikke behov som går ut over at staten påtar seg oppgaven å etterforske forbrytelsen og eventuelt fører rettssaken:

«Gjennom sin virksomhet møter politiet en rekke personer som befinner seg i en svært sårbar situasjon. Dette kan være personer som selv har vært utsatt for straffbare handlinger eller deres nærmeste. [...] Felles for mange av disse personene er at de i sitt møte med politiet uttrykker stort behov for oppfølging, støtte og informasjon. Langt på vei kan politiet imøtekomme behovet for informasjon og oppfølging i forbindelse med etterforskning og en eventuell rettssak, men det må utvikles et tett og nært samarbeid med andre instanser for å sikre at ofrene eller de pårørendes behov for psykologisk hjelp og sosial støtte ivaretas. Flere politidistrikter har, eller er i ferd med å utvikle egne rutiner for ivaretagelse av ofre og deres nærmeste.» (Justis- og politidepartementet, 2004, s. 59-60)

Som et svar på dette erkjente behovet for å styrke kriminalitetsofrenes stilling vises det til at regjeringen nedsatte et utvalg for å utrede styrking av fornærmedes og pårørendes straffeprosessuelle stilling. Videre vises det til at det ble nedsatt en arbeidsgruppe som skulle se på praktiske aspekter ved pårørende og kriminalitetsofres møte med politi og rettsapparat, noe jeg utdyper videre.

«Æ e itj fornærma, æ e forbanna», konkretisering av behov.

Justis- og politidepartementets utnevnte arbeidsgruppe la i 2005 frem rapporten «Æ e itj fornærma, æ e forbanna». Arbeidsgruppen hadde som mandat å vurdere praktiske, ikke rettslige aspekter ved fornærmede og pårørendes møte med aktørene i straffesakskjeden. Rapporten inneholder to forslag som mulig kan ses som forløpere til Trygghetsprogrammet:

Under pkt. 4.3.1 (s. 9):

«Gjennom sin virksomhet møter politi og påtalemyndighet en rekke personer som befinner seg i en svært sårbar situasjon: personer som selv har vært utsatt for straffbare handlinger og/eller deres pårørende og venner. I tillegg vil politiet komme i kontakt med en rekke mennesker hvis nærmeste er omkommet, enten som et resultat av straffbare handlinger, eller ved ulykker. Felles for disse er at mange uttrykker et sterkt behov både for oppfølging og informasjon. Møtet med personer i slike situasjoner er

krevende. Kunnskap om deres behov er av avgjørende betydning for å kunne imøtekomme disse, og det må sikres god opplæring både i grunn-, videre- og etterutdanningen.»

Derfor foreslo arbeidsgruppen (forslag 3):

«Kunnskapen om ofres og pårørendes reaksjoner og behov bør styrkes i politiet gjennom grunn-, videre- og etterutdanningen.»

Under pkt. 4.3.2 (s. 10) heter det:

«Flere politidistrikter har, eller er i ferd med å utvikle, egne rutiner for ivaretagelse av ofre og deres nærmeste. Som eksempel kan nevnes de rutiner som er utviklet ved Oslo Politidistrikt i forbindelse med drapssaker og alvorlige voldssaker. I disse sakene utpekes det en fast kontaktperson for de pårørende (i drapssaker) eller den fornærmede (i alvorlige voldssaker)».

I fortsettelsen fremkommer det at arbeidsgruppen tydeliggjør at det ikke er utviklet skriftlige rutiner eller instruksjoner for dette arbeidet, med unntak av det som er utarbeidet i forhold til vold i nære relasjoner og styringssignalene som gis i de årlige mål- og prioriteringsskrivene fra Riksadvokaten og Politidirektoratet. Arbeidsgruppen mener at konkrete skriftlige rutiner vil bidra til større forutsigbarhet både for ofre, pårørende og tjenestepersoner. Det vil også åpne for muligheten til å evaluere arbeidet. Følgelig lyder forslag nr. 7 i rapporten:

«Det bør utarbeides skriftlige rutiner/instruksjoner for hvordan politiet skal møte ofre og pårørende.» (Justis- og politidepartementet, 2005)

Jeg har ikke vært i stand til å finne noe konkret skriftlig materiale som kan vise til at dette forslaget har blitt fulgt opp i praksis. Jeg kan imidlertid heller ikke utelukke at det eksisterer lokale varianter av skriftlige rutiner på enkelte tjenestesteder, uten at jeg har kjennskap til det.

Vitneoppfølging på agendaen, en forløper til Trygghetsprogrammet?

Justis- og politidepartementet nedsatte en ny arbeidsgruppe som 23. juni 2006 la frem rapporten «*Oppfølging av vitner i straffesaker*». Denne arbeidsgruppen hadde også i oppdrag å vurdere praktiske, ikke-rettslige tiltak for å bedre situasjonen for vitner i straffesaker.

Rapportens kap. 6 omfatter forslag til tiltak på ulike trinn i straffesaksprosessen. Pkt. 6.2 omhandler etterforskningen. Her heter det:

«Arbeidsgruppen mener det er viktig at det på alle stadier gis informasjon og klarlegges om det er behov for individuell oppfølging. Etter gruppens vurdering vil de fleste vitner ikke trenge særskilt oppfølging, men politiet bør i sin kontakt med vitnet likevel vurdere individuelle behov. Alle bør gis grunnleggende informasjon om blant annet hvilke ordninger som finnes for vitner i straffesaker, vitnerollen og saksgangen. Dette kan videre bidra til å redusere frykt for represalier og øke deres vilje til å bidra videre i straffesaksprosessen.» (Justis- og politidepartementet, 2006b, s. 19)

Her synes det som om det er den praktiske iretteføringen av straffesaken arbeidsgruppen er opptatt av. Men når vi kommer til de konkrete forslagene, heter det i andre kulepunkt:

«Arbeidsgruppen mener politiet bør videreføre sitt arbeid med individuell oppfølging av vitner, der det er grunnlag for dette. Oppfølgingen kan eksempelvis være en fast politikontakt som kan gi råd og veiledning, samt bidra til å iverksette nødvendige praktiske og rettslige tiltak for å beskytte vitnet.» (Justis- og politidepartementet, 2006b, s. 20)

Dette er første gang vi i offisielle policy-dokumenter finner en ordning nær dagens Trygghetsprogram. Det er verdt å merke seg at forslaget begrunnes med intensjonen redusert frykt for represalier, samt at det skal øke vitners vilje til å bidra i straffesaksprosessen. Det å hindre gjentatt viktimitisering er derimot ikke et tema.

Offeret som part? Behov avdekkes. Tiltak uteblir.

1. februar 2002 leverte Anne Robberstad utredningen «*Kontradiksjon og verdighet*» til Justisdepartementet. I utredningen foreslår Robberstad at fornærmede må få være part i saken dersom vedkommende ønsker det (Robberstad, 2002). Forslaget var omstridt. Derfor ble et

utvalg satt ned for å drøfte generelt om fornærmede burde ha partsstilling, eventuelt bare i utvalgte saksgrupper. I tillegg skulle utvalget utrede hvordan fornærmedes strafferettslige stilling kunne styrkes. Arbeidet resulterte i NOU 2006: 10 «*Fornærmede i straffeprosessen – nytt perspektiv og nye rettigheter*».

Rapporten er i hovedsak innrettet mot å styrke fornærmedes stilling i tilknytning til domstolsbehandling. Men den kommer også inn på forhold før rettssaken begynner, herunder under etterforskningen. Utvalgets kildemateriale viser at fornærmede og etterlatte har et stort behov for informasjon, ikke bare om deres sak, men også om strafferettsapparatet generelt (Justis- og politidepartementet, 2006a, s. 114).

«Utvalget mener det er behov for regler som bedre imøtekommer fornærmedes behov for informasjon. De mange fornærmede og fagpersoner som utvalget har vært i kontakt med, har gjennomgående sterkt understreket behovet for mer, bedre og tidligere informasjon, blant annet fra politiet og påtalemyndigheten. Kritikken gjelder både mangel på generell informasjon om saksgangen og konkret informasjon om utviklingen i ens egen sak. Blant annet etterlyses informasjon om hvilke etterforskingsskritt politiet vil sette i verk, om mistenkte vil bli pågrepet, om siktede blir fengslet eller løslatt fra varetekt, samt om påtaleavgjørelsen. Mange ønsker også informasjon om forventet fremdrift og tidsbruk.» (Justis- og politidepartementet, 2006a, s. 135).

Denne kartlegging av situasjonen som avdekker konkrete svakheter og udekte behov gjør at utvalget foreslår å utvide politiets og påtalemyndighetens plikt til informasjon og kontakt med fornærmede og etterlatte ganske betydelig. De understreker videre at informasjonsplikten må tilpasses sakens alvor og betydning for fornærmede, samt at det må tas hensyn til politiets og påtalemyndighetens arbeidsbyrder:

«Utvalget foreslår nye bestemmelser i straffeprosessloven (§ 93 f) og påtaleinstruksen (§ 7-6) slik at politiet og påtalemyndigheten pålegges å holde fornærmede i saker om alvorlige integritetskrenkninger orientert om sakens utvikling og fremdrift, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre grunner gjør det utilrådelig.» (Justis- og politidepartementet, 2006a, s. 135).

Under pkt. 9.5.2.3 peker utvalget på at muligheten for å få oppnevnt en fast kontaktperson i politiet under etterforskning av alvorlige saker etterlyses fra mange hold. Det fremheves videre

at vedkommende må ha god kjennskap til saken for at fornærmede kan nyttiggjøre seg denne kontaktpersonen. Utvalget kjenner til at noen politidistrikt allerede har en kontaktperson for fornærmede i alvorlige voldssaker og etterlatte i drapssaker, men kildematerialet kan tyde på at praksisen på dette området er varierende og at evt. tilbud om kontaktperson og oppfølging er avhengig av hvilket distrikt du bor i (Justis- og politidepartementet, 2006a, s. 136).

Merkelig nok følger ikke utvalget dette opp med et konkret forslag. Jeg skal være forsiktig med å spekulere i årsaken til dette, men jeg anser det som en svakhet som mulig er forårsaket av manglende politisk vilje. Som vi ser utover 2000-tallet og av henvisningene til NOU 2006:10, er behovet for en fast kontaktperson i politiet for informasjon og oppfølging både erkjent og godt dokumentert.

Endret straffeprosesslov gir økte rettigheter

Utredningen som nevnt ovenfor ble fulgt opp med lovforslag til Stortinget i Ot.prp. nr. 11 (2007-2008) om endringer i straffeprosessloven. Justisdepartementet gir i proposisjonen uttrykk for det syn at det er behov for en vesentlig styrking av fornærmede og etterlattes rett til informasjon på alle stadier av straffesakens gang. Departementet foreslår å innføre en fanebestemmelse om politiets og påtalemyndighetens informasjonsplikt overfor fornærmede og etterlatte. Forslaget inneholder først en påminnelse om at alle fornærmede og etterlatte har krav på informasjon om sine rettigheter i forbindelse med straffesaken. Dernest inneholder forslaget en generell plikt til å holde fornærmede med bistandsadvokat og etterlatte i lovbestemt rekkefølge løpende informert om sakens utvikling og fremdrift med mindre dette er utilrådelig. Det presiseres videre at andre fornærmede skal gis slik informasjon ved behov (Justis- og politidepartementet, 2007a).

Under pkt. 5.3 i proposisjonen gis det uttrykk for følgende syn:

«Departementet slutter seg til utvalgets [jf. Offerutvalget i NOU 2006: 10] grunnleggende utgangspunkter om fornærmedes og etterlattes legitime interesser i straffesaken. Det er ikke tvilsomt at fornærmede og etterlatte rent faktisk berøres av straffesaken på ulike måter, og at måten straffesaken behandles på og dens utfall kan ha følelsesmessig, symbolsk, praktisk og rettslig betydning for dem.

På flere andre rettsområder er det at man berøres av en avgjørelse eller myndighetsprosess ansett som tilstrekkelig grunnlag for å gi rettigheter til underretning, innsyn og kontradiksjon» (Justis- og politidepartementet, 2006a).

Videre fremheves det at mange fornærmede opplever prosessen i forbindelse med sin egen sak som en stor belastning fordi de opplever at de ikke får tilstrekkelig informasjon eller mulighet til å ivareta sine interesser. Derfor ønsker departementet å gi fornærmede styrkede rettigheter, så langt de ikke kommer i strid med andre grunnleggende rettsprinsipper.

Under pkt. 9.4.1.1 heter det:

«Alle fornærmede og etterlatte bør etter departementets mening ha rett til generell informasjon om sine rettigheter i saken. Slik informasjon kan gis en standardisert form og vil derfor fordre en begrenset ressursbruk.»

Både utvalget og departementet mener at informasjonsplikten må tilpasses sakens alvor og betydning for fornærmede, samt hensynet til politiets og påtalemyndighetens arbeidsbyrder. Departementet gikk derfor inn for å la retten til å holdes orientert om sakens utvikling og fremdrift tilkomme fornærmede med bistandsadvokat. Videre skal øvrige fornærmede informeres etter behov ved at det foretas en konkret vurdering av om de antas å ha behov for aktuell informasjon.

Straffeprosessloven § 93 e har etter dette følgende ordlyd:

«Første gang fornærmede eller etterlatte avhøres, skal politiet informere om deres rettigheter i saken.

Politiet og påtalemyndigheten skal orientere fornærmede med bistandsadvokat og etterlatte i lovbestemt rekkefølge om sakens utvikling og fremdrift med mindre hensynet til etterforskningen eller andre grunner gjør det utilrådelig. Andre fornærmede skal informeres etter behov.»

Denne endringen i straffeprosessloven, som trådte i kraft omtrent samtidig med Trygghetsprogrammet slik vi kjenner det i dag, er av betydning for oppfølging av ofre. Endringen skal sikre bedre ivaretagelse av fornærmede i forbindelse med en anmeldt straffesak. Trygghetsguidene i politiet kan være de som sørger for denne oppfølgingen i praksis dersom de har etablert ordningen Trygghetsprogram. Det er viktig at etterforsker på

saken og trygghetsguide er samstemte om ansvarsfordelingen og hvilken informasjon som kan formidles i tilknytning til saken.

Fra handlingsplan til handling, mot vold.

I desember 2007 la seks statsråder frem «Vendepunkt», en felles handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011 (Justis- og politidepartementet, 2007b). Planen inneholdt også tiltak under ansvarsområdene til Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Forsknings- og høyere utdanningsdepartementet, med tillegg av Justis- og politidepartementet. Ikke mange av tiltakene innbefattet politiet. Tiltak nr. 9 omhandlet imidlertid å innføre familievoldskoordinatorer som en landsdekkende ordning:

«Politidistriktene skal pålegges en minstestandard der funksjonen som familievoldskoordinator skal være en full stilling. I de største politidistriktene skal det opprettes egne team. Teammodellen skal være landsdekkende, i den forstand at distrikter uten egne team skal sikres kompetanseoverføring og bistand der det er behov for det. Målsettingen er å sikre at ofre for vold i nære relasjoner møtes med respekt, kunnskap og forståelse når de henvender seg til politiet, samt å sikre god kvalitet på etterforskning og påtalevedtak.» (Justis- og politidepartementet, 2007b, s. 4)

Vi ser her at verdier som respekt og forståelse trekkes frem som viktige i politiets møte med ofre for kriminalitet. Disse verdiene gjelder i like stor grad for de som jobber med Trygghetsprogrammet, samt at en også her skal tilstrebe god kvalitet på oppfølgingen. En forskjell er at ordningen med familievoldskoordinatorer er landsdekkende, mens Trygghetsprogrammet pr. i dag er et tilbud som gis kun i Oslo politidistrikt. Et viktig likhetstrekk er at det fokuseres på ofre fremfor gjerningspersoner.

I Justis- og politidepartementets siste statusrapport for handlingsplanen, pr. desember 2011, heter det at alle politidistrikter da var pålagt å ha minstestandard på 100 prosent stilling for familievoldskoordinator. Denne stillingsfunksjon omfatter også koordinering av andre seksuelle overgrepssaker og har fokus på oppfølging av ofre.²

---

² Arbeidsoppgavene for koordinatorene for familievold og seksuelle overgrep er definert i Politidirektoratets rundskriv 02/018 av 23. april 2002 og «Retningslinjer for politiets styrking av koordinatorfunksjonen for familievold og seksuelle overgrep» av 10. mars 2008.

Det kom en ny handlingsplan mot vold i nære relasjoner i desember 2011. Denne skulle bare gjelde for 2012, i påvente av at regjeringen fremmet en egen stortingsmelding om temaet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2011). Handlingsplanen inneholder ikke noe om politiets rolle overfor ofre for kriminalitet.

Handlingsplan mot voldtekt, politiet får sjekkliste.

I juni 2012 la fire departementer frem en felles Handlingsplan mot voldtekt 2012-2014: Helse- og omsorgsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet, med Justis- og beredskapsdepartementet som hovedansvarlig.

Handlingsplanen omfatter 35 tiltak, men bare nr. 26 kan sies å være direkte rettet inn mot politiets kontakt med kriminalitetsofre:

«Kripas skal utarbeide informasjonsmateriale med en sjekkliste til politiet om viktig informasjon som må gis for best mulig å ivareta fornærmede under straffesaken.

Herunder må det gis informasjon om hva fornærmede kan forvente av politiet, og hvor hun eller han kan få annen hjelp.» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012, s. 28)

Tiltaket er gjennomført og finnes på politiets interne nettsider KO:DE. Samtidig har KRIPOS i sin holdningskampanje Kjernekar, på www.kjernekar.no informasjon til fornærmede om politiets ansvar, men også med pekere til andre sentrale ressurser for utsatte for voldtekt.

Trygghet i nære relasjoner versus trygghet i det offentlige rom.

I den andre stortingsmeldingen om Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner nevnes ikke Trygghetsprogrammet selv om det er etablert (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013c). Kapittel 9 omhandler politi og rettsvesen. Her omtales i hovedsak lovgivningen som retter seg mot vold i nære relasjoner og gjennomføring av etterforskning og iretteføring.

Her trekkes de ideologiske linjene tilbake til kvinnebevegelsen på 1960- og 1970-tallet. Det var et mål å få slutt på at holdningen om at vold innen familien var et privat anliggende, men tvert imot svært ødeleggende kriminalitet. Det heter (s. 102, første spalte):

«Mishandlede kvinners erfaringer med politiet fremsto i all hovedsak som negative.

Politiets innsats var sjelden egnet til å skape trygghet, og i tillegg opplevde mange av

kvinnene å bli behandlet på en respektløs måte. En av de første norske studiene av voldsutsatte kvinners erfaringer med politiet, viste mye av det samme. Flere av de intervjuede kvinnene mente at voldsproblemene deres ikke ble tatt alvorlig, og de følte seg snarere mistenkeliggjort enn godt behandlet av politiet». (Lund, 1992 i Justis- og beredskapsdepartementet, 2013c)

Geir Aas viser i sin forskning på politiets arbeid med vold i nære relasjoner at politiets arbeid på dette feltet har endret seg betydelig. Fokus på tematikken har bidratt til merkbare endringer både i forståelsen for og håndteringen av saksfeltet. Voldsutsatte møtes nå med større forståelse og kunnskap fra politiets side, men resultatene viser også at praksis i stor grad er person- og stedsavhengig. I tillegg fremheves det at politiet har en utfordring i å kommunisere i møte voldsutsatte, og at dette fortsatt er et felt med forbedringspotensial (G. Aas, 2009, 2013).

Trygghetsprogrammet nevnes ikke og det kan være flere årsaker til dette. En av dem kan være at målgruppen for Trygghetsprogrammet, slik den er definert pr. i dag, skiller seg noe fra de som oftest er ofre for vold i nære relasjoner. En annen årsak kan være at det i Trygghetsprogrammet fokuseres på at det er tryggheten i det *offentlige rom* som skal reetableres. Det kunne vært interessant og undersøkt evt. overføringsverdi av Trygghetsprogrammet som tilbud også i saker hvor ofre trenger hjelp til å reetablere trygghetsfølelsen på hjemmebane.

SARA; politiets hjelpeverktøy i den private sfære.

Når sakene omhandler vold i nære relasjoner er det primært den private sfære som er arena for ugjerningene. I arbeid med disse sakskategoriene er det utviklet et forebyggende verktøy kalt SARA (Spousal Assault Risk Assessment). Dette verktøyet skal avdekke risikofaktorer og forebygge vold i nære relasjoner.

Målsettingen med SARA er å forebygge nye voldstilfeller etter utrykning i forbindelse med partnervold. Partnervold er i denne sammenhengen saker hvor det utøves trusler og/eller vold i nåværende eller tidligere partnerrelasjoner. Politiet vil i disse sakene blant annet bruke SARA for å vurdere risikoen for fremtidig vold og deretter igangsette tiltak for å redusere denne risikoen. Risikovurderinger gjøres vanligvis ikke før politiet blir kjent med tilfeller av samlivsvold. Politiets arbeid med vold i samliv kan betegnes som både reaktivt og proaktivt.

Det reaktive arbeidet er rettet mot pågripelse, etterforskning og straffesaksbehandling. Det proaktive arbeidet vil bl.a. være politiets analytiske og målrettede arbeidet for å forebygge og redusere samlivsvold (Nøttestad & Lynum, 2012).

«Når lovbruddet har funnet sted, vil politiinnsatsen gjennom etterforskning og iretteføring ha et individual- og allmennpreventivt siktemål. Samtidig vil kunnskapen om det utførte lovbruddet gi bakgrunn for analyse og tiltak for å forhindre – forebygge – gjentatte lovbrudd.» (Politidirektoratet, 2002, s. 9).

Implementering av risikovurderingsvurderingsverktøyet SARA ble innlemmet som tiltakspunkt i regjeringens *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2012-2013*, pkt. 13:

«Risikovurderingsverktøyet SARA:SV (Spousal Assault Risk Assessment: Short version) skal gradvis implementeres ved alle politidistrikt i Norge fra 2012 dersom evalueringen av utprøvingen ved Horten og Stovner politistasjoner anbefaler dette.»

Pilotprosjektet ble evaluert og risikoverktøyet SARA ble besluttet implementert ved alle politidistrikt i løpet av 2013.

Fra erkjennelse til prioriteringsliste. Gjennomføringsevne?

Som en oppfølging av Stortingets behandling av meldingen om Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner (Meld. St. 15 (2012-2013)), kom høsten 2013 *«Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017, Et liv uten vold»*. Seks departementer står sammen om handlingsplanen med Justis- og beredskapsdepartementet som hovedansvarlig.

Det er noe overraskende at handlingsplanen ikke følger opp det stortingsmeldingen slo fast om at politiet har en kommunikasjonsutfordring i møte med voldsutsatte og at dette er et felt med forbedringspotensial.

«Håndtering av saker om vold i nære relasjoner byr på mange utfordringer og en evaluering av politiets arbeid med vold i nære relasjoner fra 2012 viser hvordan politirollen blir satt på prøve i disse sakene. Evalueringen peker blant annet på problemstillinger knyttet til hvordan politiet møter personer utsatt for vold i nære relasjoner og deres barn, og på hvordan politiet informerer utsatte om gangen i saken.»

(Justis- og beredskapsdepartementet, 2013a, s. 23)

Evalueringen det vises til er den samme av Geir Aas (2013) som også stortingsmeldingen brukte som grunnlag. Det hadde da vært naturlig å sette i verk tiltak for å forbedre denne situasjonen som det erkjennes ikke er bra nok. Det eneste tiltaket som berører området er nr. 33: Oppfølging av evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner:

«Evalueringen av politiets arbeid med vold i nære relasjoner skal følges opp og arbeidet i politidistriktene skal videreutvikles. Herunder skal følgende problemstillinger belyses:

a) Samarbeidsrutiner internt i politiet og mellom politiet og andre aktører

b) Voldsutsattes møte med politiet

c) Informasjon til voldsutsatte om gangen i politiets behandling av saken

d) Politiets håndtering av barn ved utrykning og samarbeid med barnevernet

e) Eventuell tidsfrist som virkemiddel for å få ned saksbehandlingstiden i saker om vold i nære relasjoner.»

Men det gis ingen beskrivelse av hvordan oppfølging av Aas' evaluering av politiets arbeid med vold i nære relasjoner skal skje. Gjennomføringstiden er satt til 2014-2015.

Trygghetsprogrammet på agendaen

I september 2013 ble Handlingsplan for forebygging av kriminalitet 2013-2016 lagt frem. Dette er første sted politiets ansvar for ofre og selve Trygghetsprogrammet nevnes konkret i politiets portefølje. Under tittelen «Politiets oppfølging av unge ofre for kriminalitet» heter det:

«Unge som er ofre for eller vitne til kriminalitet vil ofte oppleve frykt og utrygghet. Det samme gjelder foreldre og foresatte. Enkelte kriminelle handlinger er av en slik art at de er særlig egnet til å skape frykt, f.eks. ran, vold, trusler og seksuelle overgrep. Det er viktig at politiet møter kriminalitetsofre på en god og tillitsvekkende måte, samt at man har tilstrekkelig kunnskap om aktører i hjelpeapparatet som bør involveres. Justis- og beredskapsdepartementet vil ta initiativ til å utrede og etablere en bedre modell for politiets rolle i oppfølgingen av unge ofre for kriminalitet.»

(Justis- og beredskapsdepartementet, 2013d, s. 24)

Trygghetsprogrammet omtales videre slik:

«Ved Manglerud politistasjon i Oslo er det utviklet et trygghetsprogram for unge ofre for kriminalitet. Tiltaket er prøvd ut i samarbeid med bydelene i stasjonskretsen siden 2008. Dette er et tilbud om oppfølging til ofre under 18 år som er utsatt for vold, ran eller trusler. Unge som er vitner til slik kriminalitet kan også få tilbudet. Det er ikke et krav at forholdet skal være anmeldt til politiet.» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013d, s. 24)

Som vi ser presenteres programmet bredt, men blir mer konkret i fortsettelsen hvor det beskrives at unge ofre i en periode etter hendelsen blir tilbudt en egen trygghetsguide som følger opp ungdommen og deres foreldre ved behov. Trygghetsguiden, som kan være for eksempel politi, utekontakt, miljøarbeider, minoritetsrådgiver eller helsesøster, gir veiledning der hensikten er å bidra til økt trygghetsfølelse for ofrene. Videre heter det (op.cit):

«Målet er å forhindre at ungdommen gjentatte ganger blir offer for kriminalitet, eller søker beskyttelse i ungdomsgrupperinger hvor det begås lovbrudd og kanskje selv utvikler seg til å bli en gjerningsperson. Dette på bakgrunn av erfaringer fra konflikter i ungdomsmiljøer hvor den som er offer ved en anledning, kan være gjerningsperson ved neste anledning.»

Som et resultat av denne tekstlige omtalen heter tiltak 12: *«Utrede og etablere en god modell for politiets rolle i oppfølgingen av unge ofre for kriminalitet»*. Tiltaket slår fast at det skal iverksettes en pilot i Oslo politidistrikt der samtlige politistasjoner innfører Trygghetsprogrammet, som tidligere kun er gjennomført ved Manglerud politistasjon. Stovner er eneste politistasjonen som har tatt dette til etterretning og effektivt Trygghetsprogrammet pr. november 2014. Modellen skal evalueres og vurderes opp mot eksisterende tilbud om offeroppfølging, samt erfaringer fra liknende oppfølging i Sverige. Gjennomføringsperioden er satt til 2013-2016 og ansvaret er lagt til Justis- og beredskapsdepartementet. Dette er ikke iverksatt.

Politianalysen og fravær av offeroppfølging

I Politianalysen 2013 vurderes politiets oppgaver i dag og det anbefales å rendyrke det som utvalget ser som de sentrale politioppgavene. Politianalysen nevner ikke Trygghetsprogrammet. Ordet «offer» nevnes en gang (s. 22, første spalte). Det juridisk kanskje mer presise begrepet «fornærmet»/«fornærmede» nevnes også bare en gang (s. 26, annen spalte) (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013b).

I Politianalysens verden er ikke ivaretagelse av ofre for kriminalitet noe som utvalget definerer til politiets «kjerneoppgaver». Dette anser jeg som et interessant funn å stoppe opp ved. Til tross for en gradvis økende oppmerksomhet rundt ofrenes stilling, kan det virke som de har blitt glemt igjen i Politianalysen. Om ofrene for kriminalitet er bevisst utelatt fordi oppfølging ikke anses som en av politiets kjerneoppgave, eller om utvalget har oversett denne gruppen, vites ikke. Uavhengig av årsak til utelatelsen, vil jeg påstå at det vitner om en manglende helhetstenkning. I følge ovenfor nevnte handlingsplaner pålegges politiet ansvar også for ofre og det er derfor grunn til å stille spørsmålstegn ved hvorfor dette ikke følges opp i Politianalysen.

Ny politisk vilje

I Stortingets spørretime 9. april 2014 ble justis- og beredskapsminister Anders Anundsen utfordret med tanke på politiets håndtering av saker med vold i nære relasjoner. Han svarte at hvordan politiet håndterer saker om vold i nære relasjoner, er avgjørende for tilliten, både for dem som er utsatt for vold, og for befolkningen generelt. Voldsutsatte skal møtes med forståelse, kunnskap og innsikt av politiet, både menneskelig og politifaglig.

«Kunnskap og kompetanse er grunnleggende for alt politiarbeid. I 2012 ble det gjennomført en evaluering av politiets arbeid med vold i nære relasjoner der bl.a. politiets møte med – og informasjon til – voldsutsatte var tema. Politidirektoratet har nå i 2014 fått i oppdrag å følge opp anbefalingene i rapporten fra 2012. I tillegg skal politiets veiledere og tiltakskort på dette området oppdateres jevnlig.»

<http://tv.nrk.no/serie/muntlig-spoerretime/NNFA71040914/09-04-2014#t=37m23s>

Videre sa han at departementet er nødt til å se på en del av de modellene som er valgt ulike steder for å bedre offersituasjonen og oppfølgingen av ofrene etter en voldsanmeldelse og helt frem til en domsavsigelse i retten. Da blir ofte ofrene stående alene og føler at det politiet kan

yte ikke er tilstrekkelig godt, fordi man trenger så veldig mye mer. Det er flere prosjekter rundt om i landet og Justis- og beredskapsdepartementet gjennomfører nå et prosjekt for å samordne og se hvordan vi i fremtiden skal ha tilfredsstillende offeroppfølging, opplyste statsråden.

De overnevnte uttalelsene viser at den sittende politiske ledelse i Justis- og beredskapsdepartementet har som ambisjon å bedre politiets oppfølging av ofre for kriminalitet. Trygghetsprogrammet nevnes ikke direkte, men statsrådens føringer gir et tydelig signal om at all kontakt politiet har med kriminalitetsofre skal være preget av forståelse for situasjonen, kunnskap og innsikt, både menneskelig og politifaglig.

Gjennomgang av aktuelle sentrale føringer de siste 30 år viser at det har vært en gradvis økende oppmerksomhet rundt ofres stilling. I hvilken grad politiet er direkte ansvarlig for oppfølging av kriminalitetsofre må til tider innfortolkes da lite er konkret formulert. De siste årene er det imidlertid formulert et tydeligere ansvar og et sett forventninger med tanke på politiets oppfølgingsarbeid av ofre for kriminalitet. Dette kan trolig kobles til dreiningen av mer kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging, hvor blant annet det å bidra til å hindre gjentatt viktimisering anses som en viktig del av dette arbeidet. Det kan imidlertid virke som konkretiseringene av politiets ansvar ikke er tilstrekkelig når vi ser nærmere på hva som blir fulgt opp i praksis. En del av utredningene som avdekker behov for oppfølging og informasjon munner ikke ut i konkrete tiltak. Hvor det formuleres konkrete tiltak, kan det virke noe tilfeldig hvordan tiltakene blir fulgt opp i praksis da det tilsynelatende ikke utarbeides felles retningslinjer. Det kan videre tolkes som et tilbakeslag i utviklingen med å få ofrene på agendaen for norsk politi, at de ikke er viet oppmerksomhet i Politianalysen.

5. Inspirasjon fra Sverige og norske program

I mitt arbeid for å undersøke politiets ansvar for ofre, ønsket jeg å undersøke hvilke retningslinjer som er førende for naboland som det er naturlig å sammenlikne seg med. Videre vil jeg se nærmere på eksisterende offeroppfølgingsprogram i Norge og undersøke likheter og forskjeller i disse programmene sett opp mot Trygghetsprogrammet.

5.1. Sverige, et foregangsland i offeroppfølging?

Både Sverige og Danmark har gjennomført omfattende utredninger om politiets rolle, oppgaver og organisering de senere årene. I Sverige kom 30. mars 2012 «En sammenhållen svensk polis. Betänkande av Polisorganisationskommittén» (Justisdepartementet, 2012). I Danmark ble utredningen «*Fremtidens politi*» lagt frem 18. mai 2005 (Justisministeriet, 2005). Denne er grunnlaget for den omfattende omorganisering som senere er skjedd i dansk politi. Jeg vil i det følgende kort redegjøre for hvilke føringer som foreligger i våre naboland hva gjelder politiets ansvar for oppfølging av kriminalitetsofre.

Sverige

Utredningen «En sammenhållen svensk polis» (Justisdepartementet, 2012) danner grunnlaget for en nær forestående, omfattende omorganisering av svensk politi. I utredningen redegjøres det blant annet for en offerundersøkelse som grunnlag for å vurdere endringer i politiets kontakt med publikum (*Brottsofferundersökning*, pkt. 4.3.2 s. 178).

På oppdrag fra Rikspolisstyrelsen ble det i 2009 gjennomført en nasjonal offerundersøkelse. Undersøkelsen viste at 80 prosent av voldsofrene var ganske fornøyde med hvordan de ble mottatt av politiet ved anmeldelse, men senere kontakt ble ikke like positivt vurdert (Rikspolisstyrelsen, 2010).

Pkt. 5.3.12 har overskriften «*Samarbete med övriga myndigheter i och utanför rättsväsendet*». Her heter det:

«Polisens verksamhet berör på olika sätt och i större eller mindre omfattning statliga myndigheter både inom och utanför rättsväsendet, t.ex. Kriminalvården, Migrationsverket, Rättsmedicinalverket, Försäkringskassan, Trafikverket och

Skatteverket samt organisationer som t.ex. brottsofferjourerna och andra ideella organisationer. Polisen har en skyldighet att samarbeta med andra myndigheter och organisationer vilkas verksamhet berör polisverksamheten.» (Rikspolisstyrelsen, 2010, s. 225)

Ut over å si at politiet er forpliktet til å samarbeide med private hjelpetiltak for ofre, sies det ingen ting om hva dette samarbeidet skal gå ut på eller hva målet skal være.

Under overskriften «*Allmänhetens kontakter med polisen*» heter det under pkt.12.2.2, at politiet skal velge arbeidsformer i sin kontakt med kriminalitetsofre som bidrar til positive konsekvenser i forholdet til allmennheten. Videre heter det:

«De positiva konsekvenserna av de ökade kraven på Polismyndigheten kan t.ex. vara ett ökat förtroende för polisen och ett större antal tips till polisen om misstänkt brottslighet. Därigenom ökar möjligheterna för Polismyndigheten att klara upp fler brott.» (Rikspolisstyrelsen, 2010, s. 342)

Som vi ser er de økte kravene til politiets kontakt med kriminalitetsofre begrunnet i ønsket om å få tips som kan oppklare flere lovbrudd. Det som er begrunnelsen for Trygghetsprogrammet i Norge er ikke berørt i utredningen om fremtidens svenske politi. Dette kan indikere at offeroppfølging ses mer på som en tilleggsoppgave enn kjerneoppgave for politiet, jamfør vår egen Politianalyse.

Sverige anses imidlertid som foregangslandet i Norden innenfor offeroppfølging, som de andre landene høster erfaringer fra og har samarbeidet med. I Sverige oppsto bevissthet rundt begrepet kriminalitetsoffer i 1970, og ofre som politisk prioritert målgruppe vokste etter hvert frem i Skandinavia. Det var imidlertid ikke enighet om selve innholdet i begrepet, med unntak av en mer eller mindre felles forståelse av hvem som var det ideelle offer og hvem som ikke var det (Hansen Lövstrand, 2009, s. 120). En «kriminalitetsofferbølge», og en påfølgende diskurs om ofre og viktimisering, tok form som en motreaksjon på den dominerende oppmerksomheten på kriminalitet og straff. Det er verd å nevne at denne bølgen oppstod utenfor politiet. Flere understreket at behovet for omsorg, støtte og rehabilitering ikke bare måtte være forbeholdt gjerningsmannen, jmf. tidligere nevnte forskning om praktisk viktimologi.

Den første svenske brottsofferjouren³ ble opprettet i Sødertelje i 1984, mens Brottsofferjouernas riksforbund ble opprettet i 1988. Målet om jurer i hvert politidistrikt ble oppnådd i 1995 og i dag finnes over 100 lokale brottsofferjurer.

Også ungdomskriminalitet generelt er høyt prioritert på den politiske agendaen i Sverige. Det første senteret for unge kriminalitetsofre åpnet i 1999 i Stockholm. Etableringen av støttesentere for unge kriminalitetsofre har blitt referert til som gode eksempler på målsettingen om å forebygge kriminalitet. I 2007 beskrev Stockholms politimester at investeringen i støttesenter for unge kriminalitetsofre var en viktig brikke i puslespillet med å forebygge at unge utviklet en kriminell livsstil (Hansen Lofstrand, 2009, s. 122). Lofstrands anliggende var å undersøke forståelsen av oppfølging til unge kriminalitetsofre som kriminalitetsforebyggende arbeid.

Da «Offerutvalget» ble sammensatt i Norge i 1992, anbefalte de at hjelpeapparatet for kriminalitetsofre skulle bygges ut etter modell av den svenske ordningen «Brottssofferjurer». Det kan tenkes at dette lå til grunn for opprettelsen av Trygghetsprogrammet, men jeg har ikke funnet dokumentasjon for dette. Kontoret for voldoffererstatning og Rådgivingskontoret for kriminalitetsofre ga i 2007 ut en brosjyre sammen kalt «*Kriminalitetsofre – deres reaksjoner og behov*». Brosjyren er skrevet av psykolog Björn Lagerbäck. Han har vært en pådriver for utviklingen av kriminalitetsofrenes rettigheter i Sverige. Brosjyren ble først utgitt av Brottsofferjouernas Riksförbund. Riksförbundet er i formål og arbeidsform nært beslektet med Rådgivingskontoret for kriminalitetsofre i Norge som jeg presenterer i neste delkapittel. Begge organisasjonene er initiert av myndighetene og skal være et lavterskeltilbud for kriminalitetsofre (Lagerbäck, 2007).

Danmark

Rapporten «*Fremtidens politi*» ble utarbeidet av det som ble kalt «Visionsudvalget». Utvalgets uttalte målsetting for sitt arbeid var å fremme forslag som sørget for at politiets potensial utnyttet fullt ut ved best mulig og mest mulig polititjeneste.

Politiets arbeid med kriminalitetens ofre er ikke viet stor plass i utvalgets visjon for best mulig politiarbeid i fremtiden. Under pkt. 2.2.1 Bistand til borgerne heter det:

---

³ Brottsofferjouren er en idell organisasjon som arbeider for kriminalitetsofres rettigheter. Brottsofferjouren består av lokale kontorer rundt om i Sverige, et forbundskanseli og en telefonsentral som det er gratis å ringe til.

«Tilsvarende [som personer som er faret vild, sidder fast i sneen og lignende] findes det at ligge i naturlig forlængelse af kerneopgaverne, at politiet varetager opgaver i forbindelse med offerrådgivning, konfliktråd mv. – opgaver der først og fremmest sigter på at hjælpe ofre for kriminalitet.» (Justisministeriet, 2005, s. 83)

Dette er i hovedsak det som sies om politiets bistand til ofre i rapporten. Hvordan politiet skal ivareta også disse oppgavene, og i hvilket omfang, er ikke berørt.

5.2. Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK)

RKK har også et beslektet ansvarsområde med Trygghetsprogrammet. Ordningen ble opprettet av staten som et prøveprosjekt med kontor i seks byer i perioden 1996-2000. Bakgrunnen for opprettelse av Rådgivningskontor internasjonalt var FNs erklæring fra 1985 om kriminalitetsofres rettigheter. FNs erklæring understreket at ofre for kriminalitet bør motta nødvendig hjelp og informasjon om hvor de kan få denne hjelpen. Fra norsk hold ble erklæringen fulgt opp av en innstilling fra offerutvalget som så på kriminalitetsofres situasjon i Norge (Justis- og politidepartementet, 1992). Offerutvalget anbefalte utbygging av hjelpearbeidet for ofre etter den svenske ordningen med «brottsofferjourer». Et annet offerstøtteprogram RKK har lært av er Victim Support i England, som er den eldste og største uavhengige organisasjonen på verdensbasis som arbeider med offerstøtte.

Finland og Danmark, som startet virksomheten i henholdsvis 1994 og 1998, har imidlertid mer til felles med RKK enn de foran nevnte, ved at de ikke vokste frem som en frivillig tjeneste, men med myndighetene som en sentral initiativtaker.

Den norske ordningen ble evaluert av Stig Winge i 2000. Hensikten med evalueringen var å beskrive og vurdere virksomheten for å danne et grunnlag så de aktuelle departementene kunne fatte beslutning om RKK skulle videreføres. I dag finnes Rådgivningskontorene som et statlig lavterskeltilbud i 14 byer. Det er gratis og tilgjengelig for alle som har opplevd eller er berørt av kriminalitet. Driften finansieres over statsbudsjettet og Kontoret for voldsoffererstatning er faglig og administrativt ansvarlig (Winge, 2000).

Offerstøtteprogrammer bør i følge FNs håndbok blant annet ha som mål å:

1. *Bidra til at myndigheter og organisasjoner gjør det som er mulig for å hjelpe ofre.*

[...]

4. Øke koordineringen og nettverkssamarbeidet av alle aktuelle etater, organisasjoner og familier som sørger for hjelp til ofre eller har innflytelse på hvordan ofre behandles, slik at en utvikler et integrert system av hjelp til offeret.

5. Forbedre kvaliteten på omfanget av behandling av ofre med behov for hjelp.

(Winge, 2000)

Når det gjelder hvilke typer hjelpetilbud som bør tilbys, anbefales følgende: Krisehjelp, rådgiving, veiledning, støtte under etterforskning, støtte under tiltale og rettsak, støtte etter rettsak, trening av både profesjonelle og andre i forbindelse med offersaker, forebygging av kriminalitet og offentlig utdanning om offersaker. De målene som RKK har satt seg er tydelig formulert med utgangspunkt i FNs offerrettserklæring og andre lands erfaringer.

5.3. Støttesenter for fornærmede i straffesaker

I Norge er Støttesenteret for fornærmede i straffesaker trolig det prosjektet som har flest fellesnevnerer med Trygghetsprogrammet på grunn av sin nære tilknytning til politiet. Støttesenteret ble etablert i 2004 som et prosjektsamarbeid mellom Trondheim kommune, Trøndelag statsadvokatembeter, Konfliktrådet i Trøndelag og Sør-Trøndelag politidistrikt. Det var et pilotprosjekt med hensikt å fungere som en offentlig regulert ramme rundt mennesker som hadde blitt utsatt for alvorlig kriminalitet. Støttesenteret var unikt i Norge da det hadde en svært nær tilknytning til politi, kommune og påtalemyndighet. Senteret ble lokalisert til politihuset i Trondheim og informasjon om senteret ble gitt blant annet til mulige brukere direkte fra kriminalvakta. Intensjonen var å bygge opp tryggere rammer rundt de som var utsatt for kriminalitet.

Prosjektet ble evaluert i Charlotte Fiskums hovedoppgave ved NTNU i 2007. Utvalget av brukere som ble undersøkt i hennes utredning hadde en relativt høy forekomst av stressreaksjoner, symptomtrykk og negative helseeffekter. Hun fant at det forelå et reelt behov for hjelp og oppfølging. Det var en relativt stor spredning i de saker støttesenteret fikk og hjelpebehovet hos den enkelte varierte. For noen var det nok med ett møte, mens andre trengte tettere oppfølging over tid. Hun fant at områder som et godt tilbud bør dekke var emosjonell oppfølging, informasjon og rådgiving. I tillegg burde et godt tilbud ivareta behov for skjerming og muligheter for inkludering av familier. De fornærmede som skulle møte i

rettsaker eller konfliktråd burde i tillegg gis tilbud om vitnestøtte, eller trygging og støtte i forbindelse med megling.

Hun konkluderte med at støttesenteret så ut til å fylle disse behovene på en god måte for sine brukere og balanserte de ulike behov med tanke på deres ønsker, behov og situasjon.

Profesjonalitet og faglighet preget senterets tilbud og var med på å øke sannsynligheten for at behov ikke bare ble identifisert, men også dekket på en forsvarlig måte. Personer med behov for ytterligere helsefaglig oppfølging ble henvist til rette instanser for videre hjelp. At tilbudet til fornærmede var kjønnsnøytralt ble også fremhevet som en god og viktig prioritering.

Videre ble det fremhevet som et svært viktig og særegent trekk at senteret hadde tett nærhet til politi og påtalemyndighet gjennom samlokalisering. Dette sikret god informasjonsflyt, samtidig som det ga tydelige signaler til de fornærmede om at deres situasjon ble tatt på alvor, noe som samtlige informanter trakk frem som et svært viktig poeng. I forhold til debatten om styrking av fornærmedes rettigheter og ivaretagelse i Norge, anses Støttesenteret i Trondheims virksomhet som et viktig og helhetlig tilbud som dekker målgruppens behov på en god måte (Fiskum, 2007, s. 88-89).

6. Trygghetsprogrammet ser dagens lys

I dette kapitlet belyses del to i problemstillingen. Jeg ser nærmere på politiets praksis i forhold til ofre for kriminalitet ved å undersøke i hvilken grad utvalgte trygghetsguider opplever at de bidrar til å skape trygghet, forebygge gjentatt viktisering og hindre at ofre blir gjerningsmenn. Jeg ønsket også å vite mer om bakgrunnen for opprettelsen av Trygghetsprogrammet og hva som skiller dette programmet fra allerede etablerte hjelpetilbud for kriminalitetsofre i Norge som jeg nå har presentert.

6.1. Bakgrunn

Det er fremhevet at politiet er den samfunnsinstitusjonen som gis et særlig ansvar for å sikre borgernes trygghet. I politilovens § 1 nr. 2 slås det fast at politiet *«enten alene eller sammen med andre myndigheter skal verne mot alt som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet»*. Selv om det er høyst usikkert hvor mye objektiv trygghet politiet i kraft av sin rolle klarer å skape, er dette en lovfestet, overordnet målsetting. Dette blir videre visualisert og forsterket gjennom slagordet som står skrevet på de uniformerte tjenestebilene i Oslo *«På jobb for en trygg hovedstad»*. Det er imidlertid hevdet at økt synlighet og tilstedeværelse alene ikke gir økt trygghet (Balvig & Holmberg, 2004, s. 160-161). Også Liv Finstad hevder at politiet neppe kan skape et trygt samfunn, uansett hvor mange de er. De kan imidlertid gjøre noe på visse tider og steder, for å påvirke subjektiv opplevelse og faktiske forhold (Finstad, 2000).

Manglerud politistasjon begynte med et prøveprosjekt de kalte *offerkontaktordning* tidlig på 2000-tallet. En ung og nyutdannet politibetjent ved forebyggende avsnitt var initiativtaker. Bakgrunnen for opprettelsen var en opplevelse og erkjennelse av manglende oppfølgingen av unge ofre for kriminalitet. Han ønsket å gjøre mer for unge, utrygge kriminalitetsofre på en systematisk og etterprøvbar måte og begynte å utarbeide en plan for dette.

I stasjonens virksomhetsplan fra 2004, pkt. 6, sto det at forebyggende avsnitt skal følge opp avsnittets offeroppfølgingsprogram. Dette var i samsvar til daværende serviceerklæring for Oslo politidistrikt: *”Vi er her for deg, enten du er utsatt for noe kriminelt, er i krise eller du bare trenger service eller informasjon”*. Det var klart uttalt fra stasjonssjefen at dette skulle gjelde for politivakta på Manglerud politistasjon. Dette var en krevende og ambisiøs målsetting, alle politiets gjøremål og prioriteringer tatt i betraktning, men samtidig et gjenkjennbart uttrykk for stasjonens profil. Politiet ønsket å inneha en integrert rolle i lokalsamfunnet med tydelig involvering fra publikum.

Prøveprosjektet var ment for ungdom under 18 år som hadde vært utsatt for en kriminell handling, eller vært vitne til en slik handling, og deres foreldre. Unge ofre eller vitner ble tilbudt en fast polititjenesteperson å forholde seg til mens saken deres var under etterforskning, samt ved behov i tiden etter. Det viste seg spesielt å være behov i volds- og trusselsaker, hvor politiet opplevde at gjerningsmenn truet med represalier og utførte det de truet med. Det var imidlertid utfordrende å implementere dette prosjektet i starten. I løpet av det første halve året etter at ordningen ble et fast tilbud, var det kun én ungdom som var med i ordningen. Noe av grunnen til dette kunne være at informasjon om ordningen ikke var godt nok formidlet på stasjonen, og følgelig heller ikke videreformidlet til aktuelle ofre. Noen politiansatte lurte også på om det var tidkrevende å være politikontakt da de ikke visste omfanget av ofrenes behov. De fryktet det kunne gå utover andre politioppgaver.

Etter en periode var det en annen erfaren og kreativ politimann ved forebyggende avdeling som mente at selve begrepet offeroppfølging kunne være uheldig. Begrunnelsen var at det kunne virke stigmatiserende for ungdom som ønsket å komme videre etter hendelsen. Han fremmet derfor forslaget om å kalle det Trygghetsprogrammet og fikk raskt gjennomslag for dette.

Dette er den lokale og praktikerfunderte forløperen til Trygghetsprogrammet slik vi kjenner det i dag og som ble formelt etablert i 2008. Trygghetsprogrammet er fra 2013 en del av SaLTos handlingsprogram og er besluttet å gjelde for alle bydelene Oslo (SaLTo, 2013). De som får tilbud om oppfølging er ofre og vitner under 18 år som har vært utsatt for eller vitne til vold, ran, trusler eller seksuelle overgrep. Åstedet for ugjerningen kan være hele Oslo og forholdet trenger ikke å være anmeldt (SaLTo, 2011).

«Hovedmålet er at unge ofre/vitner så fort som mulig får tilbake trygghetsfølelsen sin. Dette skjer ved at en trygghetsguide følger opp ungdommen og de foresatte en periode etter hendelsen. Trygghetsguiden skal bidra til å begrense sjansen for viktisering, samt at ungdommen ikke søker beskyttelse i kriminelle ungdomsgjenger. I tillegg skal Trygghetsprogrammet medvirke til at offeret ikke senere utvikler seg til å bli gjerningsmann. Videre kan programmet være rusforebyggende da rus blant unge kan være en selvmedisinering i forbindelse med at de er traumatisert.» (Dahl, 2012)

I praksis følges dette opp ved at koordinator så raskt som mulig etter hendelsen inviterer til et møte på politistasjonen og foretar en trygghetssamtale. I dette første møtet skal

trygghetsbehovet kartlegges, samt at ofre og foresatte skal få veiledning om hva de selv kan gjøre. Dersom det er klarlagt før møtet at offeret ønsker en trygghetsguide, blir vedkommende med på samtalen dersom det er praktisk mulig. Ansvarlig etterforsker kan også være med, dersom det er hensiktsmessig. Trygghetsguidens oppgaver, utover det første møtet, er å være kontaktperson for ungdom som ønsker videre oppfølging. Telefonnummer blir utvekslet og trygghetsguiden har ansvaret for å ta kontakt med ungdommen. I tillegg kan ungdommen kontakte sin trygghetsguide ved behov.

Fra oppstart i 2008 og til utgangen av 2012 hadde 198 unge ofre og vitner blitt tildelt trygghetsguide.

Til tross for at det finnes eksisterende beslektede program, som beskrevet i kapittel 5, kan jeg ikke finne dokumentasjon for at Trygghetsprogrammet bygger på disse. I motsetning til de ovenfor nevnte programmene er opprinnelsen til Trygghetsprogrammet praktikerfundert. Det er basert på et opplevd behov i førstelinjen om å kunne yte bedre oppfølging til unge som har vært utsatt for kriminalitet og som trenger hjelp til å få reetablert sin trygghetsfølelse i hverdagen. Initiativtaker til programmet erfarte i sin daglige tjeneste at politiet hadde et forbedringspotensial på dette området og ønsket å gjøre noe med dette, noe han også gjorde.

En viktig faktor, som skiller Trygghetsprogrammet fra de andre ordningene, er at ofrene blir kontaktet kort tid etter hendelsen og tilbudt oppfølging. De trenger ikke selv søke informasjon om hvor de kan få hjelp og ta kontakt. De blir oppringt av trygghetskoordinator i politiet og tilbudt en samtale for å kartlegge eventuelle videre oppfølgingsbehov. Dette medvirker trolig til at flere blir fanget opp av de som viser seg å ha et oppfølgingsbehov.

Jeg vil i fortsettelsen presentere min egen undersøkelse om trygghetsguidenes erfaringer i dette arbeidet.

6.2. Trygghetsguidens refleksjoner og erfaringer av roller

Jeg vil nå presentere funn fra undersøkelsen av politiets praksis. Som nevnt i metodekapitlet er det et gjennomgående funn at erfaringene fra trygghetsguidene er svært like. Så selv om det framstår overraskende ensartet har jeg lagt vekt på å fremheve spredningen i deres erfaringer.

Innledningsvis i undersøkelsen ønsket jeg å få kunnskap om *hvorfor* informantene valgte å bli trygghetsguide. Det første spørsmålet jeg vil redegjøre for og drøfte er motivasjonsgrunnlaget til informantene. Dette for å få innsikt i om de var indre eller ytre motivert og koble det til synet informantene har til politiets trygghetsskapende rolle, jamfør min problemstilling.

6.3. Indre eller ytre motivasjon

Informanten med lengst erfaring fra politiet, svarte at det har vært en av kjepphestene hans helt siden han begynte i etaten at politiet skal ha fokus på de som har vært utsatt for kriminalitet. Dette fordi det kan skape stor frykt og utrygghet hos den enkelte, og en av politiets hovedoppgaver er å skape trygghet for folk. Dette utsagnet vitner om en sterk indre motivasjon til å kunne bidra med å gjenopprette trygghetsfølelsen til de som har opplevd en belastende eller skremmende situasjon. En annen informant sa at hun visste godt hva det innebar før hun sa ja, da hun ble informert av koordinator. Videre begrunnet hun sin motivasjon ved å fremheve at hun hadde sett det viktige forebyggende perspektivet ved å være trygghetsguide. Mulighetene som ligger i å få fulgt opp ungdommer som er ofre, for å hjelpe dem videre og for å bli kjent med dem. Hun hevdet at relasjonen man får gjennom å være trygghetsguide vil kunne bidra til å hindre viktigmisering, altså en forebyggende effekt. Som eksempel ble det trukket frem at de på avsnittet i lang tid i forbindelse med drapet på Benjamin Hermansen hadde snakket om viktigheten av oppfølging av ofre og det faktum at de unge gjerningsmennene i saken hadde vært ofre før de ble gjerningsmenn.

Eksempler på ytre motivasjon er informanten som svarte at hun var litt skeptisk først, men at hun ble spurt direkte av trygghetskoordinator om å være guide og ble således satt inn i arbeidet uten særlig overveielse. Hun forklarte at det er lite actionpreget (noe som har vist seg å være en viktig motivasjonsfaktor for politifolk (jf. Finstad, 2000; Granér, 2004)), men at det gir mye tilbake på andre måter. En annen informant fikk tidlig viten om at det var et program stasjonen hadde veldig sterk tro på og som det var ønsket at alle ansatte skulle bidra til. Hun fikk grundig informasjon av koordinatoren og synes det virket veldig spennende:

«En ny måte og tenke på. Var veldig spent. Fikk en god opplevelse med det første gangen. Følte det manglet en trygghet hos personen som jeg gjennom samtalen fant ut at jeg kunne gjøre bedre. Litt forventninger fra ledelsen var det også. Det ønskes at alle skal bidra, uttalt fra stasjonsjefsnivå.»

Tredje informant svarte at det tok litt tid før han skjønte hva dette var. Han hørte først om det, og ble senere spurt direkte av koordinator. Han forklarte også at det er en naturlig og forventet del av jobben på forebyggende avsnitt. Han ønsker å bygge trygghet og det å være trygghetsguide har en egenverdi i seg selv da han erfarer at det er nyttig. Egenverdien han refererte til tolket jeg dithen at gjaldt både med tanke på ofrenes opplevelse knyttet til oppfølgingen, grunnet takknemligheten de viste, men også med tanke på verdien det ga ham personlig fordi han erfarte å utgjøre en forskjell for noen som trengte det.

Et sitat som vitner om en blanding av indre og ytre motivasjon for å bli trygghetsguide er følgende:

«Sånn sett er vi heldige på forebyggende da vi sitter nærme kilden og opphavet til hele programmet. Jeg ble derfor veldig godt informert om hele programmet og hvordan det skulle fungere og hvorfor. Derfor ønsket jeg å være trygghetsguide fordi jeg har veldig troen på betydningen av å få den oppfølgingen. Erfarte med den aller første ungdommen at det var så lite som skulle til fra min side for å betrygge, gi den lille støtten og informasjonen som skulle til for å gi den ungdommen en helt annen hverdag. Da det første var gjort, har det vært en selvfølge å stille opp når det har vært behov.

Husker ikke om jeg ble direkte spurte eller sa selv jeg ville. Det har vært en naturlig forventning både den ene og den andre veien om at dette er noe vi kom til å jobbe med på avsnittet.»

Informantene hadde noe ulike forklaringer på hvorfor de valgte å bli trygghetsguide, men flere begrunnelser var også sammenfallende. Fellesnevneren er at de uttrykker positivt engasjement og vilje til å bidra, fordi de genuint har troen på at programmet hjelper ungdom med å få trygghetsfølelsen tilbake. Det kom også frem at det hersker en forventning om at dette er noe de ansatte bør engasjere seg i og de er lojale grunnet høy prioritet. Dette vitner om en bred forståelse av politiets rolle i samfunnet og en oppfatning av og ønske om å ivareta samfunnsmandatet. Det mest kontante svaret kom fra informantene som umiddelbart responderte med at det hadde vært en kjepphest for ham siden han begynte i politiet at de skulle ha fokus på de som var utsatt for kriminalitet, som nevnt innledningsvis. Dette fordi

kriminalitet kan skape utrygghet hos de som blir rammet og han argumenterer med at det er politiets hovedoppgave å skape trygghet for folk.

Behovet for å bistå med å reetablere trygghetsfølelsen til folk kan ha vokst frem grunnet straffesaksjedens tradisjonelt sett ensidige fokus på gjerningsperson, straff og iretteføring i forbindelse med lovbrudd, samt lovbryterens rettigheter og behov. Dette var også en sentral årsaksforklaring med tanke på den stadig økende oppmerksomheten i den nordiske kriminalpolitikken på offerets stilling fra 1980-tallet, som jeg tidligere har nevnt. Löfstrand viser at både kriminalitetsofferbølgen og diskursen vedrørende ofre og viktimisering tok form som en motreaksjon på det dominerende fokus på kriminalitet og straff hvor behovet for omsorg, støtte og rehabilitering var forbeholdt gjerningspersonen. Forkjempere for «offerbevegelsen» hevdet at alt dette var oppnådd på bekostning av ofrene som i utgangspunktet var de som burde blitt tilgodesett med oppmerksomhet og assistanse (Garland, 2001; Hansen Löfstrand, 2009). Trenden i retning av økt hjelpe- og beskyttelsesbehov kan forstås som et ledd i mer generelle endringer i politiets rolle.

Gundhus viser til Bradfords forskning som understreker at det som folk verdsetter med politimøter er hvordan de behandles, og at kontakt har betydning. Det konkluderes med at personlig kontakt og dialog bærer med seg mulighet til å endre en rekke holdninger til politiet i positiv retning (Gundhus, 2010, s. 145). En god del forskning viser også at politiets opptreden i møte med publikum kan ha en betydelig innvirkning på publikums tillit og politiets legitimitet, jmf. bl.a Bradford og Tylers forskning som nevnt i delkapitlene om trygghet og tillit. Så selv om politiets evne til å påvirke tilliten begrenses av ytre og til dels ukontrollerbare faktorer, er det all grunn til å holde fokus på hvordan man kan opprettholde eller påvirke tilliten i positiv retning i møte med publikum (Thomassen, 2010, s. 87). Nettopp dette møtet ansikt til ansikt med ofre for kriminalitet, hvor vedkommende blir tilbudt hjelp og videre oppfølging, ble fremhevet av informantene som tillitsskapende. Både ungdommer og spesielt foreldrene deres ble angivelig positivt overrasket og satte stor pris på at politiet tok dem på alvor og prioriterte deres behov.

I St. prop. Nr.1 (2010-2011) fremheves viktigheten av at ofre for vold får hjelp og beskyttelse. I pkt. 4.3.1 står det at politiets ansvar for trygghet gjelder både innbyggernes reelle (objektive) trygghet og den opplevde (subjektive) trygghet. Politiet kan først og fremst bidra til reell og opplevd trygghet gjennom redusert kriminalitet, økt tilgjengelighet og målrettet informasjon. Videre står det at trygghet forutsetter et nært og sterkt politi som er tilgjengelig når publikum

har behov for bistand og service (Justis- og beredskapsdepartementet, 2010, s. 97). Måten politiet kan bidra på er som vist ulikt formulert og understøtter informantens utsagn om at trygghet er politiets ansvarsområde. Gjennom Trygghetsprogrammet kan det argumenteres for at politiet yter en ekstra innsats med tanke på de nevnte faktorene i St. prop. Nr.1, selv om det ikke er klart uttrykt. Ved å ta kontakt og tilby oppfølging direkte etter lovbrudd, økes tilgjengeligheten, samt at det tilstrebes å gi målrettet informasjon. Dette er en tjeneste som skiller seg fra den generelle synligheten og tilgjengeligheten politiet oppnår ved patruljetjeneste.

6.4. Forventninger fra organisasjonen

De andre informantene forklarte sin indre og/eller ytre motivasjon ut ifra en udefinert overbevisning om at dette var et godt tiltak. Det ble også fremhevet at det var en viss forventning ved stasjonen og avsnittet knyttet til å engasjere seg i rollen som trygghetsguide. Dette fordi de ble direkte kontaktet ved forespørsel om å bli guide, samt at det var uttalt av stasjonssjefen at det forelå en forventning om oppslutning om programmet.

Jeg hadde likevel en klar forståelse av at dette var noe de var indre motivert og svært positive til, og at erfaringene etter hvert som de kom i kontakt med ofrene og deres foreldre var med å forsterke den positive følelsen. Det fremsto for meg som at ikke alle var like godt orientert om hva det innebar å være trygghetsguide før de sa ja til oppgaven, men at de til tross for manglende kunnskap om både forankring og virkning, var grunnleggende positivt innstilte. Mye kan nok også skyldes den organisatoriske støtten, da dette arbeidet har en tydelig uttalt prioritet fra ledelsen på stasjonen. Samtidig virket det som trygghetsguidene selv tidlig erfarte at tiltaket var et godt bidrag innenfor politiets samfunnsmandat med tanke på å skape økt trygghet. Det var i samsvar med deres forståelse av politiets profesjonelle standarder. Gjennom praksis erfarte de at innsatsen deres faktisk bidro til økt trygghet. Abstrakt trygghet ble for trygghetsguidene brakt ned til et konkret nivå og de opplevde at de utførte verdifullt og godt politiarbeid.

6.5. Anerkjennelse og tillitsbygging

Videre ønsket jeg å undersøke hvilke erfaringer informantene hadde gjort seg som trygghetsguider. Innholdet i følgende sitat vurderer jeg som representativt for informantenes erfaringer:

«Det er utrolig givende. Den responsen du får tilbake er så direkte. Du merker at den innsatsen man gjør har betydning for de som en møter i en vanskelig situasjon. Det er motiverende, føler at det gir en ny giv i jobben. At du får et personlig forhold til de du jobber med. Ofte er man innom og ut og vekk igjen, mens her følger du noen over litt tid og det gir mye tilbake igjen.»

En felles erfaring som fremheves og gjentas er at politiet får mye positiv respons tilbake for en ganske liten jobb. Ett møte og to til tre telefoner er gjennomsnittlig arbeidsmengde per ungdom. Flere sier at rollen som trygghetsguide gir en «bredere» måte å jobbe på. Relasjonen tilrettelegger for bedre person- og fenomenkunnskap og kjennskap til ulike miljøer. Ut fra det de forteller, oppfatter jeg at denne utvidelsen av politirollen gir mening på en ny og annerledes måte. Trygghetsguidene kommer i kontakt med en del av befolkningen som politiet ellers ikke er så mye i kontakt med. De etablerer relasjoner med en tidligere nedprioritert gruppe og ivaretar hjelpe- og servicefunksjonen til politiet på en unik måte. Dette synes å virke tilfredsstillende for informantene primært grunnet tilbakemeldingene de får fra ungdom og foreldre, samt at de selv også opplever å være til hjelp og nytte i arbeidet. De opplever at de bygger tillit ved å vise at politiet bryr seg:

«Jeg føler at den [rollen] gir meg veldig god kontakt og tillit. Jeg får mye informasjon gjennom at jeg har vært trygghetsguide, også utenom saken. De ringer ikke til hvem som helst, de ringer til meg fordi vi har hatt den kontakten. Ellers, det går på dette med motivasjon. Gi trygghet. Det sender ut signaler til andre ungdommer også at de blir tatt på alvor dersom de blir utsatt for noe. Det reduserer mørketallene ved at det ryktes at de får hjelp ved å melde ifra.»

Dette er en påstand det hadde vært interessant å forske nærmere på. Det kan virke som et logisk resonnement at oppfølging ved anmeldelse av lovbrudd kan påvirke anmeldelsestilbøyeligheten, men jeg har ikke materiale som verken kan utdype, bekrefte eller avkrefte dette.

Politirolleutvalget vektla at folks tillit til politiet er en forutsetning for politiets oppgaveløsning (Justis- og politidepartementet, 2004, s. 56). I denne sammenheng er det naturlig å tenke at det er relasjonstillit informantene først og fremst refererer til. En betegnelse på tillit som oppstår i de direkte møtene mellom personer, hvor det er kommunikasjonen og samhandlingen der og da som avgjør graden av tillit. Vi har som nevnt flere studier som omhandler hvordan tillit blir påvirket av politiets møte med befolkningen. Det ser ut til å være et gjennomgående funn at befolkningens tillit ikke varierer positivt med antallet politikontakter, men at det er innholdet i møtet som er avgjørende (Egge et al., 2010). Politiets evne til å behandle publikum som enkeltpersoner, og ikke som representanter for en gruppe, trekkes også fram som et aspekt som bidrar til å styrke publikums tillit. I tillegg nevnes god dialog og tilgjengelighet som tillitsfremmende elementer. Tillitsdimensjonen varierer med hvorvidt publikum føler seg hørt, om de føler seg behandlet med respekt og verdighet, blir behandlet rettferdig og at den enkeltes rettigheter blir ivaretatt (Egge et al., 2010, s. 30-38). Det er således samsvar mellom det informantene opplever og det flere nevnte undersøkelser som omhandler prosessrettferdighet dokumenterer. Forutsetningen er at det faktisk blir gode møter mellom trygghetsguide og offer, hvor de nevnte faktorer blir ivaretatt.

Informantene sier også at det å kunne gi relevant informasjon, gir ungdommene og deres foreldre større trygghet og forutsigbarhet. Med relevant informasjon menes først og fremst informasjon knyttet til saksgang og hva som venter videre i prosessen med straffesaken de er en del av. Informasjon om hvilke tidsperspektiv det er naturlig å forvente med tanke på fremdrift i saken, er også av betydning. Trygghetsguidene kan også gi nyttige råd og tips, samt henvisninger til andre tjenester for oppfølging dersom dette skulle vise seg nødvendig. Politiet har mulighet til å kartlegge behovene hos den enkelte. Behovene kan være veldig forskjellige, fra ingen behov til tett oppfølging over tid. Innsatsen må tilpasses deretter og eventuelle hjelpeinnsatser settes inn ved behov.

En av informantene vektlegger at familiene blir positivt overrasket og videre at det både skaper tillit og er forebyggende:

«Når man er i kontakt med familiene blir de veldig overrasket over at dette er noe politiet gjør. Positivt overrasket. En arena for å skape tillit, tenker jeg. Så lenge vi følger opp det vi lover. Fallhøyden er stor, så vi må være klare på hva det er vi kan bidra med. Det er tillitsskapende, og kan forebygge gjengriminalitet.»

En informant trekker frem betydningen av å kunne utgjøre en forskjell og bety noe for noen andre:

«Jeg føler at sånn som på Orden så kommer du til et sted, gjør oppgaven din og så har du ikke noe forhold til disse menneskene videre. Du vet heller ikke noe om hvordan saken deres går videre. Med Trygghetsprogrammet får du følge opp et menneske over en lang periode og har en slags ansvarsfølelse. Det er som å ha et barn; du tenker at nå må du følge opp og høre hvordan det går med henne. Du føler du gjør en god jobb. I hvert fall når hun sier at nå går det bedre med henne, det går bedre på skolen, har klart å gå ut uten å bli redd. Får en god følelse av å ha gjort noe som betyr noe for noen andre. Blir mye mer personlig enn alt annet i politiet som ved etterforskning og ordenstjeneste.»

Et felles trekk ved alle informantene er at de opplever det som en utelukkende positiv erfaring å være trygghetsguide for unge kriminalitetsofre og deres foreldre. De begrunner disse erfaringene ganske likt ved å fremheve tilbakemeldingene de får som svært positive. Dette bidrar til å forsterke følelsen av at de gjør en god og viktig jobb. De erfarer å utgjøre en forskjell ved å ha muligheten til å bry seg om og følge opp noen som trenger det. Det synes å være tilfredsstillende. Det bøter i noen grad på avmaktsfølelsen ansatte kan kjenne på i andre deler av politiyrket hvor man er til stede i en akutt fase, for så å trekke seg tilbake uten mulighet til å følge opp de involverte partene om de skulle ønske det.

6.6. Betydning for foreldrene

Det ble trukket frem av flere av informantene at særlig foreldrene setter stor pris på oppfølgingen;

«Mor og far er de som har best utbytte av samtalen. De er ofte de som er mest redde og det handler om å trygge dem også.»

Samtidig var foreldrene i følge informantene overrasket over at politiet bryr seg på denne måten, ved å ta kontakt og tilby oppfølging i etterkant av et lovbrudd.

«Foreldrene sitter gjerne igjen med en større takknemlighet enn ungdommene, for de merker hvordan ungdommen forandrer seg når de begynner å få trygghetsfølelsen tilbake. De gangene jeg er i kontakt med foreldrene er de i ekstase nesten. De synes det er så flott. De sier de synes det er så flott at vi har kapasitet og tar oss tid til å ta den delen av arbeidet. De merker på ungdommene sine at dette har hatt noe for seg på oppførselen deres og væremåten deres. De sier også at det er veldig godt å ha en person og forholde seg til og at det er en politibetjent. De setter pris på dialogen underveis, spesielt i forhold til straffesaken og hvor den står.

De er også gøy å kunne være en positiv ting i livet til ungdommene og ikke bare være de som kommer med pekefinger og retter på dem, justere inn og setter på plass. Det er jeg veldig takknemlig for at jeg har fått lov til å være med på.»

Flere informanter ga uttrykk for at de opplever det som om foreldrene blir tryggere bare de vet at de har en som de kan ringe til. De lurer veldig på hva som skjer i saken. I samtalene kommer det frem at foreldre som er redde for barna sine er utrygge. De er opptatt av om gjerningspersonene kan komme tilbake for å gjøre barna noe. Denne utrygghetsfølelsen endres ganske fort når de er i kontakt med trygghetsguidene. De fremstår som utrygge innledningsvis, men så blir de raskt tryggere og kontakten avtar gradvis. Samtlige informanter understreker at oppfølgingen i de aller fleste tilfeller ikke krever mye tid.

En av informantene nevnte at det er viktig å la barnet komme bedre frem og ikke la mor eller far ta over samtalen. Han sa også at det er av avgjørende betydning hvordan barnet blir møtt første gangen av patruljen, om de opplever å få støtte eller om de føler seg mistenkeliggjort.

Foreldrenes skriftlige tilbakemeldinger til politiet vil jeg komme nærmere tilbake til ved gjennomgang av evalueringsskjemaene.

6.7. utfordringer i rollen som trygghetsguide

Når spørsmålet omhandlet utfordringer knyttet til rollen som trygghetsguide, svarte informantene noe mer ulikt. En svarte at det er kun én utfordring, og det er når ofre blir gjerningsmenn. Det blir en rolleveksling, og det er forventninger til trygghetsguiden som hjelper også når de selv har gjort noe galt. Det kan være problematisk. En annen fremhevet noe av den samme type utfordring og beskrev det på følgende måte:

«Har diskutert at rolleavklaring er viktig. Må være tydelig på at trygghetsguiden også er politi når et offer har byttet rolle til gjerningsperson. Har skjedd at de tar kontakt for å få hjelp også når de er gjerningsmenn fordi de kjenner trygghetsguiden sin.»

Samme informant trakk i forlengelsen frem at det kan være vanskelig å vite når en skal avslutte oppfølgingen:

«Når har en fått tryggheten tilbake? Er det når mor er trygg? Barnet? Hvordan avklare dette? Dette bør drøftes sammen med trygghetskoordinator. Kan ikke være syning fra en trygghetsguide alene. Mange har veldig mye samvittighet og tar telefonen i fritiden også. Savner noen retningslinjer på enkelte ting, bla. når bør en avslutte og grad av involvering. Hva når noen ønsker å bytte guide? Det har skjedd.»

Utfordringen med å finne riktig tidspunkt å avslutte oppfølgingen på var det flere av informanter som hadde erfart. Det var individuelt hvor mye, lenge og ofte de involverte seg. Det var også avhengig av type saker. Det var ikke alltid ungdommene hadde så mye å fortelle, men de ga uttrykk for at de syntes det var viktig at politiet ringte likevel. De fikk ofte bekreftet i etterkant at det ga trygghet å vite at politiet vet, og at de hadde et navn og telefonnummer hvor de kunne henvende seg ved behov.

Noen ungdommer følges opp også etter at det er satt sluttstrek. Trygghetsguidene vurderer behovet i samtale med ungdommene og slutter da på et gitt tidspunkt å ringe, samtidig som de er åpne for at ofrene kan ta kontakt ved eventuelt behov. Det er personavhengig hvor trygghetsguiden setter grensen for hvor ofte og hvor lenge de følger opp. En av trygghetsguidene stilte spørsmålsteget ved om de var flinke nok til å henvise videre når ikke utfordringen gjelder den *offentlige* tryggheten og trakk frem at det var viktig å ha bevissthet om hva som er politiets rolle i dette arbeidet. Hun eksemplifiserte dette ved å nevne en voldtektssak hvor en jente som hadde vært vitne til saken hadde et stort oppfølgingsbehov. Utryggheten hennes virket verre enn for jenten som var det direkte offeret i saken.

To informanter påpekte at de ikke var utdannet til å drive behandling. De viste til at de må tørre å slippe ofrene litt og henvise videre når ungdommene viser seg å ha behov for tett oppfølging. Trygghetsguidene blir brukt til mange andre oppgaver også i polititjenesten, så det kan være utfordrende å være tilgjengelig når ofre ønsker det.

Den mest erfarne av informantene opplevde en annen utfordring som gjaldt grad av tilknytning. Utover det opplevde han ikke utfordringer, men valgte heller å fremheve fordelene ved å være politiutdannet i rollen som trykingsguide:

«Ja, noen knytter litt for tette bånd. De ringer for alle mulig ting. Ha en passe avstand, men likevel ikke for mye avstand. Må hele tiden jobbe med det. I et tilfelle var det psykiske problemer og det var litt vanskelig i perioder. Mye oppspinn og det tok tid før vi klarte å avdekke det. Fikk henvist til psykiatrien og hun ble plassert på institusjon. Synes ikke det er så mange utfordringer med rollen. Det er en fordel at vi er politi. Ser hvor saken ligger og kan holde ofre oppdatert i forhold til hvor saken står. Jobben som politi gjør det ekstra enkelt. Eksempelvis når de skal i retten. Vi kan gi informasjon og eventuelt være til stede som støtte.»

Andre mindre utfordringer som ble nevnt var at foreldrene kunne stille spørsmål de ikke hadde tenkt over, eksempelvis om mistenkte. Dette løste de ved å undersøke nærmere for så å komme tilbake med svar som var mulig å gi innenfor taushetspliktens rammer. En nevnte at det av og til kunne være vanskelig å få samtalen i gang når han ringte. Derfor var det erfaringsmessig lettere å sende en tekstmelding. Bruk av tekstmelding forutsatte at de først hadde møtt hverandre og hadde etablert en relasjon.

Myhre Lie skriver at man i det forebyggende politiarbeidet ofte ønsker å forstå hvordan den andre har det for å kunne hjelpe på best mulig måte. Det kan være emosjonelt belastende å skulle sette seg inn i andres behov og følelser fordi en blir konfrontert med personer som ikke mestrer sin egen situasjon. I slike tilfeller kan det være fristende å fortelle den andre hva en selv mener er lurt, fremfor å lytte til den andre. Faren er da at man i stedet for å hjelpe den andre, overkjører vedkommende med tanker som ikke er forankret hos den andre. Rådene som gis vil ikke få fotfeste og sannsynligvis ikke resultere i endring (Myhre Lie, 2014).

7. I hvilken grad bidrar Trygghetsprogrammet til måloppnåelse?

Hovedmålsettingen med programmet er som tidligere nevnt at ofrene skal få trygghetsfølelsen i det offentlige rom tilbake, samt at det skal hindre gjentatt viktimisering og/eller at ofre selv blir gjerningsperson. I dette kapitlet vil jeg derfor først undersøke trygghetsguidenes tanker og erfaringer i forhold til om de har påvirket ofrenes trygghetsfølelse. Videre vil jeg belyse resultatene fra evalueringsskjemaene som ungdommer og deres foreldre har levert til politiet. Jeg vil fokusere på spørsmålene som omhandler tilfredshet med Trygghetsprogrammet og om oppfølging med egen trygghetsguide fra politiet har bidratt til økt trygghetsfølelse for ofrene.

7.1. Reetablering av trygghetsfølelse

Første kjernespørsmål i intervjuguiden omhandlet i hvilken grad informantene opplevde at ofre for kriminalitet hadde fått tilbake sin trygghetsfølelse gjennom programmet. Flere informanter fant det utfordrende å svare på dette. Til tross for bevissthet rundt at trygghetsaspektet er hovedmålsettingen med rollen som trygghetsguide, mente flere at det var vanskelig å si noe sikkert om dette, annet enn å referere til enkeltpersoner som enten muntlig eller skriftlig hadde gitt uttrykk for økt trygghet. Utfordringen med å svare på dette spørsmålet er forståelig da begrepet trygghetsfølelse er abstrakt.

To informanter svarte at foreldre kunne være vel så utrygge etter det som hadde skjedd som ungdommen selv, og fremhevet at det var viktig å trygge foreldrene også. En av dem svarte følgende:

«Foreldre har fått tilbake sin trygghet i stor grad. Usikker på i hvilken grad ofre har vært veldig utrygge i utgangspunktet. Fire av seks ungdommer har i stor grad fått tilbake tryggheten i den grad de var utrygge, to andre er jeg mer usikker på.»

En annen svarte at det opplevdes forskjellig, men at det angivelig ga trygghet at ofrene hadde en kontaktperson i politiet, selv om tryggheten kanskje ikke var reell. Det opplevdes videre vanskelig å vite noe om ungdommens trygghetsfølelse med tanke på ungdomskonflikter som stadig pågår. De ga uttrykk for at det var vanskelig å si noe om dette spørsmålet. En informant *føler* at det virket, men etterlyste en form for evaluering av Trygghetsprogrammet for å kunne si noe mer konkret om dette.

En annen var derimot overbevist om at Trygghetsprogrammet har en trygghetsskapende verdi og svarte bastant:

«Veldig ofte. Alle de jeg har fulgt opp har fått det. De var mer eller mindre utrygge i utgangspunktet da. Det gir trygghet å vite hva som skjer i saken. Har troen på at de får tryggheten tilbake med trygghetsguide.»

Denne overbevisningen, som ikke utdypes nærmere med tanke på forankring, hviler i stor grad på de erfaringene trygghetsguiden selv opplever, inkludert de tilbakemeldingene ungdommene og foreldrene gir underveis eller avslutningsvis i oppfølgingen.

Et sitat fra en informant, som hadde veldig tett oppfølging av en ung jente over et halvt år, sa følgende:

«Moren fortalte at jenta var tryggere etter å ha vært i samtale med meg. Fikk tilbakemeldinger på at det var mye bedre både hjemme og på skolen. Jeg følger saken daglig på BL hele veien. Det blir en motvekt til Orden, jeg får mulighet til å følge opp. Får gjort opp for den dårlige følelsen jeg har ved ikke å få følge opp i det øvrige politiarbeidet.»

Dette utsagnet vitner om at rollen kan gi en verdi i seg selv ved at den gir en god følelse for egen del. Den veier opp for en følelse av utilstrekkelighet som politiansatte kan føle på i andre deler av tjenesten. Muligheten til å følge opp noen som trenger det over tid, være tilgjengelig og gi informasjon, kan se ut til å virke tilfredsstillende for informantene. Ved at ungdommene angivelig blir tryggere, vil foreldrene trolig også bli mindre engstelige og mer tilfredse. Det er naturlig å tenke at de påvirker hverandre avhengig av hvordan de bearbeider opplevelsen på hjemmebane. En refleksjon jeg selv hadde var at jeg håpet ungdommene var ærlige i forhold til egne følelser og behov. At ikke de sa at de var trygge kun for å roe ned bekymrede foreldrene, for å dempe engstelsesnivået på hjemmebane.

En uttalelse fra et offer vitner om verdien av at det var nettopp en politiansatt som var trygghetsguide og at politiet hadde et fremtidsrettet og positivt fokus i sine samtaler:

«Jenta sa på et tidspunkt at samtalene med meg var til mer hjelp enn samtalene hos psykologen. Fikk tilbakemelding på at det hjalp at trygghetsguiden hadde et positivt fokus og så fremover. Moren hennes sa i et felles møte med barnevernet at hun hadde fått datteren sin tilbake.»

Med slike tilbakemeldinger er det ikke vanskelig å forstå at trygghetsguidene erfarer at de utgjør en forskjell. Det oppleves som verdifullt politiarbeid å kunne bidra til at ungdommer får trygghetsfølelsen sin tilbake i hverdagen og tør å leve slik de gjorde før de ble rammet av lovbrudd.

En annen uttalte at det er mange rom for feiltolkninger her, men når de takker ja til trygghetsguide så er det trolig et behov grunnet utrygghet. Og på samme måte ved avslutning, når de ikke trenger trygghetsguide mer, er det er tegn på at der føler seg tryggere. Hun lurte imidlertid på hva de 70 prosent som ikke sender evalueringsskjemaene tilbake egentlig synes. De 30 prosent som har svart mente hun var veldig fornøyde.

Det å takke ja til et tilbud om trygghetsguide fra politiet, vitner om at de trolig har tillit politiet og til at politiet kan bidra til å gjenskape trygghetsfølelse. Jeg undersøkte med trygghetskoordinator om hun hadde oversikt over hvor mange som hadde fått tilbud om trygghetsguide som takket nei. Hun informerte om at de startet å registrere dette først i september 2013. I midten av november 2014 var det 85 ungdommer som hadde takket nei til tilbud om trygghetsguide. Årsakene til at de takket nei er ikke kartlagt.

Svargrunnlaget på nøkkelspørsmålet vedrørende reetablering av trygghet ble noe magrere enn jeg hadde forventet. Sett i forhold til at nettopp dette er Trygghetsprogrammets hovedmålsetting, hadde jeg ventet noe større bevissthet rundt erfaringene knyttet til dette spørsmålet. Det er likevel forståelig at det kan være vanskelig å svare på dette da det kanskje er lite ordfestet og vanskelig å måle. Det å begrunne svarene utover sine egne subjektive opplevelser, er derfor utfordrende. De som sitter med svaret på hva som faktisk påvirker deres trygghetsfølelse er kun ofrene selv. Med mindre de konkret gir uttrykk for at de føler større grad av opplevd trygghet som følge av den oppfølgingen de har fått fra politiets trygghetsguider, blir det vanskelig å måle effekt av innsatsen.

Katja Franko Aas stiller spørsmål ved om tryggheten har blitt et ideal som vi tar som en selvfølge og strever for å oppnå på alle arenaer i livet. Risikominimalisering er blitt en del av en offentlig mentalitet og kriminalitetskontrollen har mindre med kriminalitet å gjøre og mer med det diffuse målet «trygghet» (K. F. Aas, 2006, s. 83). Et interessant spørsmål i denne sammenheng, er hva som påvirker folks trygghetsfølelse? Flere norske forskere har sett på nettopp dette. En av dem er Liv Finstad. Hun konkluderer bl.a. med at synlig politi i seg selv ikke øker tryggheten, men at derimot *hvordan* politiet er tilgjengelig i lokalmiljøet kan være avgjørende. Hun trekker frem den forklarende politirollen som kommuniserer med

befolkningen som et ideal. Den forklarende politirollen kan bekrefte at det er trygt å ferdes ute (Finstad, 2000).

Aas m.fl. fremhever i likhet med Finstad at det er måten politiet er til stede på som er avgjørende og at de engasjerer seg i serviceoppgaver og relasjonsarbeid med lokalbefolkningen (G. Aas et al., 2010). Det å være trygghetsguide er et eksempel på en serviceoppgave som strekker seg utover tradisjonell oppgaveløsning direkte knyttet til lovbrudd og kriminalitetsbekjempelse. Undersøkelsen viser at trygghetsguidene gjør seg tilgjengelige, gir informasjon og bygger relasjoner som kan bidra til å øke trygghetsfølelsen til de involverte ungdommene og deres foreldre. Vi skal nå se nærmere på hva disse selv har uttalt om å være med i Trygghetsprogrammet.

7.2. Resultat evalueringsskjema

I 2009 ble det tatt i bruk et evalueringsskjema tiltenkt ungdom som hadde vært gjennom Trygghetsprogrammet, samt deres foreldre. Hensikten var at flest mulig av brukerne ga konkrete tilbakemeldinger på hvordan de hadde opplevd tilbudet fra politiet om oppfølging, slik at tilbudet eventuelt kunne forbedres. I løpet av en fireårsperiode, fra evalueringen startet i 2009 og ut 2012, hadde 74 personer svart på evalueringsskjemaet og sendt det i retur til politiet, av totalt 198 brukere. Dette utgjør en svarprosent på knappe 30 prosent. Foreldregruppen utgjør totalt 33 respondenter. Samtlige av de som har returnert evalueringsskjema har hatt trygghetsguider som er ansatt i politiet.

Evalueringsskjemaene er ikke tidligere blitt analysert. De har blitt tatt vare på av koordinator, men utover det har ikke resultatene vært gjenstand for systematisering. Evalueringsskjemaene er anonyme og noen av informantene sa at de ikke var kjent med innholdet i skjemaene da det var koordinator som tok vare på disse, noe som innebærer at de ikke er brukt til systematisk læringsformål.

Spørreskjemaet er på seks sider kan trolig oppleves som relativt omfattende med sine 23 spørsmål fordelt på følgende fem temaer (vedlegg nr. 5):

- 1. Det første møtet med politiet*
- 2. Vitneavhør i forbindelse med lovbruddet de har vært utsatt for*
- 3. Trygghetsprogrammet generelt*
- 4. Trygghetssamtalen*

5. Trygghetsguiden

Ved gjennomgang av skjemaet fant jeg spesielt fire av de 23 spørsmålene med graderte svaralternativer som særlig interessante for min undersøkelse, samt to spørsmål som la opp til svar i fritekst. De utvalgte spørsmålene var relevante for min problemstilling og kunne kobles direkte til hovedmålsettingen med programmet, nemlig erfaringer knyttet til trygghetsaspektet. Jeg vil i det følgende redegjøre for resultatene av disse spørsmålene for å se hva de forteller, og deretter om det samsvarer med erfaringene trygghetsguidene viser til under intervjuene.

Ungdommenes tilbakemeldinger

Spørsmål nr. 15 i evalueringsskjemaet omhandlet hvor fornøyde ungdommene var med trygghetssamtalen(e). Svaralternativene var «svært fornøyd», «fornøyd», «middels fornøyd», «misfornøyd», «svært misfornøyd» og «vet ikke». 32 gutter og 9 jenter har sendt inn sine tilbakemeldinger. 20 gutter og 8 jenter svarte at de var svært fornøyd med trygghetssamtalene(e) de hadde hatt med politiet, mens 11 gutter og 1 jente krysset av for at de var fornøyd. En gutt visste ikke. Tallene viser at et solid flertall av de ungdommene som har besvart spørreskjemaet er svært fornøyd med trygghetssamtalene de har hatt med politiet.

På spørsmål om de opplevde at trygghetssamtalen(e) gjorde dem tryggere (spørsmål nr. 17), svarte 8 gutter og 3 jenter at den gjorde dem «mye tryggere». Hovedtyngden av svarene lå på alternativ «noe tryggere» med henholdsvis 17 og 5 avkryssninger. 5 gutter og 1 jente svarte at trygghetssamtalene(e) «ikke påvirket tryggheten» deres, mens 3 gutter haket av for «vet ikke».

Selv om flertallet av både guttene og jentene følte at de ble noe tryggere, er det verd å merke seg at det er like mange gutter som har krysset av for at trygghetssamtalene ikke har påvirket trygghetsfølelsen deres eller at de ikke vet, som de som har krysset av for at den har gjort dem mye tryggere. Ungdommene var sparsommelige med å skrive i fritekstfeltene, så begrunnelsene deres utover svaralternativene er ukjente. Skjemaene er som nevnt anonyme, så det er derfor vanskelig å følge opp dette videre. Det hadde vært interessant å se nærmere på om og eventuelt hva politiet eller andre kunne ha bidratt med for at også disse guttene skulle få trygghetsfølelsen sin tilbake.

På spørsmål nr. 21 som omhandlet hvorvidt de var fornøyde med tilbudet om trygghetsguide, var samtlige av jentene «svært fornøyd», mens 17 gutter svarte det samme, 7 var «fornøyd», 1 var «middels fornøyd» og 3 «visste ikke». Dette tyder på svært god uttelling for jentene og et tilfredsstillende resultat for guttene, skjønt jeg gjerne skulle vite hva som var årsaken til at den ene gutten var middels fornøyd og hvorfor tre ikke visste om de var fornøyde med tilbudet. Ved ny gjennomgang av skjemaene for å sjekke disse tre nærmere, så jeg at tidsaspektet kan se ut til å ha en sammenheng da de svarte på evalueringsskjemaet kort tid etter første trygghetssamtale og trolig før kontakten med trygghetsguide var kommet i gang.

Det siste spørsmålet jeg undersøkte (spørsmål nr. 22) var om ofrene opplevde at det å ha en trygghetsguide gjorde dem tryggere. Her svarte 6 gutter og 6 jenter at de følte seg «mye tryggere». 16 gutter og 2 jenter følte seg «noe tryggere», mens 1 gutt følte seg «litt tryggere» og 5 «visste ikke». Dette er også et resultat en bør si seg fornøyd med med tanke på måloppnåelse. Det var også her interessant å se nærmere på om det var en sammenheng mellom tid fra første kontakt til levering av evalueringsskjema blant de som svarte «vet ikke». Det er vanskelig å si noe klart om dette da disse guttene svarte at de hadde hatt trygghetsguide i 2-4 uker, uten at vi vet noe om omfanget av kontakten. Jeg er også noe usikker på om ungdommene med utgangspunkt i spørsmålsformuleringen forstod forskjell på spørsmålene som omhandlet den første trygghetssamtalen og de som omhandlet den videre kontakten med trygghetsguiden sin. Det kan tenkes at noen ikke ser dette skillet like klart som de som kjenner Trygghetsprogrammet og terminologien som brukes.

Foreldrenes tilbakemeldinger

Jeg tok utgangspunkt i de samme spørsmålene for å se hvilke erfaringer foreldrene satt igjen med etter å ha vært med i Trygghetsprogrammet. På spørsmål nr. 15 som omhandlet hvorvidt de var fornøyde med trygghetssamtalen(e), svarte 24 av foreldrene at de var svært «fornøyd» og 8 svarte «fornøyd». 1 forelder svarte «vet ikke». Dette ga et tydelig signal om at de knappe 30 prosent av foreldrene som har svart, var svært fornøyd med trygghetssamtalen(e) de har hatt med politiet. En mor skrev følgende på sitt evalueringsskjema:

«Politiet viste stor medmenneskelighet og engasjement. [NN] har vært veldig hyggelig å prate med og det har gjort at vi har følt oss godt ivaretatt og fått tilbake tryggheten ift. at saken ble tatt seriøst. Hun ga inntrykk av å ha god tid slik at vi fikk pratet ut uten at vi følte oss forstyrret.»

En annen mor ga følgende skriftlige tilbakemelding:

«Vi fikk informasjon umiddelbart. Dette gjorde at vi kunne bidra til å trygge vårt barn. Viktig også å bli tatt på alvor. Tusen takk!»

Disse tilbakemeldingene og flere kommentarer fra foreldrene samsvarer i stor grad med opplevelsene som trygghetsguidene også rapporterte om etter samtaler med foreldrene. De meddelte en tydelig takknemlighet over at politiet tok seg tid til å følge opp barna deres etter at de hadde vært utsatt for lovbrudd. Et gjentakende trekk i tilbakemeldingene var at de satte stor pris på å få informasjon og at de ble lyttet til og tatt på alvor.

Det neste spørsmålet jeg så nærmere på var nr. 17 som omhandlet hvorvidt de opplevde at trygghetssamtalen(e) gjorde dem tryggere. Her svarte 18 foreldre «ja, mye tryggere», 14 svarte «ja, noe tryggere», 3 svarte at det «ikke påvirket tryggheten» deres og 3 svarte «vet ikke». Også her kan vi se en tydelig overvekt på at de følte seg tryggere etter samtalen(e), dog i noe ulik grad. Det store flertallet av foreldrene følte seg mye eller noe tryggere, mens 3 var upåvirket i forhold til opplevd trygghet. En av disse skrev følgende:

«Samtalen påvirket ikke min trygghet fordi jeg vet at disse ungdommene fremdeles går rundt i vårt nabolag og gjør hverdagen utrygg for våre barn. Vi henter og bringer mer enn noen gang. Men fint å ha noen å ringe. Politiet har vært flinke til å ringe min sønn og følge opp videre.»

En annen skrev:

«Stadige tilbakemeldinger om saken. Mitt barn ble hørt og fikk en person å knytte seg til. Trygt å ha en person og forholde seg til og å kunne ta kontakt med dersom det ble nødvendig.»

Resultatene viser at det store flertallet av foreldre med ungdom som har vært med i programmet føler at trygghetssamtalen(e) gjorde dem tryggere. Flere fremhevet at det var godt og betryggende å vite at de hadde en fast person i politiet som de kunne kontakte hvis de følte behov for det.

Spørsmål nr. 21 omhandlet ordningen med trygghetsguide og hvor fornøyde de var med dette tilbudet. Svaralternativene var de samme som ved spørsmål nr. 15. Her svarte 13 foreldre at de var «svært fornøyd», mens 6 svarte «fornøyd». 1 svarte «vet ikke». En far skrev følgende:

«Jeg er fornøyd fordi jeg mener at en kan ta vare på eller passe på min sønn hvis jeg ikke kan hjelpe ham. Med dette programmet politi viser at de bryr om folk og gjør mye tryggere den som er utsatt for kriminalitet eller vold. Da må jeg takke dere særlig Oslo politidistrikt ved Manglerud politistasjon som har slik program.»

Dette utsagnet fra en takknemlig far vitner om en meget optimistisk og trolig noe overdreven tro på politiets evne og mulighet til å «ta vare på og passe på» unge kriminalitetsofre. Det er viktig at politiet er tydelige på hva som ligger i tilbudet om trygghetsguide, slik at det gis et realistisk bilde av oppfølgingen faktisk innebærer. Dette for å unngå at misforståelser oppstår og at forventninger ikke blir innfridd.

Det siste spørsmålet jeg studerte nærmere var hvorvidt de opplevde at det å ha en trygghetsguide gjorde dem tryggere (spm. nr. 22). Her svarte 8 foreldre at det gjorde dem «mye tryggere», 9 svarte «noe tryggere», 1 svarte «litt tryggere», 1 svarte «nei, heller litt mer utrygg» og 1 svarte «vet ikke». En mor skrev:

«Jeg er jo pårørende, men min sønn føler seg mye tryggere med dette. Mye roligere etter dette!»

En annen mor skrev:

«Ble tryggere på hvordan jeg skal håndtere min datters reaksjoner og mine egne. Har fortsatt trygghetsguide og synes dette er et flott tilbud til både barn og voksen, offer og pårørende.»

Med utgangspunkt i de fire spørsmålene jeg har belyst, samt fritekstfeltene og ellers frittstående kommentarer i skjemaene, viser foreldrenes tilbakemeldinger at de er veldig positive og takknemlige for oppfølgingstilbudet fra politiets side. Et overveiende flertall svarte også at både trygghetssamtalen og det å ha en egen trygghetsguide i forlengelsen som kunne kontaktes, gjorde dem tryggere. Den ene som krysset av for at han ble heller noe mer utrygg, skrev ikke noen begrunnelse for dette. Da evalueringsskjemaene er anonyme, er det dessverre ikke mulig for trygghetsguidene å følge opp dette nærmere.

Det er verd å merke seg og stille spørsmålstegn ved den lave svarprosenten på evalueringsskjemaene. I underkant av 30 prosent har gitt tilbakemelding og svarene deres gir et tydelig bilde av at trygghetsprogrammet har vært vellykket. De 70 prosentene som ikke har

gitt tilbakemelding vet vi naturligvis ikke noe om. Hva har de erfart og hva er grunnen til at de ikke har respondert?

Evalueringskjemaet i seg selv kan være en mulig grunn til lav svarprosent. Det blir sendt pr. post og det kan trolig være i overkant omfattende for enkelte. I tillegg kan det virke noe uklart om de ikke tar seg tid til å lese instruksjonene nøye. Jeg fikk også en klar fornemmelse av at flere ikke skiller på trygghetssamtaler og trygghetsguide. Mange har svart på hvordan de opplever å ha trygghetsguide bare dager etter at hendelsen har skjedd. Dette indikerer at det er den første trygghetssamtalen de refererer til og ikke ordningen med trygghetsguide. Dette fordi oppfølgingen med egen trygghetsguide ikke trer i kraft før det har gått noe mer tid. Begrepene kan nok virke forvirrende for de som ikke har norsk som morsmål, men også andre som ikke kjenner til nyansene i polititerminologien. Det skiller på det første møtet med politiet, avhøret, den første trygghetssamtalen, øvrige trygghetssamtaler med egen trygghetsguide etc. Det kan være at ikke alle skiller dette like tydelig og at møtene med politiet vurderes mer under ett, uten at de har bevissthet rundt hvilke type samtale som sorterer under de ulike definisjonene skjemaet referer til.

7.3. Gjentatt viktimisering

Som omtalt i kapittel 3 viser Cecilia Hansen Löffstrands forskning at det hersker en forforståelse av at mange unge som har blitt utsatt for kriminalitet har vanskeligere for å snakke om sine erfaringer enn voksne. De blir hyppigere utsatt for kriminalitet, men anmelder sjeldnere og har heller ikke kunnskap om hvor de kan henvende seg for å få hjelp. Mange av de som har utøvd kriminalitet selv har vært ofre. Denne rollebytingen fra offer til gjerningsmann er et sentralt tema i diskursen om offeroppfølging som kriminalitetsforebygging. Konsekvensene av manglende eller feilslått oppfølging, vil kunne medføre tap av tillit til systemet og øke risikoen for at ofre tar saken i egne hender og selv blir gjerningsmenn. Forebyggingsperspektivet blir i denne sammenhengen relevant ved å fokusere på at ofre får nødvendig oppfølging for å hindre nettopp dette (Hansen Löffstrand, 2009, s. 129).

Jeg ønsket også å belyse informantenes erfaringer i forhold til i hvilken grad de anså at deres innsats hadde forhindret at ofre ble utsatt for gjentatt viktimisering, eller selv blitt gjerningsmenn. Dette ønsket jeg betraktninger rundt fordi det står som en av målsettingene i Trygghetsprogrammet.

Den mest erfarne av informantene sa at dette var vanskelig å svare på. Han fortalte at han brukte mye tid på å forklare, men fremhevet at det at politiet stilte som alternativ støtte, i stedet for at de søkte støtte i et uheldig miljø, var viktig.

En annen fortalte at ungdommene ikke var utsatt for nye lovbrudd, men at det kunne ha mange årsaksforklaringer. Han trodde imidlertid også at det hjalp at politiet tok dem på alvor, så de slapp å søke beskyttelse i andre miljøer.

«De har fått et sted å komme med utryggheten og få hjelp. Det å unngå viktimisering er veldig viktig for selvrespekten. Det er kanskje det mest forebyggende jeg gjør. Også gjerningsmennene skjønner at politiet tar sakene på alvor.»

En annen forklarte at han

«Vet for lite om hvor mange som er fornærmet i nye saker, eller gjerningsmenn i nye saker. Noe av formålet er jo hindre dette i forebyggende øyemed og måleresultat av dette kunne gitt en pekepinn om forebyggende virkning. Men gjennom dialog, tillit og forhåpentligvis god oppfølging, håper jeg de tenker seg om en gang ekstra. Håper at det er mulig å si noe mer om det etterhvert. Tror at på lik linje med at det å være tilstede i fredstid er med på å senke terskelen til å be om hjelp. Det er trist om vi skal ha et politi som kun er tilstede når det har skjedd noe galt.»

Det var vanskelig å få mer utdypende svar med oppfølgingsspørsmål om temaet gjentatt viktimisering. Svarene bar preg av hva hver enkelt trodde og følte, mer enn at de kunne si med sikkerhet om ungdommer som hadde hatt oppfølging var registrert med nye saker enten som ofre eller gjerningsmenn. Hver enkelt informant ga inntrykk av å ha oversikten over sine «egne» ungdommer, men var mer usikre på totalbildet da de ikke kjente til om dette ble fulgt opp helhetlig.

En informant sa følgende:

«Det er enklere å hindre at de blir gjerningsmenn. Noen er typiske ofre. Bevisstgjøring i forhold til å gi dem råd om hvordan en kan unngå å bli ofre igjen er en litt vanskelig balansegang. Jeg har et eksempel på en far som selv tok kontakt med B-gjengen for å hevne sønnen. Det ble avverget ved at politiet tok over saken og ga sønnen en trygghetsguide.»

En annen sa:

«Noen av dem kan like gjerne bli gjerningsmenn neste dag. Hvor er det en søker beskyttelse hvis ingen er der? Kan det være blant andre gutter/jenter som kan danne gjenger? Innsatsen er viktig i forhold til å hindre viktimitisering. Det gir ungdommene et verktøy til å takle hverdagen.»

Koordinator av programmet, som har oversikt over samtlige ungdommer som har vært med og ikke bare sine egne, sa at ingen ungdommer på daværende tidspunkt hadde blitt registrert som ofre eller gjerningsmenn i etterkant av oppfølging så vidt hun visste;

«Prøver å gi dem råd om hva de skal gjøre. Ingen har blitt ofre igjen, tror jeg. Vi fanger opp de som er der, så hvis de blir registrert så fanges det opp.»

Når det gjelder denne siste målsettingen med programmet (hindre gjentatt viktimitisering og at ofre blir gjerningsmenn) understreker den behov for gode rutiner for å sjekke politiets registre kontinuerlig. Dette for at både nye og tidligere registrerte ungdommer fanges opp enten de har rolle som fornærmet eller gjerningsperson. Det er også viktig å sjekke historikk for å se om det er gjentakende problematikk, og om de registrerte ungdommene veksler på å inneha rollen som offer og gjerningsperson. Annika Snare skriver at i det øyeblikk forbryter-etiketten settes på et menneske, er det en tilbøyelighet til å glemme offer-etiketten, og omvendt. Dette til tross for at undersøkelser viser at mange ofre for vold også er registrert som voldsutøvere, og at voldsmenn har opplevd selv å ha blitt utsatt for vold (Snare, 2000, s. 89-90).

En kommentar fra en gutt under 15 år som var utsatt for vold skrev følgende i sitt evalueringsskjema:

«Personlig synes jeg kontakten med politiet var bra. Er du et offer så er du super, men er du mistenkt et eller annet er det bare drit og irriterende. Jeg har nå lyst til å bli politi, de ga meg mer motivasjon og de sa hva som var rett og galt.»

Dette utsagnet kan tyde på at denne unge gutten allerede hadde erfaring både som gjerningsmann og offer. Oppfølgingen han hadde fått som offer hadde vært viktig for ham og vitner om at politiets grensesettende og moraloppbyggende funksjon kan ha utgjort en forskjell når han møtte politiet som offer. Dette er en bekreftelse på at selve innholdet i møtet var utslagsgivende for hans opplevelse.

7.4. Trygghetsguide i et forebyggende perspektiv

Et siste tema jeg ville belyse ut fra intervjuene var hvordan informantene ville plassere rollen som trygghetsguide i et forebyggende perspektiv.

«Det er det mest forebyggende vi gjør. Vi hindrer rekruttering i kriminelle miljøer og har fokus både på ofre og gjerningsmenn. Det er enkelt å få tak i informasjonen ved søk, for så å følge opp. Politiet bør være de som tar kontakt, ikke omvendt. Plan for hvor og når. Kost vs. nytte, liten innsats for mye utbytte og goodwill. Godt å få jobba med noen som vil bli jobba med. Noen blir veldig overrasket over at politiet tar kontakt. Andre har urealistiske forventninger til hva politiet kan utrette.»

Funnene peker på at de som har erfaring med rollen som trygghetsguide har klare tanker som plasserer innsatsen i et forebyggende perspektiv. De begrunner imidlertid sine innfallsvinkler til et forebyggende perspektiv på ulike måter.

En av informantene svarte at programmet, i kraft av at politiet bistår, hindrer at ungdom søker seg inn i nye konflikter. Hun fremhevet viktigheten av et system som fanger opp ofrene slik at innsatsen ikke blir tilfeldig og personavhengig. Hun hevdet videre at det er en feiloppfatning at dette arbeidet tar mye ressurser. Tvert imot bidrar innsatsen gjennom Trygghetsprogrammet til at politiet slipper å bruke ressurser på potensielt eskalerende konflikter.

En annen fremhevet at trygghet er viktig og at den som er redd kan gjøre ting i frykt. En kan forebygge vold i andre situasjoner ved å trygge de som er redde. Programmet gjør at ungdom blir tatt på alvor og det sprer seg i miljøene. Videre sa han at fornærmede helst ikke ønsker å vitne. Frykten for gjerningsmannen er stor og mange tør ikke anmelde på grunn av frykt for represalier. Trygghetsprogrammet vil gjøre at kriminalitet ikke får lov til å bli utøvd uten at det blir fulgt opp. Vitner får oppfølging fra politiet og flere vil trolig anmelde fordi de nå vet at de blir fulgt opp i ettertid. Også han understreket at oppfølging ikke er så arbeidskrevende som mange er tilbøyelige til å tro.

En av de to yngste informantene sa følgende;

«En får bedre kontakt med ungdom og gjerne med dem en ikke hadde fått kontakt med ellers. Snakker om holdninger, gi råd om hvordan hindre å bli utsatt for ting. Programmet passer derfor best under forebyggende arbeid. Vi bevisstgjør dem på hva en kan gjøre annerledes for å unngå å bli offer, men det er også veldig vanskelig. Spesielt i forhold til voldtektssaker.»

Den andre unge informanten sa;

«Mye er reaktivt av det forebyggende arbeidet. Ordensstyrken som er først på stedet bør vite hva Trygghetsprogrammet er og kunne gi informasjon om tilbudet. Mange på Orden vet ikke hva Trygghetsprogrammet er, så det må gjøres mer kjent. Burde vært med på et tiltakskort slik at en husker å spørre om det. De på Orden vet ikke hva de på Forebyggende driver med. Veien er lang fra 1. til 2. etg. Informasjonsflyten er avhengig av at ledere tar grep og videreformidler ting. Kaffekoppen og den gode praten blir prioritert i stedet for å ta turen opp trappen og få informasjon om hva andre driver med.»

Dette utsagnet vitner om en oppfatning av at forebygging, herunder oppfølging av ofre, er noe som de driver med på Forebyggende avdeling. Til tross for at Trygghetsprogrammet er stasjonens prosjekt, er det i praksis de ansatte ved Forebyggende avdeling som i all hovedsak er engasjert som trygghetsguider. Det fremheves at programmet må gjøres bedre kjent og at det er et ledelsesansvar å prioritere dette arbeidet. Til tross for at programmet er velkjent for mange både på og utenfor stasjonen, kan det i følge informanten virke som at det er behov for ytterligere markedsføring.

Han sa videre at studenter som har fått erfare det å være trygghetsguide har gitt uttrykk for at det er det mest verdifulle de har gjort i løpet av hele praksisåret. Han ønsket at Trygghetsprogrammet skulle bli pensum på Politihøgskolen. Denne oppfatningen sier noe om hvor betydningsfull rollen som trygghetsguide har opplevdes for vedkommende. Det kan være et signal om at det eksisterer et potensiale som det er verdt å bygge videre på.

En informant plasserer programmet i et forebyggende perspektiv på følgende vis:

«Individuell oppfølging, personorientert forebygging. Men også viktig lokalorientert forebygging. Viktig for tillitskapning blant publikum. Omdømmebygging. Bygge relasjon, som igjen bygger tillit. Det skal ikke være noe hinder å ta kontakt med politiet. Jo tettere relasjonen er, jo lettere er det å ta kontakt med politiet. Programmet hindrer at ungdom søker beskyttelse blant gjenger og hindrer at ofre blir ofre på nytt. Tillit og relasjon – at avstanden blir mindre gjør at folk tar lettere kontakt.»

Informanten viser med dette svaret at hun har en klar faglig begrunnelse for at Trygghetsprogrammet kan defineres som forebyggende arbeid. Hun plasserer det både i

forhold til etablerte forebyggingsstrategier og understreker viktigheten av relasjonsbygging som grunnleggende for publikums tillit til politiet. Hun sier også konkret at programmet hindrer gjentatt viktimisering og hindrer at unge ofre søker beskyttelse i gjengmiljøer, noe som bør kvalifisere til definisjonen av forebyggende arbeid.

Totalt sett viser svarene fra informantene en tydelig enighet om at Trygghetsprogrammet blir ansett som viktig forebyggende arbeid. Begrunnelsene de gir indikerer at de tolker forebyggingsbegrepet vidt. Det som særlig går igjen som konkrete eksempler er erfaringer med at trygghetsguidene hindrer at konflikter eskaleres og at de gir de et alternativ som skaper trygghet for ofrene og hindrer at de søker seg til kriminelle miljøer. En annen dimensjon som vektlegges er at Trygghetsprogrammet er med å bidra til å skape gode relasjoner som igjen øker befolkningens tillit til politiet.

8. Avslutning

For å belyse både politiets formelle ansvar for kriminalitetsofre og deres erfaringer fra praksisfeltet, valgte jeg følgende to forskbare problemstillinger for min undersøkelse:

1. *Hvilket ansvar har politiet for oppfølging av kriminalitetsofre?*
2. *I hvilken grad opplever deltakerne at «Trygghetsprogrammet» bidrar til å skape trygghet, forebygge gjentatt viktisering og hindre at ofre blir gjerningsmenn?*

Kildene jeg har brukt for å få kunnskap om disse spørsmålene har vært mange og varierte. En analyse av regelverk og føringer fra sentralt hold resulterte i en kronologisk oversikt over politiets formelle ansvar for kriminalitetsofre de siste 30 år. Gjennomgangen av tidligere forskning på tema trygghet og viktologi ga verdifull innsikt som var nødvendig når jeg skulle drøfte egne funn i oppgavens andre del. Til slutt belyste mine kvalitative intervjuer av trygghetsguider i politiet, samt gjennomgang av evalueringsskjemaer fra ungdom og foreldre som hadde deltatt i Trygghetsprogrammet, erfaringer fra praksisfeltet. Til sammen har disse ulike kunnskapskildene gitt informative svar på mine forskningsspørsmål som jeg kort vil oppsummere avslutningsvis.

8.1. Fra retorikk til realitet

De siste tiårene har det skjedd en erkjennelse av offeret som en forsømt klient i strafferettssystemet og generelt i velferdssystemet. Dokumentanalysen viser gjennom endringer i lovverk, offentlige utredninger og handlingsplaner et stadig tydeligere behov for informasjon og oppfølging fra politiets side etter at et lovbrudd har funnet sted. Offerets mer fremtredende rolle har også medført en endring i synet på hva som skal forebygges. Mens forebygging tidligere var knyttet til gjerningspersonen og den straffesaksrelaterte måten å tenke forebygging på, sikter forebygging i dag i større grad også mot å beskytte potensielle ofre.

Det har vært diskutert hvilke sakskategorier som bør prioriteres med tanke på politiets forpliktelse til å gi informasjon og oppfølging, og i hvilket omfang informasjon skal gis. Det er naturlig nok utfordrende å avgrense og konkretisere dette da behovene vil være ulike fra offrenes side. Informasjonsplikten ble derfor formulert med åpning for at behovet for oppfølging bør vurderes i hver enkelt sak.

Det som synes å være en tilbakevendende utfordring er å tette gapet mellom handlingsplaner og faktisk handling. Tydelige behov har blitt avdekket, men felles retningslinjer og konkrete tiltak som kan bedre situasjonen har ved flere anledninger uteblitt. Der de har vært å finne, er det vanskelig å se hvem som har fått ansvaret for å iverksette tiltakene i praksis. Det har ikke vært min intensjon å sjekke ut hvordan praksisen er ute i de ulike distriktene, med unntak av mitt konkrete studieobjekt, selv om jeg kjente at det kunne vært fristende når jeg satt med dette arbeidet. Det ville imidlertid overraske meg om ikke praksisen med å følge opp ofre for kriminalitet er svært varierende, avhengig av gjerningssted, saksmengde, personlig engasjement og kapasitet hos de ulike etterforskerne, da felles retningslinjer er fraværende og tidligere forskning peker på et slikt gap (Gundhus 2009).

Til tross for at ofrene har fått større oppmerksomhet både innen forskning, politisk prioritering og mediebildet, følges det ikke opp ved å bli definert som en av politiets kjerneoppgaver i Politianalysen av 2013. Om dette er en bevisst utelatelse eller en forglemmelse vites ikke. I forhold til utviklingen av lovverk og sentrale føringer for øvrig, finner jeg det bemerkelsesverdig at dette ikke følges opp og konkretiseres i Politianalysen.

Trygghetsprogrammet er vokst ut fra politiets erfaringer i førstelinjetjenesten og er basert på et ønske om å bistå kriminalitetsofre med å få trygghetsfølelsen tilbake. Seks år etter at Trygghetsprogrammet ble etablert på Manglerud politistasjon, ble det i 2013 vedtatt at Oslo politidistrikt skal innføre Trygghetsprogrammet på samtlige av sine politistasjoner. Som nevnt er det kun Stovner politistasjon som har innført Trygghetsprogrammet i 2014.

Avslutningsvis i arbeidet ble jeg også oppmerksom på at Hurdal lensmannskontor, som den første enhet utenfor Oslo, hadde tilbudt Trygghetsprogrammet til en person som var utsatt for hatkriminalitet. Dette ble initiert av en person som kjenner til programmet. Vedkommende videreformidlet sine erfaringer til en kollega som igjen tok dette videre. Med andre ord et personlig engasjement og interesse i førstelinjetjenesten. Dette vitner om et solid engasjement som er viktig å ha i arbeidet. Det ville imidlertid vært mer forutsigbart om det forelå retningslinjer i organisasjonen som sikret en slik oppfølging for å unngå at tilbud om oppfølging ble personavhengig og dermed tilfeldig.

8.2. Potensiell overføringsverdi?

En oppsummering av intervjuene med trygghetsguider viser at informantene er svært tilfredse med det arbeidet de utfører i kraft av sin rolle som trygghetsguider for unge kriminalitetsofre og deres foreldre. Det er svært lite spredning i datagrunnlaget, tvert imot presenterer de like erfaringer uavhengig av om de er menn eller kvinner, ferske eller erfarne i tjenesten. De opplever stor grad av måloppnåelse både med tanke på å bidra til å reetablere trygghetsfølelsen hos ungdommen og deres foreldre, hindre gjentatt viktigmisering og hindre at ofrene selv blir gjerningsmenn. Dette kan trolig ha sammenheng med at ungdommer og foreldre som takker ja til tilbudet om trygghetsguide, i utgangspunktet har tillit til at politiet kan bidra.

De personlige ansikt-til-ansikt møtene mellom politiet og ofrene, hvor de sammen kartlegger videre oppfølgingsbehov, synes å være hensiktsmessige med tanke på den tredelte målsettingen. Disse erfaringene samstemmer også med forskning på politiets kriminalitetsforebyggende arbeid som peker på at behovsprøvde, individrettede oppfølgingstiltak over tid gir større målbar effekt i det kriminalitetsforebyggende arbeidet enn for eksempel generelle holdningskampanjer (Egge & Gundhus, 2012; Erstad, 1997).

Trygghetsguidenes erfaringer viste seg også å stemme godt overens med de erfaringer ungdommene og foreldrene selv rapporterte i form av å svare på evalueringsskjemaene. De var svært tilfredse med politiets oppfølging, og meddelte at kontakten med trygghetsguiden i all hovedsak hadde bidratt til at de følte seg tryggere. Det er imidlertid verd å merke seg at svarprosenten var på knappe 30 prosent, noe jeg anser som lite tilfredsstillende. At 30 prosent viser seg og være meget fornøyde med politiets oppfølging er vel og bra, men det hadde vært interessant og visst hva de resterende 70 prosent har erfart.

Trygghetsprogrammet handler om å oppfylle politiets beskyttelsesrolle. Det kan synes som at dette er hovedretningen nå når en omtaler politiets rolle overfor ofre. Det ble trukket frem av flere at de synes det var betryggende at trygghetsguiden var ansatt i politiet. I den grad dette ble begrunnet, var det som ble trukket frem at politiet allerede visste om hendelsen, hadde oversikt i saken og kunne gi viktig informasjon og støtte.

Mine refleksjoner knyttet til forespørsel om engasjement som trygghetsguide, er at faktisk informasjon om hva rollen innebærer av oppgaver og forventninger blir tydelig formidlet i forkant, enten en er ansatt i politiet eller samarbeidende etater. Dette for at en selv kan vurdere om en ønsker en slik del av tjenesten, om en er motivert og føler seg egnet til det. Om

noen allerede har en godt etablert relasjon til en ungdom gjennom sitt arbeid, som for eksempel utekontakt eller helsesøster, kan det være hensiktsmessig at denne personen også er trygghetsguide, slik at ungdommen slipper for mange personer og forholde seg til. Enkelte kan også være skeptiske til politiet, og av den grunn foretrekke oppfølging av andre aktører. Uavhengig av yrkesbakgrunn er det viktig at trygghetsguiden får ansvar for å følge opp, og at forventninger knyttet til innhold og form i relasjonen blir avklart for å unngå misforståelser eller manglende innfridde forhåpninger.

8.3. Læringspunkter

Videre ser jeg for meg at det ligger et potensiale i å omformulere og forenkle evalueringsskjemaet for å få økt svarprosenten. Hvis intensjonen er å måle erfaringene ved Trygghetsprogrammet, kan det gjøres vesentlig enklere uten at det går ut over formålet. Slik det fremstår i dag kan det virke både omfattende og forvirrende med ulike inndelinger i en terminologi som til tider er forbeholdt de innvidde. Om ofrene og deres foreldre har et annet morsmål enn norsk, kan det være ekstra utfordrende og skille betydningen i de ulike begrepene og svare på det de faktisk blir spurt om. I disse høgteknologiske tider ser jeg også for meg at evalueringen kan gjøres elektronisk uten at det går utover anonymiteten. Dette vil også gjøre kartleggingen av evalueringene både lettere å gjennomføre, analysere og videreformidle.

Det kan også tenkes at det er flere som hadde hatt behov for en trygghetsguide enn ungdom under 18 år som er utsatt for eller vitne til vold, ran, seksuelle overgrep eller trusler. Selv om Trygghetsprogrammet er utvidet til å omfatte ofre for hatkriminalitet uavhengig av alder, kan det være at det også er andre voksne som kunne trenge en trygghetsguide en periode etter å ha blitt utsatt for lovbrudd de finner skremmende. Nå er det allerede åpnet for dette i lovgivningen, som tidligere nevnt, men det er ikke kjent hvordan dette faktisk blir fulgt opp i praksis på de ulike tjenestestedene grunnet manglende felles retningslinjer. En idé for å tilstrebe likere praksis kunne være å få på plass et såkalt rutinetrinn i BL⁴ for å avdekke eventuelle oppfølgingsbehov under anmeldelse av saken.

Etter å ha gjennomgått lovverk, instruksjer, stortingsmeldinger, NOU'er og handlingsplaner, sammenstilt dette med forskning og erfaringer fra trygghetsguider og ofre for kriminalitet, vil

---

⁴ BL er forkortelse for basisløsninger og er politiets og påtalemyndighetens saksbehandlingssystem. Systemet inneholder bl.a. rutinstøtte ved opprettelse av anmeldelse.

jeg konkludere med en påstand om at det eksisterer et behov for oppfølging av kriminalitetsofre – og at politiet har et uutnyttet potensiale i dette arbeidet.

Trygghetsprogrammet ser ut til å svare til forventningene og dekke behovet for oppfølging for de som får tilbudet. Slik jeg anser det burde denne oppfølgingen fra politiets side være uavhengig av om et offer bor i Oslo eller andre deler av landet. Behovet for oppfølging er neppe geografisk betinget og med erfaringer om hvor lite som skal til for å bedre situasjonen, burde det være rom for å etablere praksisen også i andre politidistrikter.

Frykten for at arbeidet er ressurskrevende har med denne undersøkelsen vist seg å være ubegrunnet. Forskning har også vist at politiet ofte har god tid mellom oppgaveløsningene (Finstad, 2000). En bør imidlertid være nøye med å presisere at det er et åpent tilbud og at det er ofrene selv som må vurdere hvorvidt de ønsker en slik oppfølging eller ikke. Her vil spesielt den første samtalen med trygghetskoordinator være viktig. Det vil virke mot en trygghetsskapende hensikt å legge en forventning om at ofrene bør ha et oppfølgingsbehov. Med tanke på erfaringene som noen av informantene nevnte knyttet til usikkerhet rundt når en bør avslutte oppfølgingen, kunne det trolig vært hensiktsmessig å utforme noen retningslinjer for dette. Det viktigste kriteriet bør imidlertid være at ofrene selv får avgjøre når kontakten kan avsluttes.

Med Nielsen og Snares forskning på viktologi frisk i minne, bør en vokte seg vel for at de som ikke kjenner behovet for oppfølging får «offerheten» tredd over hodet av politiet eller andre. De som trenger oppfølging for å få reetablert trygghetsfølelsen i hverdagen bør få hjelp til det. De andre må få gå videre med livene sine uten forventninger om å bli hengende igjen ved offerstempelet.

(32960 ord)

Litteraturliste

- Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter: En studie av ordenspolitiets arbeid med familiekonflikter/familievoldssaker i Oslo*. (PhD, Universitetet i Oslo).
- Aas, G. (2013). Politi- og påtalemyndighetens praktisering av familievoldsbestemmelsen (jf. straffelovens § 219). *Tidsskrift for strafferett*, 13(2), 236-245.
- Aas, G., Runhovde, S., Strype, J., & Bjørge, T. (Red.).(2010). *Trygghet i det offentlige rom: I åtte norske kommuner og bydeler* (PHS forskning, 2010:7). Oslo: Politihøgskolen.
- Aas, K. F. (2006). "Ta vare på deg selv, lommeboka, mobilen og dine venner". I T. H. Eriksen (Red.), *Trygghet* (s.73-95). Oslo: Universitetsforlaget.
- Balvig, F., & Holmberg, L. (2004). *Politi og trygghet: Forsøg med nærpoliti i Danmark*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Bjørge, T., & Heradstveit, D. (1993). *Politisk terrorisme*. [Oslo]: TANO.
- Bjørge, T., & Myhrer, T.-G. (2008). *Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen*. [Oslo]: Politihøgskolen.
- Bradford, B., Jackson, J., & Stanko, E. (2009). Contact and confidence: Revisiting the impact of public encounters with the police. *An international journal of research and policy*, 19(1), 20-46. doi: 10.1080/10439460802457594
- Brodeur, J.-P. (2007). *Trust and expertise in policing*. Paper presented at the The Role of the Police in Crime Prevention, Oslo. ICPC's Seventh Annual Colloquium on Crime Prevention. Nov 2007.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588-608.
- Corbin, J. M., & Strauss, A. L. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Los Angeles, [Calif.]: SAGE.
- Dahl, J. B. (2012). *Årsrapport for Trygghetsprogrammet*. Upublisert.
- Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. (2005). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. [Oslo]: NESH.
- Egge, M., & Gundhus, H. I. (2012). Social crime prevention in Norway. I: P. Hebberecht & Baillergeau (Red.), *Social crime prevention in late modern Europe, comparative perspective* (s. 255-277). Brussels: Vubpress.
- Egge, M., Johansen, N. B., & Berg, M. (2010). *En god dag på jobben: Evaluering av prosjektet "Trygghet og tillit"* (PHS Forskning, 2010:5). Oslo: Politihøgskolen.
- Eide, T., & Eide, H. (2004). *Kommunikasjon i praksis: Relasjoner, samspill og etikk i sosialfaglig arbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Eriksen, T. H. (2006). *Trygghet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Erstad, O. (1997). *Det kriminalitetsforebyggende siktemål: En meta-evaluering av nasjonale og internasjonale tiltak og strategier i det kriminalitetsforebyggende arbeidet*. (PHS Forskning, 1997:3). Oslo: Politihøgskolen.
- Fangen, K. (2001). *En bok om nynazister*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax.
- Fiskum, C. (2007). *Evaluering av Støttesenter for fornærmede i straffesaker i Trondheim*. (Hovedoppgave, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet).

- Fog, J. (2004). *Med samtalen som utgangspunkt: Det kvalitative forskningsinterview*. København: Akademisk Forlag.
- Garland, D. (2001). *The culture of control: Crime and social order in contemporary society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Granér, R. (2004). *Patrullerande polisens yrkeskultur*. (Lunds disertationer i social work, 18), Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
- Granér, R., & Larsson, P. (2008). *Policing in Scandinavia: Proceedings from the conference on Police research in Växjö, august 2007* (Växjö university studies in policing, 005:2008). Växjö: Växjö universitet, Polisutbildningen.
- Grothe Nielsen, B., & Snare, A. (1998). *Viktimologi: Om forbrydelsens ofre: Teori og praksis*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gundhus, H. I. (2006). *"For sikkerhets skyld": IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Oslo: Institutt for kriminologi og retts sosiologi, Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo, Unipub.
- Gundhus, H. I. (2010). Ekspertise eller dialog: Tillit og profesjonalisering av politiet. I Siv Runhovde (Red.), *Tillit til politiet* (s.141-162). (PHS Forskning, 2010:4). Oslo: Politihøgskolen.
- Gundhus, H. I., Hellesø-Knutsen, K., & Wathne, C. T. (2010). *Politivitenskap på egne ben?: En essaysamling* (PHS Forskning 2010:1). Oslo: Politihøgskolen.
- Halvorsen, K. (2003). *Å forske på samfunnet: En innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Hansen Løfstrand, C. (2009). Understanding victim support as crime prevention work: The construction of young victims and villains in the dominant crime victim discourse in Sweden. *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention*, 10(2), 120-143. doi: 10.1080/14043850903316220
- Helland, H. (1998). *Forebygging av problematferd blant ungdom: En litteraturstudie* (NOVA-rapport, 17/98). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Holmberg, L. (1999). *Politiets skøn i retts sosiologisk belysning*. København: Københavns Universitet.
- Hydle, I. (1995). *Kan voldskriminalitet forebygges?: Idébok for kommuner og politidistrikter*. [Oslo]: Kommuneforlaget.
- Jackson, J., Bradford, B., Stanko, B., & Hohl, K. (2013). *Just authority? Trust in the police in England and Wales*. Abingdon: Routledge.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Johnston, L., & Shearing, C. (2003). *Governing security: Explorations in policing and justice*. New York: Routledge.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2010). Prop. 1 S (2010–2011) Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak). Oslo.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2012). *Handlingsplan mot voldtekt: 2012-2014*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013a). *Et liv uten vold: Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013b). *Ett politi - rustet til å møte fremtidens utfordringer: Politianalysen: Utredning fra et utvalg oppnevnt av Justis- og beredskapsdepartementet 8. november 2012: Avgitt til Justis- og beredskapsdepartementet 19. juni 2013* (NOU 2013:9). Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.

- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013c). *Forebygging og bekjempelse av vold i nære relasjoner: Det handler om å leve* (2012-2013). Oslo: Departementenes servicesenter.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013d). *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet (2013-2016)*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Justis- og politidepartementet. (1981). *Politiets rolle i samfunnet: Delutredning I* (NOU 1981:35). Oslo: Universitetsforlaget.
- Justis- og politidepartementet. (1987). *Politiets rolle i samfunnet: Delutredning II* (NOU 1987:27). Oslo: Universitetsforlaget.
- Justis- og politidepartementet. (1992). *Sterkere vern og økt støtte for kriminalitetsofre: Utredning fra et utvalg oppnevnt av Justisdepartementet i juni 1988; avgitt 4. mai 1992* (NOU 1992:16). Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- Justis- og politidepartementet. (1994). *Om lov om politiet (politiloven): Tilråding fra Justis- og politidepartementet 16. desember 1994, godkjent i statsråd samme dag* (Ot. prp. nr. 22 (1994-1995)). Oslo: Departementets servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- Justis- og politidepartementet. (2003). *Retten til et liv uten vold: Menns vold mot kvinner i nære relasjoner: Utredning avgitt fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 29. august 2001: avgitt til Justis- og politidepartementet 4. desember 2003* (NOU 2003: 31). Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning.
- Justis- og politidepartementet. (2004). *Stortingsmelding nr. 42 - Politiets rolle og oppgaver*.
- Justis- og politidepartementet. (2005). *"Æ e itj fornærma, æ e forbanna": Rapport fra arbeidsgruppe som har vurdert praktiske, ikke rettslige aspekter ved fornærmede og pårørendes møte med aktørene i straffesakskjeden*. [Oslo]: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning.
- Justis- og politidepartementet. (2006a). *Høring - NOU 2006:10: Fornærmede i straffeprosessen - nytt perspektiv og nye rettigheter*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning.
- Justis- og politidepartementet. (2006b). *Oppfølging av vitner i straffesaker*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning .
- Justis- og politidepartementet. (2007a). *Om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte)* (Ot. prp. nr. 11 (2007-2008)). Oslo: Regjeringen.
- Justis- og politidepartementet. (2007b). *Vendepunkt: Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2008-2011*. [Oslo]: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning.
- Justis- og politidepartementet. (2008). Prop. 1 S (2008–2009) Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak). Oslo.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013). *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet (2013-2016)*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltning.
- Justisdepartementet. (2012). *Høring - SOU 2012:13: En sammanhållan svensk polis: Betänkande av polisorganisationskommittén*. Stockholm: Justisdepartementet.
- Justisministeriet. (2005). *Fremtidens politi*. København: Justisministeriet, Visionsudvalget
- Lagerbäck, B. (2007). *Kriminalitetsofre: Deres reaksjoner og behov*. Vardø: Kontoret for voldsoffererstatning.
- Larsson, P., Gundhus, H. I., & Granér, R. (2014). *Innføring i politivitenskap*. [Oslo]: Cappelen Damm akademisk.
- Lomell, H. M. (2007). *Det selektive overblikk: En studie av videoovervåkingspraksis*. Oslo: Institutt for kriminologi og retts sosiologi, Universitetet i Oslo.
- Lomell, H. M. (2014). *Polisiær virksomhet utenfor politiet* (s. 255-272). [Oslo]: Cappelen Damm akademisk.

- Maguire, M., Morgan, R., & Reiner, R. (Red.). (2007). *The Oxford handbook of criminology*. Oxford: Oxford University Press.
- Myhre Lie, E. (2014). *Hva er forebyggende kommunikasjon*. Upublisert.
- Newburn, T. (Red.). (2005). *Policing: Key readings*. Cullompton, Devon: Willan Publ.
- Nøttestad, J. Å., & Lylum, C. (2012). *Risikovurdering - SARA:SV Rapport: pilotprosjekt 2011 - 2012: Vestfold politidistrikt/ Horten politistasjon*: [Politidirektoratet].
- Olaussen, L. P. (1995). *Beruseelse, utelivsdeltakelse og utsatthet for vold*. (PHS Forskning, 1995:3) Oslo.
- Olsvik, E. H. (2013). *Vitenskapsteori for politiet: Tenkemåter for kunnskapsstyrt politiarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Pape, H., & Stefansen, K. (2004). *Den Skjulte volden?: En undersøkelse av Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep* (Rapport, 1/2004). Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Pedersen, W. (1998). *Bittersøtt: Ungdom, sosialisering, rusmidler*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Politidirektoratet. (2002). *Strategiplan for forebyggende politiarbeid 2002-2005*. [Oslo]: POD.
- Politidirektoratet. (2009a). *Politiets nasjonale innbyggerundersøkelse: 2009: Rapport*. Oslo: TNS Gallup.
- Politidirektoratet. (2009b). *Politiets strategi: 2010-2015* (POD publikasjon, 2009/10). [Oslo]: POD.
- Politi høgskolen. (2005). *Studieplan for masterstudium i politivitenskap*. Oslo: PHS.
- Politiinstruksen. (1990). *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (politiinstruksen) av 22. juni 1990 nr 3963 med endringer sist ved forskrift av 30. juni 2006 nr 751 (i kraft 1. juli 2006)*. Oslo: Cappelen Akademisk forl.
- Politi loven. (1995). *Lov av 4 august 1995 nr. 53 om politiet: sist endret ved lov av 22. juni 2012 nr. 52*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Politi loven. (2005). *Lov av 4 august 1995 nr. 53 om politiet: sist endret ved lov av 22. juni 2012 nr. 52*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Reiner, R. (2000). *The politics of the police*. Oxford: Oxford University Press.
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: Kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rikspolisstyrelsen. (2010). *Polisens nasjonale brottsofferundersøkning, En attitydundersøkning av hur brottsoffer opplever sine kontakter med politen* (Rapport, 2010:3). Stockholm, Rikspolisstyrelsen.
- Robberstad, A. (2002). *Kontradiksjon og verdighet: Komparativ fremstilling av fornærmedes stilling i de nordiske land, med sikte på forslag om styrking av fornærmedes rettigheter i straffeprosessen*. Oslo: Justis- og politidepartementet.
- SaLTo. (2011). *SaLTo handlingsprogram 2011-2014: Kriminalitetsforebygging blant barn og unge i Oslo*. Oslo: Oslo kommune, Oslo politidistrikt.
- SaLTo. (2013). *SaLTo handlingsprogram 2013-2016: Kriminalitetsforebygging blant barn og unge i Oslo*. Oslo: Oslo kommune, Oslo politidistrikt.
- SaLTo. (2014). *Trygghetsprogrammet – en veileder for systematisk oppfølging av unge ofre for kriminalitet*. Oslo: SaLTo.
- Silverman, D. (2006). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction*. London: Sage.

- Skogan, W. G. (2006). The promise of community policing. I D. Weisburd & A. Braga (Red.), *Police Innovations Contrasting Perspectives* (s. 27-43). Cambridge: Cambridge University Press.
- Snare, A. (2000). Offerpolitik- en skeptikers betragtninger. I R. Saur (Red.), *Voldens ofre - vårt ansvar: Rapport fra nordisk fag- og forskningskonferanse: Arrangert av Kompetansesenter for voldsofferarbeid, Oslo, 18 . og 19. november 1999* (HiO-rapport, 2000:9). [Oslo]: Høgskolen i Oslo.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thomassen, G. (2010). Sosial tillit, politisk tillit og tillit til politiet. I S. Runhovde (Red.), *Tillit til politiet* (s.71-89). (PHS-rapport, 2010:4). Oslo: PHS.
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tyler, T. R. (2006). *Why people obey the law*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- United Nations (1985). *Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power*.
- United Nations (1990). *Protection of the human rights of victims of crime and abuse of power*.
- Winge, S. (2000). *Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK): En formativ evaluering av prøveprosjektet 1996-2000*. [Oslo]: Politihøgskolen.

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Hankel-Strømpers gate 29
N-5017 Bergen
Norway
Tel: +47 55 58 21 12
Fax: +47 55 58 56 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.no: 985 811 884

Tilene Gundhus
Politihøgskolen
Postboks 5027 Majorstua
0301 OSLO

Vår dato: 19.04.2012

Vår ref: 2012/13/IT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 13.04.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

30429	<i>I hvilken grad bidrar trygghetsprogrammet til at politiet blir en trygghetsverandør for unge kriminalitetsoffer</i>
Behandlingsansvarlig	Politihøgskolen, ved institusjonens overste leder
Laglig ansvarlig	Tilene Gundhus
Saksøkt	Camilla Louise Giske

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskriften. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.05.2013, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Lis Tenold

Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Camilla Louise Giske, Ravakroken 27 G, 1254 OSLO

Zwillingstar 1005 / 101001005

OSLO: NSD, Universitetsgt. 1, Postboks 5065 Majorstua, 0316 Oslo. Tel: +47 22 85 52 11. nsd@nsd.uib.no
OSLO: NSD, Norge (boks) universitetsgt 1 postboks 5011 Torshov. Tel: +47 22 85 52 11. nsd@nsd.uib.no
OSLO: NSD, Universitetsgt 1, Postboks 5065 Majorstua, 0316 Oslo. Tel: +47 22 85 52 11. nsd@nsd.uib.no

Informasjon om masterprosjekt

”I hvilken grad bidrar trygghetsprogrammet til at politiet blir en trygghetsleverandør for unge kriminalitetsofre?”

Prosjektansvarlig:	Camilla Louise Giske, masterstudent ved Politihøgskolen, Slemdalsveien 5, 0367 Oslo. camgis@phs.no , tlf. 23199970/ 45255901. Veileder: Helene Gundhus, 1.amanuensis, Politihøgskolen.
Finansiering:	Politihøgskolen
Formål:	Formålet med undersøkelsen er å få innsikt i politiets erfaringer i rollen som trygghetsguide for unge kriminalitetsofre.
Personvern og taushetsplikt	Prosjektet meldes til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. Forsker er underlagt taushetsplikt og data behandles konfidensielt. Opplysningene vil ikke brukes til andre formål enn det som er beskrevet ovenfor. Opplysningene vil ikke bli utlevert til andre og skal ikke kunne tilbakeføres til enkeltpersoner. Det er frivillig for den enkelte å delta på studien og en kan reservere seg fra deltakelse så lenge studien pågår uten å måtte begrunne dette.

I kriminalpolitikken har oppmerksomheten i all hovedsak vært rettet mot den overgripende part – mot lovbrysteren, og i langt mindre grad vært opptatt av hvordan offeret har opplevd situasjonen og klart seg etter lovbruddet. På flere områder har man etter hvert fått en økt forståelse for at ofrene har spesifikke behov som går ut over at staten påtar seg oppgaven å etterforske forbrytelsen og eventuelt fører rettsaken.

Jeg ønsker å se nærmere på gjeldende lovverk og retningslinjer vedrørende politiets rolle og ansvar overfor ofre for kriminalitet. Videre ønsker jeg å belyse politiets praksis innenfor feltet. Til dette har jeg valg Trygghetsprogrammet fra Manglerud politistasjon som eksempel. Programmet er så vidt meg bekjent politiets eneste strukturerte oppfølgingsprogram for kriminalitetsofre i Norge. Målgruppen er primært fornærmede under 18 år som er utsatt for vold, ran og/ eller trusler. Jeg ønsker å intervju polititjenestepersoner som har vært eller er trygghetsguider for å få innsikt i deres erfaringer. Videre ønsker jeg å se nærmere på deres innsats i et kriminalitetsforebyggende perspektiv. I hvilken grad bidrar politiets innsats til å hindre at unge ofre utsettes for gjentatt viktimering og/eller hindre at de selv blir gjerningsmenn?

Jeg vil drøfte politiets rolle basert på trygghetsguidenes erfaringer, deres innsats i forhold til sentrale føringer, samt relevant litteratur. Jeg ønsker også å se på gjennomførte, anonyme evalueringer gjort av ungdom og foreldre som har vært gjennom programmet for å undersøke om programmet kan ha potensial for videreføring til andre politidistrikter.

Resultatene fra prosjektet vil kunne tilbakeføres til politiet og forhåpentligvis være et bidrag til kunnskapsutvikling internt.

Samtykkeerklæring til intervjuundersøkelse

”I hvilken grad bidrar trygghetsprogrammet til at politiet blir en trygghetsleverandør for unge kriminalitetsofre?”

Prosjektansvarlig:	Camilla Louise Giske, masterstudent ved Politihøgskolen, Slemdalsveien 5, 0367 Oslo. camgis@phs.no , tlf. 23199970/ 45255901. Veileder: Helene Gundhus, 1.amanuensis, Politihøgskolen.
Finansiering:	Politihøgskolen
Prosjektslutt:	01.04.13
Formål:	Formålet med undersøkelsen er å få innsikt i politiets erfaringer med å være trygghetsguide for unge kriminalitetsofre. Denne erklæringen gjelder deltakelse i intervju. Intervjuene vil vare i ca. 1 time og omhandle rollen som trygghetsguide.
Personvern og taushetsplikt	Prosjektet er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS. Tillatelse til gjennomføring av intervju i arbeidstiden er gitt av stasjonssjef Gro Smedsrud. Forsker er underlagt taushetsplikt og data behandles konfidensielt. Opplysningene vil ikke brukes til andre formål enn det som er beskrevet ovenfor. Opplysningene vil ikke bli utlevert til andre og skal ikke kunne tilbakeføres til enkeltpersoner. Det er frivillig for den enkelte å delta på studien og en kan reservere seg fra deltakelse så lenge studien pågår uten å måtte begrunne dette.

- Jeg samtykker i at opplysningene om meg og fra meg kan samles inn fra individuelt intervju.
- Jeg er kjent med at alle opplysningene vil anonymiseres og slettes etter at prosjektet er avsluttet. Opplysningene vil derfor ikke brukes til andre formål enn det som er beskrevet ovenfor.
- Jeg er også kjent med at deltakelse i prosjektet er frivillig, og at jeg når som helst kan be om å få slettet de opplysningene som er registrert om meg under prosjektets forløp.

.....
Sted

Dato

Underskrift av intervjuperson

Intervjuguide Trygghetsprogrammet

Fase 1: Rammesetting	Informasjon (5 min) <ul style="list-style-type: none"> • Si litt om temaet for samtalen (bakgrunn, formål) • Forklar hva intervjuet skal brukes til og forklar taushetsplikt og anonymitet • Spør om noe er uklart og om trygghetsguiden har noen spørsmål • Informere om og sørge for samtykke til evt. lydopptak
Fase 2: Erfaringer	Overgangsspørsmål: (10 min) <ul style="list-style-type: none"> • Alder? Hvor lenge har du jobbet i politiet? • Hvor lenge har du vært trygghetsguide? • Hvorfor valgte du å bli trygghetsguide? • Hvor mange ungdommer har du vært trygghetsguide for? • Hvilke erfaringer har du gjort deg som trygghetsguide?
Fase 3: Fokusering	Nøkkelspørsmål: (30-40 min) <ul style="list-style-type: none"> • Hvilke muligheter har du opplevd at din rolle som trygghetsguide har gitt deg? • Hvilke utfordringer har du erfart i din rolle som trygghetsguide? • I hvilken grad har du opplevd at ofre for kriminalitet har fått tilbake sin trygghet? • I hvilken grad har din innsats hindret at ofrene blir utsatt for gjentatt viktisering eller selv blitt gjerningsmenn? • Hvordan vil du plassere rollen som trygghetsguide i et forebyggende perspektiv?
Fase 4: Tilbakeblikk	Oppsummering (10 min) <ul style="list-style-type: none"> • Oppsummere funn • Har jeg forstått deg riktig? • Er det noe du vil legge til?

Evaluering av Trygghetsprogrammet

Oslo politidistrikt ved Manglerud politistasjon har i samarbeid med Oslo kommune opprettet en oppfølging av unge ofre for kriminalitet kalt Trygghetsprogrammet. Trygghetsprogrammet består av en trygghetssamtale med Koordinatoren for Trygghetsprogrammet, samt tilbud om en trygghetsguide.

Det er viktig å få en tilbakemelding fra dere som har vært involvert i Trygghetsprogrammet på hvordan dere opplevde tilbudet. Tilbakemeldingene vil brukes til å forbedre tilbudet fra både politi og kommunen til ofre for kriminalitet. Det er viktig at så mange som mulig svarer på dette spørreskjemaet, slik at vi kan få kunnskap om hva som fungerte og hva som kan bli bedre. Jo flere som svarer, desto mer informasjon har vi å bygge videre på. Det er fint hvis du kan være så konkret som mulig, slik at vi lettere vet hva som bør endres. Vi ber deg krysse av i ruten for det svaret du syntes passer best. På noen spørsmål ber vi deg også å utdype svaret ditt med egne ord. Dine beskrivelser vil kunne gi oss en bedre forståelse for hva du tenker rundt Trygghetsprogrammet. Når du har fylt ut spørreskjemaet sender du det tilbake i svarkonvolutt.

Spørreskjemaet tar for seg 5 ulike temaer:

1. Det første møtet med politiet
2. Vitneavhør i forbindelse med lovbruddet du har vært utsatt for
3. Trygghetsprogrammet generelt
4. Trygghetssamtalen
5. Trygghetsguiden

Vi har utlevert dette spørreskjemaet til alle som har vært mottagere av tilbudet fra Trygghetsprogrammet. Det er frivillig å svare på skjemaet. Det vil ikke få noen konsekvenser for deg hvis du velger å ikke svare.

Hvis du er usikker på hvordan du skal svare på enkelte spørsmål eller hvis du lurer på noe annet i forbindelse med evalueringen, kan du ringe koordinator **Jane Bechmann Dahl** på telefon 957 38 771 på dagtid.

Svarene dine er sikret full anonymitet. Det vil si at etter at svarene dine er registrert vil personopplysninger som kan knyttes til deg i forbindelse med denne spørreundersøkelsen bli slettet.

Vi håper du vil svare på spørreskjemaet og returnere det innen to uker.

På forhånd tusen takk.

Janne Stømner
politistasjonssjef

SaLTo er et samarbeid mellom Oslo politidistrikt og Oslo kommune om kriminalforebyggende tiltak blant barn og unge. <http://www.salto.oslo.no>

Oslo kommune

Evaluering av Trygghetsprogrammet

1. Er du jente/kvinne eller gutt/mann?

- Jente/ kvinne   Gutt/mann

2. Hvor mange år er du?

- Under 15   15-18   19-25   26-29
 30-39   40-49   50-59   60 eller over

3. Har du vært involvert i Trygghetsprogrammet som offer for kriminalitet eller som pårørende til offer for kriminalitet?

- Er offer   Er pårørende for offer

4. Hva slags type lovbrudd var du eller din familie utsatt for, som gjorde at du kom i kontakt med trygghetsprogrammet:

(Her kan du gjerne krysse av for flere svar hvis det passer)

- Vold
 Trusler
 Mobbing
 Annet: _____

NÅ FOLGER SPØRSMÅL KNYTTET TIL DIN FØRSTE KONTAKT MED POLITIET I FORBINDELSE MED LOVBRUDDET DU ELLER DIN FAMILIE VAR UTSATT FOR:

5. Hvordan kom du første gang i kontakt med politiet i forbindelse med lovbruddet du var utsatt for?

- Jeg ringte politiets nødnummer 112
 Jeg ringte politiets vanlige nummer
 Jeg traff en politipatrulje ute på gaten
 Jeg var på politivakten
 Annet: *Skriv gjerne hvor her:* _____

6. Hvor fornøyd var du med måten du ble mottatt av politiet i det første møtet?

Svært fornøyd	Fornøyd	Middels fornøyd	Misfornøyd	Svært misfornøyd	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

POLITIET

SaLTo er et samarbeid mellom Oslo politidistrikt og Oslo kommune om kriminalforebyggende tiltak blant barn og unge. <http://www.salto.oslo.no>

Oslo kommune

Evaluering av Trygghetsprogrammet

7. Kan du utdype hvordan du opplevde denne første kontakten med politiet. For eksempel; hva var bra, og hva kunne vært bedre?

NÅ FØLGER SPØRSMÅL OM VITNEAVHØR KNYTTET TIL ETTERFORSKNINGEN AV LOVBRUDDET DU HAR VÆRT UTSATT FOR:

8. Har du vært i vitneavhør hos politiet i forbindelse med lovbruddet du har vært offer for?

Ja   Nei   Vet ikke

9. Hvis du har vært i vitneavhør hos politiet i forbindelse med lovbruddet du har vært offer for, hvor fornøyd var du med måten avhøret ble gjort på?

Svært fornøyd	Fornøyd	Middels fornøyd	Misfornøyd	Svært misfornøyd	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Kan du utdype hvordan du opplevde avhøret med politiet. For eksempel; hva var bra, og hva kunne vært bedre?

POLITIET

SaLTo er et samarbeid mellom Oslo politidistrikt og Oslo kommune om kriminalforebyggende tiltak blant barn og unge. <http://www.salto.oslo.no>

Oslo kommune

Evaluering av Trygghetsprogrammet

NÅ FØLGER NOEN SPØRSMÅL OM SELVE TRYGGHETSPROGRAMMET:

11. Hvordan fikk du vite om Trygghetsprogrammet første gang? For eksempel: Hvem fikk du vite det fra.

---

12. Hvorfor takket du ja til tilbudet om Trygghetsprogrammet?

(Her kan du gjerne krysse av for flere svar, hvis du syntes det passer)

- Fordi jeg var utrygg
- Fordi noen i min familie eller nærmeste omgangskrets var utrygge
- Fordi jeg følte at det var forventet av meg å takke ja. Hvem forventet dette? _____
- Fordi jeg var nysgjerrig
- Av følgende andre grunner: _____

13. Hvor lenge har du hatt kontakt med Trygghetsprogrammet? _____

14. Hva slags oppfølging kan du tenke deg å få gjennom Trygghetsprogrammet?

(Her kan du gjerne krysse av for flere svar, hvis du syntes det passer)

- Informasjon/råd om for eksempel: _____
- Støttende samtaler
- Oppfølging i forbindelse med skolehverdagen
- Oppfølging i forbindelse med jobb
- Oppfølging i forbindelse med familie
- Oppfølging i forbindelse med venner
- Oppfølging i forbindelse med å trygge meg ovenfor gjerningspersonen
- Oppfølging i forbindelse med rettsaken
- Andre behov, som for eksempel: _____

NÅ FØLGER NOEN SPØRSMÅL OM TRYGGHETSSAMTALENE SOM ER EN DEL AV TILBUDET I TRYGGHETSPROGRAMMET:

15. Hvis du har hatt Trygghetssamtale(r) med politiet hvor fornøyd var du med samtalen(e)?

Svært fornøyd	Fornøyd	Middels fornøyd	Misfornøyd	Svært misfornøyd	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

POLITIET

SaLTo er et samarbeid mellom Oslo politidistrikt og Oslo kommune om kriminalforebyggende tiltak blant barn og unge. <http://www.salto.oslo.no>

Oslo kommune

Evaluering av Trygghetsprogrammet

16. Hvor foregikk trygghetssamtalen(e) med politiet? (Kryss gjerne av for flere svar, hvis det passer)

☐ Telefonsamtaler	☐ På politistasjonen
☐ Via tekstmeldinger på mobiltelefon (sms)	☐ Hjemme hos meg
☐ På e-post	☐ Andre steder. Skriv gjerne hvor: _____

17. Opplevde du at Trygghetssamtalen(e) gjorde deg tryggere?

Ja, mye tryggere	Ja, noe tryggere	Påvirket ikke tryggheten min	Nei, heller litt mer utrygg	Nei, heller mye mer utrygg	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Kan du beskrive hvordan du opplevde Trygghetssamtalen(e) med politiet? For eksempel *hvordan* de gjorde deg tryggere / utryggere, om samtalen dekket andre behov hos deg o.s.v.

NÅ FOLGER NOEN SPØRSMÅL KNYTTET TIL TRYGGHETSGUIDER.:

EN TRYGGHETSGUIDE ER EN PERSON FRA POLITIET ELLER KOMMUNEN SOM SKAL FØLGE OPP ET OFFER FOR KRIMINALITET OG EVENTUELT DETS PÅRØRENDE, OVER EN VISS PERIODE FOR Å ØKE TRYGGHETEN. TRYGGHETSGUIDEN ER ET AV TILBUDENE I TRYGGHETSPROGRAMMET.

19. Har du hatt Trygghetsguide?

- Ja   Nei   Vet ikke

20. Hvis du har hatt Trygghetsguide, kom denne guiden fra

- Politiet
 Barnevernet
 Skole
 Uteteamet/utekontakten
 Annet: Skriv gjerne hvor guiden arbeidet _____
 Vet ikke

SaLTo er et samarbeid mellom Oslo politidistrikt og Oslo kommune om kriminalforebyggende tiltak blant barn og unge. <http://www.salto.oslo.no>

Oslo kommune

Evaluering av Trygghetsprogrammet

21. Hvis du har hatt Trygghetsguide, hvor fornøyd var du med dette tilbudet?

Svært fornøyd	Fornøyd	Middels fornøyd	Misfornøyd	Svært misfornøyd	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

22. Opplevde du at det å ha en Trygghetsguide gjorde deg tryggere?

Ja, mye tryggere	Ja, noe tryggere	Litt tryggere	Nei, heller litt mer utrygg	Nei, heller mye mer utrygg	Vet ikke
☐	☐	☐	☐	☐	☐

23. Kan du utdype hvordan du opplevde det å ha en Trygghetsguide? For eksempel; hva var bra, og hva kunne vært bedre?
